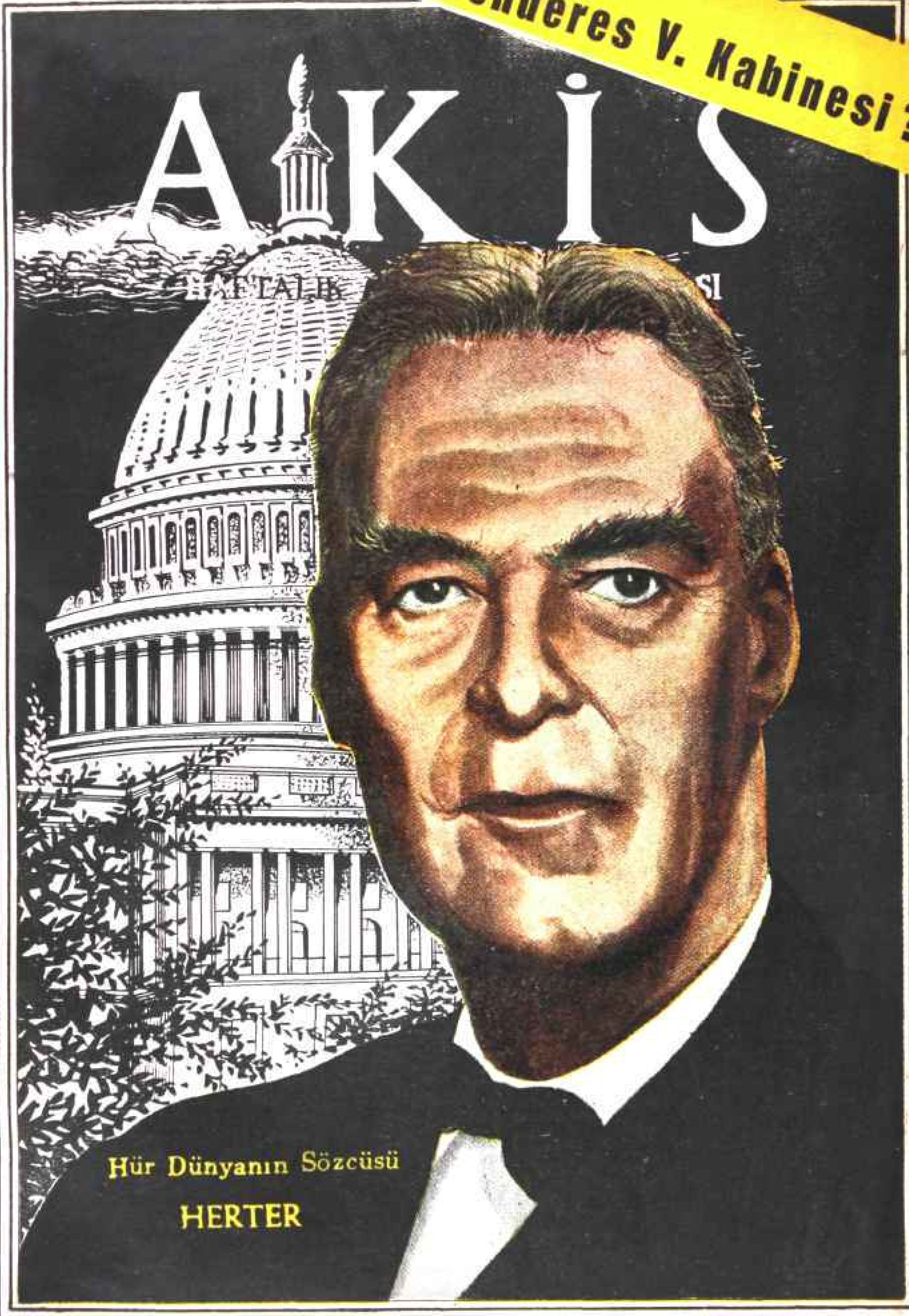
28 TEMMUZ 1959

Menderes V. Kabinesi ?

AKİS

Hür Dünyanın Sözcüsü

HERTER

YEPYENİ BİR...
AKŞAM
AKŞAM
7 den 70 e kadar herkesin gazetesi

A K İ S

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Yıl: 6, Cilt: XV, Sayı; 261

Yazı İşleri:

Rüzgârlı Sokak Ovehan Kat 3 Daire 7

Tel: 18993 *P. K. 582 - Arıkan*

İdare :

Denizciler Caddesi 23/B

Rüzgârlı Matbaa. Tel: 15221

Fiyatı 125 Kuruş

*

Müessif

Metin Toker

AKİS Neşriyat Ltd. Şirketi adına imtiyaz sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden mes'ul müdür

Kurtul ALTUĞ

Karikatür :

TURHAN

*

Fotoğraf :

Hüseyin EZER

Ege AJANSI

Associated Press

Türk Haberler Ajansı

*

Klişe:

Doğan Klişe

*

Müessese Müdürü :

Mübin TOKER

Abone şartları :

3 aylık (12 nüsha): 17.50 lira

6 aylık (25 nüsha): 25.00 lira

1 senelik (52 nüsha): 62.00 lira

*

İlân şartları :

Santimi : 8 lira

3 renkli arka Kapak: 750 lira

(ilanların mesuliyeti tamamile ilân sahiplerine aittir.)

*

İlân İşleri

Tel : 15221

Dizildiği ve Basıldığı yer:

Rüzgarlı Matbaa — ANKARA

Tel : 15221

Basıldığı tarih: 26. 7. 1950

Kapak resmimiz

Christian Herter

Hür dünyanın ağızı

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS okuyucuları

İsmet İnönü

Başını kaşıyamadı

Bütün bir hafta boyunca, AKİS'-in bir mensubu hemen hemen bütün vaktini mütemadiyen yalan telefona - cevap yetiştirmekle geçirdi. Okuyucular, İnönünün hatıralarının neden neşredilmediğini merakla soruyorlardı. Mesele şundan ibaretti: C, H. P. lideri Parti Meclisi çalışmaları ve bilhassa B M. M.. de mahalli seçimlerle ara seçimlerinin tehirinin görüşülecek olması sebebiyle vaktinin büyük kısmını siyasi çalışmalara hasretmek zorunda kalmıştı. İnönü, bilhassa ara seçimlerinin tehiriyle fazla alâkalıydı. Hattâ Mecliste kürsüye çıkıp, C. H. P. görüşünü bizzat ifade etmeyi düşünüyor ve buna hazırlanıyordu. Fakat müzakerelerin seyri karşısında fikrini değiştirdi Ve haırladığı konuşmayı yapmadı.

Bu sıkı tempolu siyasi çalışmalar, AKİS'te neşrolunan hatıraların hazırlanmasını büyük ölçüde baltaladı ve merakla okunan bu yazıları geçen sayımızda neşre imkân hasıl almada. İnönünün hâtıralarını bu hafta da maalesef neşredemiyoruz. Zira C. H. P. lideri, geçen haftayı da yüklü bir çalışmayla geçirdi. Haftanın balında Parti Meclisi tebliği üzerinde bizzat çalıştı. Sonra Merkez İdare Kurulu ile Grup İdare Heyetinin müşterek toplantılarına riyaset etti. Yaz tatili dolayısiyle tertiplenen gezi programları ile de bizzat meşgul oldu. Nihayet, hafta sonunda işlerden yakasını kurtarınca da Abantda dinlenmeğe gitti. Şimdi, çam ağaçlarının gölgesinde ve güzel manzaralı gölün karşısında hatıraların hazırlanmasıyla meşgul olacak hol vakite sahiptir ve gelecek sayımızdan itibaren İnönünün hatıraları, eskisi gibi her hafta AKİS'te neşrolunacaktır.

*

Siyasi hayatımızın son günlerde girdiği çetin safha karşısında herkeste ciddi endişe ve tereddütlerin uyanmaması imkânsızdır. İşte, İsmail Rüştü Aksal'ın yedinci sayfamızda bulacağınız AKİS için hazırladığı son derece kıymetli makalesinde D. P. nin felsefesi ciddi bir tahlile tâbi tutularak bütün endişe ve tereddütlerin izale yolu açıkça aydınlatılmaktadır.

*

Akdenizin diğer ucundaki bir başka memlekette -İspanya- de İstikrar politikasınla tatbikine girişilmektedlr. Milletlerarası teşekküller, İspanyaya 375 milyon dolarlık bir yardımı, ancak bu şartla vermeyi kabul etmişlerdir. İKTİSADÎ VE MALİ SAHADA, başlıklı kısmımızda, hu mevzu bütün veçheleriyle ele alınıp incelenmektedir.

*

Geçen hafta bütün İngiltere, Padola adında bir Almanın karakolda dayak yemesi hadisesiyle meşgul oldu. Padola, tabanca taşıması yasak olan İngiliz polisine mensup bir müfettişi tabancayla öldürmüştü ve işlediği suçun cezası İngiliz kanunlarına göre idamdı. Ama İngiliz halk efkârı, suçu ne kadar ağır olursa olsun bir "insan"ın karakolda dayalı yemesini hazmedemiyordu. Bu sayımızda "Padola ve Polis Dayağı" başlıklı makalede İngiltereyi birbirine katan bu hâdisenin teferruatı ve üniversiteliler başlıklı yazımızda da polis dayağı yiyen T. M. T. F. nin idealist mensuplarının hikayesini okuyacaksınız.

*

Cumurbaşkanlığı Filarmoni Orkestrasının yeni şef muavini Hikmet Şimşek, son derece cesaretli bir teşebbüsle Batı musikisini halka tanıtma savaşına girişti. Bütün orkestra bu yolda kendisine yar» d mc dır. Musiki sayfamızda, genç şefin bu örnek hareketindeki ilk adımlarının akislerini bulacak ve sanırız ki heyecanlı bir ümide kapılacaksınız.

Saygılarımızla

AKİS

YURTTA OLUP BİTENLER

Millet

Batista kompleksi

B. M. M. nin ara seçimlerinin geri bırakılmasının görüşüldüğü son celsesinde kürsüdeki D. P. milletvekili, "Sen bir Fidel Castro'sun" diye bağırdı. Sakal 'bırakmayı dahi aklına getirmiyen bu sözlerin muhatabı, Anayasacı- Turhan Feyzioğlu, yolunu şaşıran ping - pong topunu sert bir raket darbesiyle geri çevirdi: "Ancak Batista kompleksine sahip olanlar, her an Castro'nun adım sayıklarlar"...

Bugün Kübanın başında bulunan, 83 yaşındaki Castro, düşmemek için yıllarca çırpınan, sarayındaki mitralyözcülerin sayısını her gün biraz daha arttıran ve hini hacette kaçmak maksadıyla odasının hemen yanında bir "helikopter meydanı" inşa ettiren Diktatör Batistamn uzun yıllar rüyalarından çıkmamıştır. Rüyadaki Castro, yıllar boyunca diktatörün, kötü rüyalar gören diktatör de memleketin huzurunu kaçırmıştır. Nihayet günlerden bir gün karada, havada, denizde, yatakta, ayakta, her zaman ve her yerde Castro'yu gören, iktidar hastası Batistanın rüyası gerçekleşmiştir ve diktatör devrilmiştir.

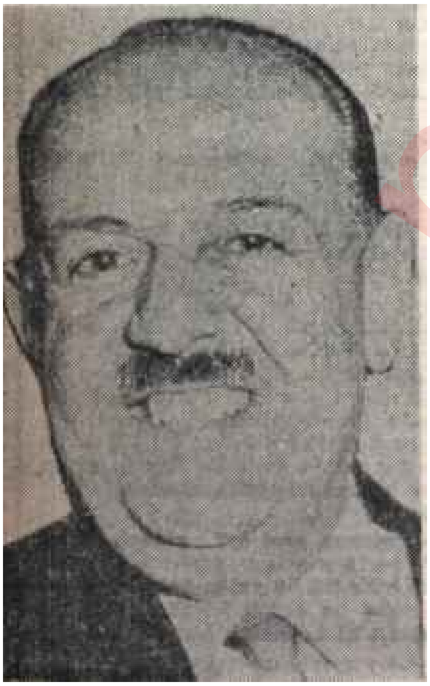
Batistalar ve Batistanın kâbuslarını yaşayanların , sayısı yeryüzünde az değildir Dünyanın dört bucağında insanların çektikleri, Batistaların şifa bulmaz kompleksleri yüzündendir. Bir millete hayati zehir eden, bu iktidar komplekslerinin tek bir

Turhan Feyzioğlu
Rüya görmüyor

tedavi ümidi yardır: Paraşütlü veya paraşüt süz düşmek...

Batista, şimdi rüyalarında Castro'yu görmemektedir.

Şem'i Ergin
Gurbetten dönüş

Hükümet

Az gittik, uz gittik..

Geçen haftanın ortasında Sah günü akşamı İstanbula giden Cumhurbaşkanı Celâl Bayan, Esenboğa Hava Meydanında uğurlıyanlar arasında, Başbakan Menderesin bulunmayışı. D. P. çevrelerini hayrete düşürdü. D, P. liler bu gaybubeti, "iki kurucu arasında yine bir ihtilaf var" şeklinde tefsir ettiler. Meydandan dönen D. P. milletvekilleri rahatça bu ihtilâftan konuşuyorlardı. Uğurlayıcı kafilesinin dönüşte kendiliğinden ikiye bölünüvermesi de, bu görüş ayrılıklarının tabii neticesiydi.

İhtilâfın başlıca iki i sebebi vardı. Biri muhalefete karşı girişilen sertlik politikasının ölçüsünün tâyiniydi. Diğeri de kabinedeki boş koltuklara kimlerin oturacağı meselesiydi. Meselâ Dr. Sarolun kabineye girmesine yukarıdan muhalefet geliyordu. Diğer bazı isimler üzerinde de ihtilâf vardı. Menderes kabinedeki münhallere, yakınlarını getirmek arzusundaydı. Sofrada zaman zaman bu meseleye temas edildiği zaman "mesuliyet kimde ise, söz sahibi odur. Bunun aksi düşünülemez" diyordu. Menderesin yakınları da bu fikri canlı gönülden destekliyorlardı.

Meselenin en enteresan tarafı, Menderesin sohbetlerine katılan bazı "kimselere, Cumhurbaşkanının yanında da rastlanmasıydı. Meselâ Başbakanlık Müsteşarı Ahmet Salih Korur, Başbakanı olduğu kadar, Cumhurbaşkanını, da sık sık görüyordu. Mamafih demir parmaklıksız pencereleri ve bozuk kilitli kapıları yüzünden henüz kullanılacak halde olmadığı anlaşılan ve boşaltılan yeni Başbakanlık binasının şeref kapısını bırakıp, son zamanlarda arka kapıdan girmeyi tercih eden Müsteşar Ahmet Salih Korurun üç aylık bir izin alarak Almanyadaki kızının yanına gitmiştir. Korur'un Başbakanlık Müsteşarlığından ayrılıp başka bir vazifeye getirileceği de söylentiler arasındadır.

İki isimde mutabakat

Kabinede yapılacak değişikliklerde ve tâyinlerde, ihtilâf mevzuu olmıyan iki isim mevcuttur. Bunlar Şem'i Ergin ve İzzet Akçaldır. Sıtkı Yırcalının ismi de mühim bir görüş ayrılığı yaratmamaktadır. Dr. Gedikin İçişleri Bakanlığında kalması, mühimce bir ihtilâf mevzuudur. İdeal bir İçişleri Bakanı olacağına inanan Dr. Sarolun bu mevkie gelip gelemiyeceği merakla beklenmektedir.

Başbakan Menderesin kanaatine göre, kabineye Şem'i Ergin ve İzzet Aksal gibi bir iki kimse alınmalı, diğer boş koltuklar şimdilik vekâletle idare edilmelidir. Kabinede büyük bir tadilât -ki ilk partide Hüsman Kırdar ve Akeri kabine dışı bırakacaktır- Kasımda Meclis açıldıktan sonra düşünülmelidir.

Ahmet Salih Korur
Mütevazi müsteşar..

Haftanın İçinden

KAMPANYA

İktidar yaş ayları içinde Muhalefete karşı, kendisine bir tutum tâyin etmişe benziyor. Radyo gazetesinin D. P. Genel İdare Kurulu toplantılarım hemen takip eden. yeni neşriyatı ve D. P. milletvekillerine verilen vazifeler İktidar partisinin -Sayın Genel Başkanının moda ettiği tabirle- Vatan sathında bir "C. H. P. ye cevap kampanyası"na giriştiğini belli ediyor. Bu yaz aylarında, her şey gösteriyor ki, İktidar çeşitli vasıtalar kullanarak milletin karşısına geçecek ve ona Muhalefeti şikâyet edecektir. Son hafta boyunca Radyo gazetesini dinleyenler kampanya için seçilen silahların ne olduğunu farketmişlerdir. İktidara göre Muhalefet bir "Soğuk Harb" açmıştır ve "İşgal Kuvveti" saydığı D. P. ye rahat vermemek maksadıyla elinden geleni yapmakta, onu iş göremez hale düşürmektedir. Sevimsiz sesli bir spiker, haklı görünmeye çalışan bir edayla "Bu İktidar dokuz seneden beri bir tek iyi iş de mi yapmamıştır ki Muhalefet dokuz seneden beri Mecliste bir tek defa dahi beyaz rey vermemiştir" diye sormaktadır.

Gerçi bir "Sıcak Harb"i hapishanelere gazeteci doldurmaktan geçirip en sonda Muhalefet liderinin başına atılan meşhur -ve D. P. için meş'um- taşa kadar götüren bir siyasi partinin "Soğuk Harb"teu bahse kalkışması şaşılmayacak bir cesaret değildir. Ama ne de olsa "Konuşmak vuruşmaktan iyidir". Bu bakımdan D. P. Genel İdare Kurulunun seçtiği yolu takdirle karşılamamak imkansızdır. Herkes bilir ki adına Demokrasi denilen oyunun ana kaidesi şudur: Sen söyleyeceksin, o söyleyecek, en sonda karan millet verecek. Tabii sen ve o eşit şartlar altında. Devletin eşit himayesinde söyleyeceksin! Bu eşitlik ortadan kalktığı gün demokratik diyalog bir otoriter monolog olup çıkar.

Radyoyu kullanarak dahi olsa İktidar, Muhalefetle böyle bir söz düellosuna ne kadar tahammül edecektir? Bu sualin cevabında yaz aylarının siyasi barometresinin ne göstereceği meselesinin cevabı yatmaktadır. Eğer hadiselerden ders almak gerekirse yanılmak endişesine kapılınmaksızın hemen söylenebilir ki D. P. daha ilk adımlarda bir zaferin hayal olduğunu anlayacak ve iktidarda, bulunmanın kendisine sağladığı kaba kuvvete baş vurarak malûm "el şakalarına tekrar, hattâ eskisinden de sinirli bir şekilde girişecektir. Zira D. P. ikna etme İmkanlarını tamamen kaybetmiştir ve her hangi bir münakaşaya, dayanacak halden de çıkmıştır. D. P. frenklerin tabiriyle artık "Ayakları kilden bir dev"dir ve ilk seçim fiskesiyle yıkılacaktır.

İnsana ilk nazarda garip gelir ama, ister iktidarda olsunlar ister muhalefette, siyasi partileri amansız şekilde siyasi değil, psikolojik hataları yaralıyor; Siyasi hatalardan nihayet dönülebiliyor, siyasi yaralar sarılabiliyor. Fakat psikolojik hatalar mukadder akıbete kadar götürüyor. D. P. ise, başında bu ekip kaldıkça psikolojik hatada mütemadiyen ısrar edecek, bunların neticesinin hüsran olduğunu gördükçe büsbütün çileden çıkıp yeni hatalara girişecek, böylece her çırpınışında biraz daha saplanacaktır. Çare. İktidarın ekip değiştirip evvelâ üzerinde bulunduğu kaygan satıhta durmayı temin etmesi, sonra da 1947'de Sayın İnönünün gösterdiği ve bugüne kadar devam ettirdiği inanılmaz serinkanlılığa benzer bir sinir sükûneti içinde vaziyeti mütalâa etmesidir. O zaman tedbirler kendiliğinden gelecek ve belki İktidar partisi olarak değil ama siyasi parti olarak D. P. memleketin normal hayatındaki yerini alacaktır.

Düşününüz, bir parti nasıl olur da uzun yaz aylarına kendisi için en az müsait şartları bizzat hazırlayarak girer? Büyük: Meclisin sön toplantısı biterken D. P. amansız rakibi C. H. P. ye "Elindeki tesirli silâha, al bir tane de ben ilâve edeyim" diye hediyelerin en kıymetlisini veriyordu. Halbuki basit mantık silâha silah katmayı değil silâhı elden almayı emrederdi. Üstelik D. P. bu imkâna sahipti de.. Fakat baştaki ekibin psikolojiyi hiçe sayması İktidarın maçı daha topa vurulmadan kaybetmesine yol açmıştır.

Neden bahsediyor bu C. H. P.? Paşanın başına atılan taştan mı? Aç işin dosyasını Meclis kürsüsünde, varsa şikâyetin, haklı olduğun taraf, söyle orada. Meseleyi amut. Söyleyecek taç bir şeyin yoksa bari de ki "Hâdise tahkik mevzuudur, suçlular cezalarını çekeceklerdir". Bu, zaten iktidar olarak D. P. nin vazifesi değil midir? Sormak lazımdır, o zaman C. H. P., yazın bu silâhı kullanabilir miydi?

Neden bahsediyor bu C. H. P.? Yolsuzluklardan mı? Aç Samet Ağaoğlu dosyasını. Adam zaten itham altında. -Sayın Ağaoğlunun, kendi partisini meşhur önergeyi görüşmesi için zorlayacak yerde sesini dahi çıkarmaması ve uzun ayları itham altında geçirmeyi tercih etmesi de anlaşılır bir şey değildir ya...- Varsa suçu, teşhir et. Yoksa, yarayı deş, cerahati akıt. Böylece herkes görsün ki D. P. suiistimallere karşı hassastır. Müsamahasızdır.

Neden bahsediyor bu C. H. P.? İktidarın memlekette ekaliyette kaldığından, ilk seçimlerde kendisinin iş başına geleceğinden mi? "Halep oradaysa arşın burada" de ve üstelik kanunların seni zorladığı ara seçimlerine, mahallî seçimlere git. Bunlarda iktidarın malik olduğu avantajlar da senden yana olduğuna göre, eğer kazanabileceğin hususunda şüphen yoksa çık er meydana. Bak o zaman yurtta prestijin nasıl artardı. Hem de hiç bir şiddet tedbiriyle, hiç bir nutukla artamayacağı kadar... Ama ne var ki iktidarın sayın başlarına bunu anlatmağa, izah etmeğe imkân yoktur. Onları kalın camlı gözlüklerinin arkasından seyrettikleri tos pembe vatan sathından ayırmak realitenin aydınlığı ile karşılaştırmak mümkün değildir. Fakat, insaf edilsin bu derece inat, hu derece gaflet nerede görülmüştür.

Simdi, İktidarın sayın başları lütfen düşünsünler. Bütün bunlar yapılmadığına göre Muhalefet sözcülerinin karşısına İktidar sözcüleri nasıl çıkacaklardır? Zafer başyazarı "Ne taşı? Taş filân atılmadı. O pflaster hikâyesi C. H. P. nin uydurmasıdır" diyebilir. Ama kim inanır? Bu toprakların üzerinde yaşayanlar Merihten mi geldiler ki.. Sayın Tevfik İleri yolsuzluk kalmadığnı Bayındırlık Bakanı sıfatıyla anlatabilir. Ancak o "yol" ile tahkikat önergesindeki "yol"un aynı soy olmadığı hakikati hiç köylüsüyle kentlisiyle milletin kafasından çıkar mı? Nihayet Sayın Behzat Bilgin insanı dehşete düşüren bir ciddiyetle "Biz bu ara seçimlerinde 195İ'de kazandığımızdan daha büyük bir zafer kazanacağız. İşte biz memleketin sükûn ve emniyetini düşünerek böyle bir zaferi feda ediyoruz" diyebilir. Hem de Meclis kürsüsünde.. Fakat böyle bir söze bütün bir memleket bütün bir yaz gülmekten başka ne, yapabilir ki...

O halde, İktidarın diyalogu ilk fırsatta monolog haline çevireceğini ve barometrenin ibresinin fırtınada kalacağını söylemek hasıl olur da bir kehanet sayılabilir?

İnönünün başkanlığında yapılan son müşterek toplantı
Heyet çalışmalarına alışmalı

Esasen görüş ayrılıkları şimdilik başka türlü davranmaya pek imkan vermemektedir ve kabinede boş koltukların mevcudiyeti Grupun huzurunu temin için kıymetli bir yardımcıdır.

C. H..P.

Ben, ben, ben!..

Geçen haftanın sonuna doğru, Cuma günü Karanfil sokağındaki C. H. P. binasında bir araya gelen Merkez İdare Kurulu ve Grup İdare Heyeti, yaz aylarındaki gezi programını tesbite çalıştı. Genel Başkan İnönü'nün riyasetinde yapılan toplantıda Merkez İdare Kurulundan Orhan Öztrak, Fent Melen ve Suphi Baykam vardı. Grup İdare Heyetinden İsmail Rüştü Aksal, Nüvit Yetkin. Fethi Çelikbaş. Hıfzı Oğuz Bekata, İbrahim Saffet Omay, Şahap Kitapçı ve Vahap Dizdaroğlu toplantıya katılmışlardı.

Artık anane hâline gelen gezi programlarının tesbitinde bu sefer "az vilâyet gezme, fakat vilâyetlerde uzun zaman kalma" fikri hâkim oldu. Her ekibin, 2 - 3 hafta sürecek bir gezi programı sırasında mesailerini 1 veya 2 vilâyete teksifi, oraların dertlerini daha yakından tanımaya imkân verecektir.

Yeni programa göre, C. H. P. Genal Başkanı İnönü, sonbahara kadar seyahate çıkmıyacaktır. İnönü, bu kararın alınması üzerine Grup Başkan vekilleri Aksal ve Yetkinin refakatinde bir hafta dinlenmek üzere, Pazar günü Âbanta gitmiştir.

Ankaranın sıcaktan kavrulduğu şu günlerde Abant, ideal bir istirahat yeredir, İnönü ve torunu Gülsün, Ankaranın boğucu sıcaklarından sonra, Pazar akşamı saat 8'de Abanta varınca, gece otelde üşümemek için kalorifer yakıldığını sevinçle gördüler. Koordinasyon Bakanı ve Sanayi Bakanı vekili Sebati Ataman da o-

Peki, ya 1961'de ?

Hikâye meşhurdur: "Ben şöyle oynarım, böyle oynarım" diyen düzenbaz oyuncuya "Oyna da görelim" demişler. "Yerim dar" cevabını vermiş... Yerini genişletmişler, "yenim dar" buyurmuş... Hikâye bu suretle uzayıp gider.

D.P. li ustaların da seçimlerin tehirini izah için piyasaya sürdükleri inciler, bu hikâyeyi hatırlatıyor. "Secim kütükleri kötü" diyorlar, Asıl söylemek istedikleri -oyundan kaçan oyuncu gibi-, "Bu kütüklerle dahi seçin yapmaya cesaretimiz yok"tan ibarettir.

Daha ne inciler, ne inciler... İste Behzat Bilgin konuşuyor: "Seçimlerin dünyanın her tarafında olduğu gibi, sükûnet havası, içinde cereyan etmesi lâzım gelir. Bir memlekette haik hiç yoktan tahrik edilir, vatandaşlar kasden biribirine hasım edilirse, o memlekette nabız yoklanamaz"

Bahadır Dülger de, ara seçimleri için icat olunan bu nameyi 1901 seçimlerine tatbik ediyor: "Memleketin âli menfaatleri bahis mevzuu olduğu zaman, umumi seçimler bile bir sene tâlik olunabilir".

Oh ne âlâ memleket... Bir ekseriyet sükûnet yok diyecek, sükûnet bozulur diyecek ve seçimler geri bırakılacak!

Seçim kampanyası, adı, Üstünde, demokrasilerin en gürültülü, hattâ en sinirli günleridir. Partizan idare ve baskının tansiyonu çok daha arttıracağı aşikârdır. Peki o zaman üstadlar, eski stil bir zaptiye nâzın edasıyla "Sükûnet yok, seçim yapamayız" mı buyuracaklardır?

Zihinlerden geçenin bu olduğu şüphesizdir. Halk efkârı çoktan beri hu suali sormaktadır: "1961 de ne olacak?"... Kahve sohbetlerinde, sokaklarda en çok işitilen sual budur. Hiç şüphesiz C. H. P. liderleri de çoktan beri böyle bir teşebbüs ihtimalini gözden uzak tutmamakta, bu suali kendilerine sormaktadırlar.

Sualin cevabı, en ufak tereddüde yer bırakmıyacak kadar açıktır: 1961'de seçim yapılmazsa, C. H. P. İnönünün ağzıyla, şimdiki İktidarın Anayasa dışı olduğunu ilânda tereddüt etmiyecektir. C. H, P. milletvekilleri Meclisi terkedecek ve bütün parti "sine-i millet"e çekilecektir.

Seçim yapmamakla "mezarlık sükûneti"ne dahi kavuşmaya imkân yoktur.

HAYAL ve HAKİKAT

İsmail Rüştü AKSAL

Büyük Millet Meclisi, bir haftalık toplantısından sonra, tatil kararı vererek dağıldı. Bazı çevreler ve bir kısım basın mensupları, Meclisin fevkalâde mahiyet arzeden yaz ortasındaki bu ara toplantısından büyük ümitlere kapıldılar. Memleketteki siyasî huzursuzluğun ve partiler arasındaki gerginliğin giderilmesi yolunda İktidar tarafından müsbet adımlar atılacağım sandılar. Bu çevrelerde, huzurun tesisine bir başlangıç olmak üzere, C. H. P. tarafından verilen tahkikat önergelerinin ve hususiyle can ve mal emniyetiyle ilgili önergenin, daha fazla geciktirilmiyerek gündeme alınacağı ve konuşulacağı ümit ediliyordu. Keza, basın mevzuunda iyi niyetin ilk ve fiilî delili olmalı üzere, basın suçlularının affedilmesi hemen hemen muhakkak addediliyordu.

Halbuki son toplantıda ne tahkikat önergelerinin konuşulmasına yanaşıldı ve ne de basın suçlularının affıyla ilgili bir teşebbüse geçildi. Aksine, memleketteki huzursuzluğu ve gerginliği daha da arttıran yeni Anayasa ihlalleri ve demokratik hayatta kıymet ve ehemmiyetleri söz götürmeyen mahallî seçimlerin tehiriyle karşılaşıldı. Ve bu suretle, şimdiye kadar tekrar tekrar denenen ve hakikî zihniyetleri, artık Uç Ur tereddüt ve şüpheye yer bırakmıyacak arıklıkla ortaya çıkmış bulunan İktidar partisi başlarından, rejimin normalleşmesine hiz met edecek, memlekette siyasi huzurun tesisini sağlıyacak gayretler beklemenin, hayalden başka bir şey olmadığı, bunca tecrübelerden sonra bir defa daha anlaşılmış oldu.

Artık kabul etmek lazımdır ki, bugün, bu memlekette cereyan eden siyasî mücadelenin, mahiyet, ve bilhassa tarafların zihniyeti bakımından, 1848-50 yılları arasındaki mücadele ile uzaktan yakından hiç bir benzerliği yoktur. 1946-50 iktidarının sevk ve idaresini ellerinde bulunduranlar, bu memlekette gerçek bir siyasi murakabeye dayanan demokratik idarenin lüzum ve zaruretine inanmış insanlardı ve bu büyük maceraya, bu inanış ve İdealle atılmışlardı. Onlar için iktidarın, eşit ve dürüst seçimlerle zaman zaman el değiştirmesi, içine girilen yeni hayat tarzının kaçınılması mümkün olmayan tabii bir neticesinden ibaretti. İdare cihazı basındakllerden ve hususiyle zamanın iktidar partisi mensuplarından bazılarını bu yeni anlayışa getirmek için, parti içinde ve dışında girişilen çetin mücadeleler ve bu mücadelelerde Sayın İnönünün tarihî şahsiyetini ortaya koyarak oynadığı büyük ve müsbet rol, henüz hafızalardan silinmiyecek kadar tazedir.

Bugün vaziyet tamamen tersinedir İktidar partisinin kaderine 'hâkim olanlar, gerçek murakabeye dayanan demokratik idarenin lüzum ve zaruretine inanmak ve bu yolda hulûs ile gayret sarf etmek şöyle dursun, alisine, bir zamanlar iktidarı ele geçirebilmek için şampiyonluğunu yaptıkları prensipleri tamamen red ve inkâr eden, partileri içinde zaman zaman bu fikir ve prensipleri savunmaya çalışan idealistleri derhal tasfiye veya susturmaktan çekinmeyen Ur zihniyetin sahibidirler. Bu itibarla idealizmden zerrece nasibi olmayan, siyasi felsefelerinin ve emellerinin temelini, "her ne pahasına ve meşru, gayri meşru her ne vasıta ile olursa otsun iktidarı bırakmamak" düşüncesi ve karan teşkil eden zihniyetten iktidardan düşmelerini kolaylaştıracağına ve çabuklaştıracağına inandıkları fedakârlıkları beklemek sâdece abes olur.

Bilhassa 1954 seçimlerinden sonra bütün açıklığı ile meydana çıkan bu realiteyi hâlâ görmemezlikten gelemeyiz. Bugün çok partili hayata henüz paydos demiyorlarsa, sebebi, bunu arzu etmediklerinden değil, güçlerinin yetmemesindendir. Çünkü iç ve dış şartlar bakımından böyle tehlikeli bir maceranın neticesini evvelden kestirmek hiç de kolay değildin Bu yüzdendir ki, "iktidarı bırakmamak" kayıt ve şartiyle demokratik rejimin görünüşünü muhafaza edebilmek endişe ve gayreti, bugün içte siyasi manevralarının asıl sebebini teşkil etmektedir.

Hâdiselerin ve tecrübelerin tekrar tekrar teyid ettiği bu gerçek kabul edilince, rejimin normalleştirilmesi ve siyasi hayatımızda huzurun tesisi yolunda, iktidar partisi başlarının ciddî ve samimi gayretler sarfedeceğine inanmak, hahâyal peşinde koşmak olur. O halde, son samanlarda da görüldüğü gibi, bir kısmı çevrelerin, hâlâ, iktidar partisi başlarının, alttan alarak, güler yüz ve tatlı dille doğru yola gelebilecekleri, rejim mevzuunda uzlaşmaya varılabileceği ümidini beslemesi ve besler görünmesinin, sebebi nedir? Böyle bir davranışın şahsi idare heveslilerinin cesaret ve cüretlerini bir kat daha arttırdığı tecrübelerle sabit olmamış mıdır? Sonra, neye bazı münakaşalarda, bâlâ bugünkü gidişin mesuliyetini tek başına omuzlarında taşıdıkları artık açıkça sabit olan liderler, doğrudan doğruya hedef olarak alınmaz da, bu liderlerin etrafını saran ve hakikatte figürandan başka bir şey olmayan "müfritler"den ve bu müfritlerin "masum ve iyi niyetli liderleri tahrik ve teşvik" ettiğinden şikayet edilir? Bir defa, iki defa aldanmak, belki de bir ahlâk ve iyi niyet borcudur. Fakat bile bile, mütemadiyen aldanmak, en hafif tâbirle, safdillikten başka ne ile izah olunabilir?

İşte bugün muhalefetin mücadelesi ve mücadele metodları bu açık gerçeğe ve anlayışa dayanmaktadır. "Her ne pahasına ve meşru, gayri meşru her ne vasıta ile olursa olsun mutlaka iktidarda kalmağa" kararlı iktidar partisi başlarının, bunca tecrübeden sonra ikna yoluyla ve uzlaşmalarla demokratik rejimin vazgeçilmez esaslarını kabule ve bir hukuk devleti kurmağa razı edilebileceklerine inanmıyoruz. Esasen, Sayın İnönünün bir münasebetle belirttiği gibi bu bir rıza meselesi değil, bir ideal ve kültür meselesidir. Bugün tekrar tekrar denenen ve hüs ranla neticelenen bu yolları ve usulleri denemeğe kalkmanın, dâva için faydalı değil, zararlı olduğuna kani bulunuyoruz. Milyonlarca insanın yıllardan beri binbir mihnete katlanarak mücadelesini yaptığı bu dâvanın, muhalefetiyle, tarafsızlığıyla, hür basınıyla ve gençliği ile bütün mücadele unsurlarının güçlerini birbirine ekliyerek, en büyük ve kat'i karar sahibi olan seçmen vatandaşı ikna ve onun güvenine layık olmak suretiyle kazanılacağına inanmaktayız.

---

teldeydi. Akşam yemeğinde masalarının yanyana olmasına rağmen İnönü ve Ataman selâmlaşmadılar.

Mayosunu yanına almayı unutmıyan İnönünün. bütün merakı, gölde çivileme yapılıp yapılmıyacağı idi. Su soğuktur, burada çivileme yapılmaz" cevabı, İnönüye mayosunun yanında olduğunu unutturamadı. Sandaldan gölün soğuk sularına girmeyi mutlaka deneyecekti. Ondan sonra, torunu Gülsün ile çamlar arasında dolaşmak da programa dahildi. Ama herşeyden evvel Bolu C. H. P. teşkilâtının gezi programına mukavemet edebilmek lâzımdı. Zira İnönünün "mütenekiriren" Abantta bulunduğunu öğrenen Bolu C. H. P. lileri ellerinde bir program Abanta koşmuşlardı... Bolulular, İnönüye, Grup ve Merkez İdare Kurullarının kararını bozdurmaya çalışmaktadırlar.

Grup ve Merkez İdare Kurulları üyeleri, geziye çıkmak isteyen İnönüye "Paşam, biz neciyiz? Çalışıyoruz ve bu işi siz olmadan da yürü-

türüz" diyorlardı. Hakikâten yürütüyorlardı da... İnönünün katılmadığı son bir aylık geziler hakikaten büyük bir muvaffakiyetti ve İnönüsüz gezilerin muvaffakiyetinden en çok sevinen de bizzat Genel Başkandı. Başka türlü de olsa, ekip çalışmalarının âşığı İnönünün, bir heyetin arzusuna memnuniyetle uyacağı aşikârdı. Nitekim İnönünün Ege seyahati de Parti Meclîsi ile Grup' ve Merkez İdare Kurullarının tasvibiyle yapılmıştı. Genel Başkanın Uşak, Manisa ve İzmir konuşmaları bu üç heyetin tasvibinden geçmişti.

Ne yazık ki C. H. P. içinde, Genel Başkanın dahi katıldığı heyet çalışmalarına hâlâ ayak uyduramayanlar vardı. Meselâ Genel Sekreter Kasım Gülek, gezi programını hiç kimseye danışmadan yapmakta mahzur görmüyordu. Daha bir ay evvelden gazetelerde Karadeniz gezisine çıkacağını ilân ettirmiş, sonra durumu "isteyenler buyursun" diyerek milletvekillerine duyurmuştu.

Hikmeti vücudu gezmek olan Genel Sekreterin gezmesi elbette ki iyi bir şeydi. Parti içinde herkes Gülekin gezmesini, hem de çok gezmesini istiyordu. Son bir yıl zarfında yurt gezilerine iltifat etmiyerek Avrupa seyahatleriyle yetinen Gülekin gezilere katılması hasretle bekleniyordu. Yalnız Genel Sekreterin de, Genel Başkanın dahi uyduğu "heyet kanunu"na boyun . eğmesi lâzımdı. Kasım Gülek, buna lüzum görmedi. Bu yüzden bütün milletvekillerinin isimlerini içine alan bir gezi programı hazırlamak mümkün olmadı.

Genel Sekreterin kendisini heyetlerin üstünde sayması, tabiî ki üzüntü yarattı. Cuma günkü müşterek toplantıda, inandığından başka lâf söylemeyen, fakat inandığını da dobra dobra söyleyen Grup Başkan vekili İsmail Rüştü Aksal, bu üzüntüyü ifade etti: "Genel Başkanın seyahatlerini heyetler hazırlıyor, konuşmaları Heyetlerin tasvibinden geçiyordu. İnönünün tâbi olduğu müşterek çalışma kaidelerinden acaba Genel Sekreter muaf mıydı?"

Aklı telimin icabı bu görüş, Cuma günkü toplantıya katılan Merkez ve Grup İdare Heyetleri tarafından İttifakla kabul olundu..(Şenel Sekreter Yardımcısı Orhan Öztrak. bütün hüsnüniyetine rağmen, Genel Sekreteri mazur gösterecek söz bulamadı. Genel Sekreterin bu "'intikal" devresini çabuk atlatacağı ümidiyle, mesele üzerinde daha fazla durulmadı. Ama birçok milletvekilinin Karadeniz seyahatine katılması yüzünden, Ağustos ve Eylül ayları için tam bir program yapmak mümkün olmadı. Gelecek ay içerisinde Nüvit Yetin ekibinin Rize, Trabzon. Gümüşhane ve Aksal ekibinin Eskişehir, Bolu, Bilecik istikametlerine gideceği bilinmekteyse de, diğer 22 ekibin bölgeleri ve teşekkül tarzının tesbiti bir iki gün daha alacaktır. Metodik Ferit Melen, teferruatlı bir program hazırlamakla meşguldür Program biter bitmez, gezmenin faydasını gören ve tadını alân C. H. P. ekipleri, Meclis açılana kadar dalga dalga vatan sathına yayılacaklardır.

Basın - Yayın

Yeni Umum Müdür

Babıâliden bir adam, hem de genç bir adam Basın - Yayın ve Turizm teşkilâtının başına getirilmiş bulunuyor. Altemur Kılıç Basın - Yayın ve Turizm Umum Müdürü oldu. Allah kolaylık versin!

Altemur Kılıç uzun zamandan, hem de pek uzun zamandan beri bu mevkie tâyin edilen ilk hakiki gazetecidir. Meslekten birinin, hele Altemur Kılıç gibi gazeteciliğin çeşitli kısımlarında çalışmış ve mesleğin hususiyetlerini, ihtiyaçlarını öğrenmiş birinin mesuliyet alması herkesi haklı olarak sevindirmiştir. Yeni Ümum Müdürün artık memlekette işleri devralmakta olan nesle mensup bulunması ve Batı âlemini tanıması bâzı ümitlerin doğmasını da sağlamıştır.

Hiç kimsenin cesaretini kırmamak lâzımdır. Ama Altemur Kılıçın, kendisini çetin bir imtihanın beklediğini bilmesi icap eder. Başına geçtiği mekanizmanın çarkları arasında ezilip gidecek midir, yoksa o mekanizmaya bir şahsiyetin, kendi şahsiyetinin damgasını .vurabilecek midir? Eğer objektif düşünülürse bugünkü şartlar altında fazla nikbinliğe yer yoktur ve Kılıçın kendisini -mânevi mânada- feda etmiş olduğunu kabul etmek daha doğru bir teşhistir.

Altemur Kılıç
Allah kolaylık versin!

Basın-Yayın ve Turizim Umum Müdürlüğü üç başlı bir teşkilâttır. Bunun Basınla ilgili kısmı Kılıç için fazla Üzücü olmıyacaktır. Basın rejimi bir hükümet işidir. Umum Müdürlüğün gazetelerimizle alâkası sarı kartların tevzii ve bir takım protokoler tanzimlerdir. Gerçi bunlarda bile bazı küçüklüklere âlet olanlar, ufak hınçları tatmin için kendini aşağılaştıranlar çıkmamış değildir. Umum Müdürlük her zaman herkese aynı muameleyi yapmamıştır. Altemur Kılıçın bunların üstünde kalacağını sanmak, eski meslektaşlarının hakkıdır. Yabancı basına gelince, Basın ataşeliğinde edindiği tecrübelerin yabancı basınla temas bahsinde yeni Umum Müdüre faydalı olması tabiidir. Altemur Kılıç zamanında, şüphesiz bir "Pulliam rezaleti" olmayacaktır. Yabancı muhabirlerin Türkiyeden kaçmasına yol açan alâkasızlıklar ve belki tahammülsüzlükler önlenecek, daha akıllı metodlarla çalışılacaktır. Basın ataşeliklerimiz de bir hale, yola konulabilecektir.

İkinci baş olan Turizme gelince, fazla hayal edilmemekle beraber, memleketin o sahadaki imkânlarım Altemur Kılıç şimdikinden daha başarıyla kullanabilir. Fakat Türkiyeye turistik akın edeceğini sanmak mübalâğa olur. Yirminci asrın turisti tabiat güzelliği peşinde bir adam değildir.

Y/eni Umum Müdür için asıl imtihan Radyo bahsinde cereyan edecektir. Radyo doğrudan doğruya Umum Müdürlüğe bağlıdır. Bir Devlet Radyosunun nasıl olması lâzım geleceği ise, ümit edilir ki, Altemur Kılıçın malûmudur. Halbuki gazetelerde, berbat bir tesadüf, yeni Umum Müdürün vazifesine başladığı haberleri Ulusun ilânlarının reddedildiği haberiyle aynı zamanda verilmiştir. Daha da berbat tesadüf, Radyo Gazetesi Altemur Kılıçın Umum Müdürlüğünün ilk haftasında bir "C. H. P. ye hücum kampanyası" açmıştır. "Vatan Cephesi telgrafları" ise bütün komikliğiyle devam etmektedir. Yeni Umum Müdür, idaresi altındaki radyonun bu haline rıza gösterecek midir, göstermiyecek midir? Bütün mesele işte buradadır. Gerçi "Adamcağız ne yapsın, emir veriyorlar" diye mazeret aranabilir. Fakat bu, Altemur Kılıçın neslinin kabul ettiği bir mazeret değildir. Zira Altemur Kılıç yapmak istemediği bir şeyi yapmazsa ne asılır, ne kesilir. Nihayet bu deveyi gütmez. İktidardaki ekibin zihniyeti gözönünde tutuluna Yeni Umum Müdürüp. Washington'dan gelmekle hata ettiğini, bu vazifeyi kabulle yanıldığını anlaması her halde gecikmiyecektir. Tabiî Altemur Kılıç yeni makamına otururken bütün şahsiyetini vestiyere bırakıp odasına girmediyse...

Altemur Kılıç Wâshirigton'a bir aktüalite mecmuasını idare ederken, o ibrada Devlet Bakam olan Dr. Sarolun genç gazetecilerden esirgemediği "pek faydalı nasihatler'i dinli-

yerek gitmişti. Kılıç mecmuasını bırakmış, Dr. Sarol da bu söz dinleyen genci Amerikaya tâyin etmişti. O tarihlerde moda "buydu. Şimdi eski gazeteci politik bir hüviyet taşıyan yeni makamının mesuliyeti omuzlarında olduğu halde aramıza dönüyor. Bütün iyi niyetler kendisiyle beraberdir, ama en sonda alacağı notu başkalarının değil, kendisinin iyi niyeti tâyin edecektir.

Gazeteciler

İlâhi kader

Bundan beş sene Kadar evvel. Türkiyelin en kıdemli gazetecisi Hüseyin Cahit Yalçın, sekseninci yaşında Basın Kanununun hışmına uğrar ve Menderesin muvafakatıyla açılan bir dâva sonunda hapishaneye .düşerken içerde ve dışarda tepkiler olmuştu. O tarihlerde İktidarla flört eden ve kendisine sanki dünyayı idare ediyormuş hissi verildiği için iktidarın başlarım göklere çıkaran bir başka gazeteci vardı: Ahmet Emin yalman. Yalman metih yolunda o kadar ileri gidiyordu ki Amerikalıların "Ah, Allah neden bize de Adnan Menderes gibi bir lider nasip etmedi" diye âdeta dövündüklerini fütursuzca yazıyordu. Seksen yağındaki Yalçının hapishaneye atılması üzerine yabancı basında tenkidler çıkınca Vatan Başyazarı kalemisi eline aldı ve bir güzel payladı. Tenkid edenleri mi? Hayır! Yoksa İktidarı mı? O da değil! Hüseyin Cahit Yalçını.. Evet Hüseyin Cahit Yalçını.. Seksenlik gazeteci hapse girmek suretiyle dışarda Türkiye aleyhinde bir cereyanın doğmasına yol açmıştı! Yalman bu parlak fikrisi fütursuzca neşretti.

.İlâhi kader! Aradan bir kaç sene geçti. Otoriter rejim yolunda ilerleyen iktidar artık dünyayı Yalmanın idare ettiği zehabım üstadda uyandırmak zahmetine katlanmaz oldu. Sert Basın hükümleri, Yalçını dahi hapse atmaya muvaffak olanlar ve o hareketlerinde Yalman gibilerinden cesaret alanlar tarafından gündelik iş halise getirildi. Ve tabii bir sabah uyandığında Yalman gördü ki bizzat kendisi böyle bir hükme, hem de oğluyla birlikte çarpılmıştır.

Şimdi Yalmanın gazetesinde, üstadın o pek bel bağladığı meşhur "Pazarlık" da suya düşünce "Yalmanın mahkumiyeti karşısında dışarda uyanan tepkiler" hakkında pek hoş haberler çıkıyor. Gazete bunlardan birini son derece tasvipkâr şekilde neşretti. Amerikan Denizaşırı Muhabirler Cemiyeti Başkam tarafından Başbakan Menderese gönderilen mektubun metni şudur:

"Haber aldığımıza göre, şimdiye kadar üç yüz Türk gazetecisi hapse mahkûm edilmiş veya takibata uğramıştır. Vatan Gazetesi Başmuharriri Ahmed Emin Yalman'ın çok esef uyandıran son zamanlardaki mahkûmiyetinden bilhassa bahsetmek isteriz. Bu gazeteci on ay hapse ve 8 ay on gün sürgüne mahkûm edilmiştir. Dâvanın temyiz edildiği anlaşılıyor.

Sam Amcadan Şikâyet

Hürriyet ve demokrasiye inanmış insanlar, Jefferson'un memleketini bugün idare eden insanlara dönüp zaman zaman "Bu ne riyakârlık i" diye bağırmaktan kendilerini alamamaktadırlar. Şikâyetlerin sebebi "Hür Dünya" liderinin hürriyetleri boğan idarelere, cömertçe yardım elini u/atmasıdır. "Hürriyet için döğüşen genç Kübalılar, Amerikanın Batista'ya verdiği silâhlarla öldürülüyor" diyen Fidel Castro'nun feryadı hâlâ kulaklardadır.

İşte son bir şikâyet, "müteveffa İspanyol Cnmhuriyeti"nin sabık Maliye Bakam Indalecio Prieto'dan gelmektedir. Prieto, Franco hükümetine 375. milyon dolar yardım açılması üzerine, Başkan Eisenhower'e bir açık mektup göndermiştir. Sabık Maliye Bakanı, bu mektupta, Amerikan Hükümetini düşmek üzere bulunan diktatörlerin imdadına koşmakla itham etmektedir. Prieto'ya göre, *"Ne saman ki Francisco Franco iktisadi iflâsın eşiğine gelmiştir, Amerika Birleşik Devletleri, onu Kurtarmak için hazinesinin de bankalarının da kasalarını açmış ve bu suretle onun tahttan devrilmesi ümidini öldürmüştür".*

"Müteveffa İspanyol Cumhuriyeti" temsilcisinin feryadının, hürriyet kelimesini dudak ucuyla telâffuz etmeyen her kailde akisler yarattığı şüphesizdir. Hürriyete hakikaten inanan Amerikan vatandaşları, hattâ bizzat Başkan Eisenhower içten gelen bu ses karşısında, eminiz ki hissiz, kalamamıştır. Peki o halde "Komünizm ile, hürriyete düşman olduğu için mücadele ediyorum" derken, en zâlim, en insafsız diktatörlerin imdadına niçin koşulmaktadır?

Hürriyete inanan insanların gözünde, Çekoslavakyadaki rejimle İspanyadaki rejim arasında hiç bir fark yoktur. Hattâ bir Fransız mecmuasının "Demokrasiye inanıyor musunuz?" mevzuunda yaptığı ankete gelen esvaplar, nefret edilen Demir Perde gerisindeki idarelerin, Franco rejimine bin defa müreccah sayıldığım göstermektedir. O halde hangi hürriyet mücadelesi?

Haydi biz de Washington'dakl idareciler gibi "realist" hareket edelim: "Komünizme düşman olmak, Sam Amcanın her türlü ihsanına liyakat kazanmağa kâfidir" diyelim. Bu tatsız hakikati, hürriyet mücadelesi adı altında satma riyakârlığım hoş görelim. En geri diktatörlerin tutulmasını, komünizme karşı girişilen savaşın yüklediği Ur mecburiyet sayalım. Ama gene de halkın istemediği, mecburen katlandığı ve bir gün mutlaka devireceği diktatörlerin hâmisi hâline gelen Amerikanın komünizmle mücadelede en isabetli yolu seçtiğim söylemeye imkân yoktur. Alisine Amerikan Hükümetinin bindiği dalı kestiğim gösteren sayısız misaller mevcuttur. İşte Irak misali: Nuri Saidi desteklemek Amerikaya ne kazandırmıştır? Nuri Saidin baş tâcı edilmesi, Irak halkını Amerikadan uzaklaştırmış, komünizm Irakta kökleşmiştir.

"Franco giderse, komünizm gelir" sloganıyla Amerikanın iltifatına nail olan Franco da istemiyerek bu hakikati ifade etmektedir. Evet, Franco giderse İspanyaya komünizm gelecektir. Zira Franco rejimi bütün demokratik kuvvetleri yok etmiş, sindirmiş veya komünizme İtmiştir. Polis idaresi karşısında ancak yeraltında çalışmasını bilen komünizm ayakta durabilmektedir. Hiç şüphe edilmesin. Amerikan doları ve silâhı sâyesinde düşmemeye çalışan Franco idaresi, bir gün düşecektir. Düştüğü zaman da, münhal iktidar koltuğuna, İspanyada yegâne organize kuvveti teşkil eden komünistler, rakipsiz oturacaklardır.

O halde hangi realizmden bahsediliyor? Realizm bugün için yarım, kaybetmek mi demektir?

Hür Dünya liderinin askeri zaruretler dolayısile veya "nefret ettiğim adamlara, ben güler yüz göstermezsem, Rusya güler yüz gösterir" endişesiyle diktatörlerle münasebet kurması, anlaşmalar yapması mümkündür; hattâ hazan zaruridir. Ama diğer taraftan köhne diktatörlerle işbirliği yapılması, diktatörlerin ezdiği halkı komünizme götüren en kısa yoldur. Amerikanın karşı karşıya bulunduğu ve bir türlü içinden çıkamadığı çıkmaz budur.

Hür Dünya lideri, komünizme karşı giriştiği mütadelede galip gelebilmek için mutlaka bu çıkmazdan kurtulmak zorundadır. Bu da alışveriş yapılan diktatörlüklerle münasebetleri asgari hadde tutmak, o. memleketlerdeki halk efkârının, bilhassa aydın sınıfın temayüllerini dikkatle takip etmek ve bu temayüllere göre gerekirse yarını kurtarmak için diktatöre hayır demesini bilmekle kabildir.

Elbette ki bu, büyük bir seziş kabiliyeti isteyen, yazıyla ifadesi imkânsız, son derece zor bir iştir. Ancak mesleğinin ehli sefirlerin, bulundukları memleketlerin dar ve aldatıcı hükümet çevrelerinden sıyrılarak memleketi tanımaları, sosyal temayülleri anlamaları meselenin hallini kolaylaştıracaktır.

Derdin teşhisi çok basit, tedavisi çok incedir. Fakat bugün dost diye şımartılan kara diktatörlüklerin, yarın kısıl diktatörlükler hâline gelmesinin ünlenmesi. Amerikan Dışişleri Bakanlığının ve diktatörlükler nezdindeki elçilerinin uzun ve kısa vâdeli menfaatleri uzlaştırmaya matuf bu "ince sanat'ı öğrenmelerine bağlıdır.

takat cidden tenkide lâyık bir mahiyet taşıyan Basın Kanununun tatbikatının geçmişe ait örnekleri, Ahmed Emin Yalman'ın neticede hapse mahkûm edileceğini belirtiyor.

Bir memlekette 'hakaretlere karşı basta kanunları bulunmasını tabii görürüz. Türk gazetelerinin bir kısmının bir aralık hakaretti yazılar yazdıklarının da farkındayız. Fakat Türkiyedeki 1954 kanunu, demokrasinin caiz göreceği hududu çok aşıyor. Hiç bir hükümet, mutlak bir şekilde olarak kendini tenkidin dışında ve üstünde diye telâkki etmemelidir.

Birleşik Amerika vatandaşları, Türkiyeyi en sağlam müttefiklerinden biri diye telâkki ederler. Türkiyede hür basının ortadan kaldırılması yüzünden iki memleket arasında iyi münasebetlerin sarsılması yasak olacaktır.

Şu müracaatımızın itina ile tetkikten geçirilmesini rica ederiz. Gayemiz, Türkiyenin dostları sıfatiyle Türk basınına daha insaflı bir şekilde muamele edilmesine hizmet etmektir."

yalmanın mahkûmiyeti karşısında üzülmemeye imkân yoktur. En masum fikirleri mahkûm eden Basın Kanununun dışarda Türkiye aleyhinde uyandırdığı cereyanı da ıstırapla takip etmemek kabil değildir. Hele gün aşırı "hakarete uğradım" diye mahkemeye koşan siyaset adamlarının tahammülsüzlükleri insanı üzüyor. Ama Vatan gazetesinde Ahmet Emin Yalman imzasıyla "Ahmet Emin Yalman, mahkûm olmak suretiyle dışarda Türkiye aleyhinde hava eştirmiştir" diye azarlayıcı bir başmakale arayanlar hiç bir şey bulamadılar. Bilâkis Vatan, Amerikalıların teşebbüsünü pek haklı, kuvvetli, tesirli görmektedir. Tesirin derecesi yakında belli olacaktır. Fakat şimdiden belli ölmüş bir şey vardır: Başkaları çuvaldız yerken bir türlü ses çıkaran Yalman, iğne kendisine batar batmaz bambaşka tonda feryatlar yükseltmektedir.

Bu, Basınımız için bir atasözünün tevsikinden çok daha mühim mâna ve ibret taşımaktadır.

Ümit kapısı

Hâlbuki, daha bir ay önce, bugün Vatan sütunlarını yabancıların telgraf ve mektuplarıyla dolduran Ahmet Emin Yalman bambaşka bir düşünceye, sahipti ve başyazılarında kemali ciddiyetle "genç arkadaşlar"a şu nasihati veriyordu:

"Memleketimizin henüz müsbet bir hal yoluna girmeyen ateşli iç dâvaları karşısında bir takım genç arkadaşların ifrat yolunu tutmalarını ve kavgamızı harice aksettirmek ve orada destek aramak meyline kapılmalarını olağan bulurum. Fakat memleketin bunca felâketini çok yakından gören, demokrasinin ancak bir itidal iklimi içinde kök tutacağına inanan. böyle bir itidale varılmasına var kuvvetiyle, çalışan ve dış itibarımıza çok kıymet veren eski bir gazeteci sıfatiyle benim vazifem, memleketin yüksek menfaatlarını ve şereflerini ön plânda tutmaktır. Bilhassa ki ben aile dâvalarımızın, münakaşa ve ikna yollarında mutlaka kendi teşebbüsümüzde, kendi aramızda halledilebileceğine ve hariçten gösterilen ve daha ziyade yanlış malûmata dayanan alâkaların derdimize ciddi bir defa olamıyacağına inanmış bulunuyorum"

Fakat o günden bu yana çok zaman geçmemesine rağmen, köprülerin altından hayli su aktı ve Yalman "derd"ine "ciddi de olmasa bir deva" aramak zorunda kaldı. Zira o günlerde "muhakkak" görünen basın affı, şimdi en nikbin bir görüşle "1 Kasımdan da geriye kalmış" zayıf bir ümit" tir. Gizli pazarlıklarda vaadedildiği, bizzat Yalman tarafından müteaddit defa açıklanan basın suçlularının affı işi suya düşünce, üstad kendisini hapishaneninin safsız ve kalın duvarlarından önce hakikatla karşı karşıya bulmuştur. Ama mizacı, bu sefer de "doğru yol"u seçmesinde kendisine yardıma olmamıştır. Dün göklere çıkardığı zihniyete, bugün yakasını kaptıranların böyle bir şaşkınlık içinde bocalamalarını tabii karşılamak, insafın bir icabıdır. Elbette hapse girerek memleketimizi küçük düşürdü diye 80 yaşındaki Hüseyin Cahit Yalçına şimşekler yağdıran Yalman, meşhur manevra kabiliyetiyle, bir ay evvel "tekfir" ettiği kanallardan kendisine bir destek arayacak ve şahsi selâmetini- ancak bu yolda görecektir.

Ne denir, kaderin bir acı cilvesi...

Kronoloji

17 Ekim	1958	*Vatan gazetesi Pulliam'ların Türkiye ile alâkalı makalesini neşretti,.*
18 Ekim	1958	*Ulus ve Dünya gazeteleri bu makaleyi iktibas ettiler.*
25 Ekim	1958	*KİM ayni makaleyi koydu.*
11 Aralık	1958	*Başbakan Menderes, hakarete uğradığı iddiasıyla Vatan, Dünya, Ulus ve Kim aleyhinde dâva açılması için muvafakatname verdi ve dâvalar açıldı.*
11 Mart	1959	*Ankara Toplu Basın Mahkemesi Ulus'u 1 ay kapatma. Yazı işleri Ülkü Armanı 16 ay hapis ve 4 bin lira para cezasına mahkûm etti.*
8 Mayıs	1958	*Temyiz, Ulus aleyhindeki cezayı tasdik etti."*
25 Mayıs	1959	*Ulus bu yüzden kapatıldı.*
24 Haziran	1959	*Ulusun 1 aylık cezası bitti.*
15 Temmuz	1959	*İstanbul Toplu Basını Mahkemesi Kim'i mahkûm etti.*
29 Temmuz	1959	*Vatan hakkında karar verilecek.*
5 Ağustos	1959	*Dünya hakkında karar verilecek.*

Demokrasi

Etiketlere dikkat

Geçen haftanın sonunda, bütün yurtta büyük alâka toplayan bir broşürün toplattırılmasına karar verildi. Broşürün adı "İnönüye Atılan Taş ve Akisleri" idi ve C. H. P. Genel Başkanının hâdiselerle dolu son Ege gezisi dolayısile muhtelif gazetelerde neşrolunan yazı, resim ve karikatürler bir araya toplanmak suretiyle hazırlanmıştı.

C. H. P. bu broşürü hazırlarken, Ege gezisi sırasında biribirini kovalıyan neşir yasaklarının hepsini dikkate almıştı. Esasen "İnönüye Atılan Taş ve Akisleri", tamamile başında çıkan ve haklarında her hangi bir takibata başvurulmayan yazıların bir kitapta toplanmasıyla meydana getirilmişti. Bu sebeple toplatma kararı, hayretle karşılandı ve sebebinin ne olabileceği merak edildi. Fakat AKİS'in baskıya geçeceği dakikalarda, dahi, broşürü neşreden C. H. P. Genel Merkezinde bile toplatma kararının sebebini öğrenmeğe muvaffak olabilmiş tek kişi mevcut değildi.

"İnönü", "Tas" ve "Akis" kelimelerinin bir arada bulunmasının bile hoşa giden bir şey olmadığı tecrübeyle çoktan öğrenilmişti ama, piyasaya çıkan bir kitabı toplatabilmek için bazı kanuni sebeplere dayanmanın bir zaruret olduğu muhakkaktı.

Ulus vazife başında

C. H. P. nin broşürü toplattırılırken, biribirini takip eden üç mahkûmiyet karalıyla tam üç ay sessiz sâdasız kalan C. H. P.'nin yayın organı cefakâr Ulus yeniden vazifeye başlıyordu.

Üç aylık kapanma, Ulus için büyük bir mali darbe teşkil etmişti; uğranılan maddi zarar büyük, pek büyüktü. Fakat mânevi bakımdan kapanmanın Ulusçuların azimlerini adamakıllı bilediği muhakkaktı. Üç ay sonra yeniden çıkan Ulusta bu azim ve büyük bir mücadele hızı kendisini gösteriyordu. Ama ne var ki Temyizde tasdik bekliyen diğer dosyaların, bu hızı yeni kapatma kararlarıyla yeniden kesivermesi ve azimleri tekrar bileme taşına tutması her an mümkündü.

Üniversiteliler

Abesi müdafaa!

Gecen haftanın sonuna doğru, Cuma günü ve saat öğleden sonra 3'e yaklaşırken Ankaranın Karanfil sokağındaki bir binadan, mendiliyle terlerini sile sile bir genç adam çıktı. Ceketi ve gravatı, bunaltıcı sıcağın tesirini katmerlendiriyordu. Yanındaki dört arkadaşı, yakası açık kısa kollu gömlekleriyle daha rahat görünüyorlardı. Ceketli, garavatlı genç adamın adi Erol Otabatmaz idi ve meşhur Balıkesir ve Kongresinden beri de T. M. T. F. İkinci Başkanı ünvanını taşıyordu. Biraz evvel arkadaşlarıyla birlikte terkettiği binaya gelince, burası, Kızılay. Kan Bağışlama Merkeziyle aynı çatı altında barınan ve Antalya milletvekili Sadık Erdem, tarafından sevkedilen D. P. Gençlik Bürosu idi.

D. P. Gençlik Bürosundan sırtı sıvazlanarak uğurlanan Erol Otabatmaz, doğruca Gazeteciler Cemiyetinin Atatürk Bulvarındaki lokaline gitti ve Cemiyetin kütüphanesinde bir basın toplantısı yaptı. Elindeki yazılı metni okuyan Erol Otabatmazın konuşması, itham dozu bakımından bir hayli sertti. Balıkesir Kongresi menşeli İkinci Başkan, Yalçın Küçük ve Erol Ünalın "ceza görecekleri yerde, basının tek taraflı neşriyatı neticesinde birer hürriyet kahramanı mertebesine çıkarılmasın"dan şikâyetçiydi. Balıkesir Kongresinin "gayri meşin" olduğunu söylemek bir "cür'et" idi. İşin en hoş tarafı, Otabatmazın basın toplantısında, biraz evvel D. P. Gençlik Bürosundan sırtı sıvazlanarak çıktığını unutarak, "siyasi cereyanların Federasyon camiasına girmesine asla müsamaha etmiyeceğiz" diyebilmesiydi. Nitekim yazıta metnin okunması bitip de gazeteciler yağmur gibi sual yağdırmaya başlayınca, Otabatmaz, ter dökmeye koyuldu. Balıkesir menseli İkinci Başkan, sualler karşısında, Sadık Erdem ile müteaddit defa konuştuğunu saklamadı ve bu konuşmaların sebebi olarak da, İktisadi Devlet Teşekkülleri ve Bankalar tarafından talebe cemiyet ve birliklerine yapılan mali yardımların ancak Sadık Erdemin tavassutuyla alınabildiğini de açıkladı. D. P. nin. şüphesiz siyasi maksatla kurulmuş bir bürosunun idarecisinin elinde tuttuğu para kesesi sayesinde Federasyona siyaseti fiilen sokmuş olması hakkındaki suali, Otabatmaz, cevaplandıranındı. İki üniversitelinin polis dayağı yemesi hakkında ne düşündüğü sorulunca da sadece üzüntü duyduğunu söyledi ve hemen telâşla ilâve etti: "Bu arkadaşlar polise karşı gelmişlerse, elbette ceza görecekleridir"...

Erol Otabatmaz, gazetecilerin Balıkesir Kongresi hakkındaki suallerini cevaplandırırken de bir hayli güçlük çekti. Yazılı konuşmasını okurken. Balıkesir'deki kongrenin, meşru, İstanbulda toplanmak istenenin ise "hiç bir kanuni mesnedi olmayan mahut kongre" olduğunu serbestçe ifade eden İkinci Başkan, gazetecilerin suallerini cevaplandırırken Balıkesir Kongresini teşkil eden delegasyonların seçiminin "tüzüğe göre kabili münakaşa" olduğunu itiraf etti. Otabatmazın en çok yanıp yakıldığı mevzu ise "Federasyonu parçalamaya matuf hareketler"di.

Bilânço

Bereket ortada bölünen bir şey yoktu. Balıkesirde seçilenler gövdesiz bir 'baştan ibaretti. Talebe birlikleri meşru başkan olarak Yalçın Küçükü tanıyorlardı. "Sadık ' Ağabey"in etrafındaki birkaç kişi pek yalnız kalmışlardı. Bu birkaç kişinin bir ikisi de Balıkesir Kongresinin yorgunluğunu Avrupada çıkartmaya çalışıyordu.

"Demokrasi baş rejimidir, 100 i köylü bası 99 profesör başını altedėr" diyen Sadık ağabey, bir bina ve ; birkaç baş ile yetinmeye çalışırken, Yalçın Küçükün etrafında haksızlığa isyan eden basların sayısı gittikçe kabarıyordu. Karakolda ıslatmalara kadar giden haksızlık, gençlik çalışmalarına yeni bir' hız vermişti. 27 Temmuz Pazartesi günü Türkiye Millî Gençlik Teşkilâtında eski Federasyon mensupları bir toplantıya çağrılmıştı. Toplantı istişarî mahiyetteydi. Eski Federasyon üyeleri, gençlerin cesurane mücadelesi karşısında "Biz

Başbakanın Elindeki Mektup

(Aşağıda C. H. P. Genel Sekreteri Kasım Gülek imzâsını taşıyan bir mektup okuyacaksınız:. Mektubun İngilizce yazılmış esas nüshası Başbakan Adnan Menderesin elindedir. Aşağıdaki metin, bu mektubun sâdık bir tercümesidir. Atlantik Kongresi Başkanı Mr. Fens'e hitaben yakılan mektup, Londrada, Büyük Elçimiz Muharrem Nuri Birgiye tevdi edilmiş ve Dışişleri Bakanlığı vasıtasıyla Başbakan Menderese ulaştırılmıştır.

Haziranın ilk yarısında Londrada toplanan Atlantik Kongresine katılan ve mektupta bahis mevzuu edilen muhalefet temsilcisi ise, C. H. P. Meclis Grubu Başkan vekili Nüvit Yetkindir).

Ankara, 25 Mayıs 1959

Sayın Albay Fens,

Atlantik Kongresi için Türkiyeye 39 üyelik bir delegasyon ayrıldı, fakat Kongreye döviz sıkıntısı yüzünden 15 üye katılacaktır. Bu 15 üyenin yalnız 3 tanesi milletvekilidir. Muhalefetten giden tek Üye de, Türkçeden başka dil bilmez ve milletlerarası toplantıların tamamiyle câhilidir

NATO memleketlerini ilgilendiren hayati meseleleri aşarak, umumiyetle dünya meselelerinin münakaşa edildiği Atlantik Kongresine, muhalefet olarak hususî bir ehemmiyet atfetmekteyiz.. Bu konuşmalarda faal bir rol almalı arzusundayız ve söyliyecek bir sözümüz olduğuna inanmaktayız.

- NATO Parlamento üyeleri ve Atlantik Kongresi Başkanı olarak, Türkiyeden bir veya iki muhalefet temsilcisini dâvet etmeniz mümkün müdür? Eğer böyle bir dâvetiye gönderebilirseniz, ben şahsen, Kongreye katılmaktan çok memnun olacağım.

Sizi yakından görmek zevkine nail olmak ümidiyle hürmetlerimi sunarım.

Kasım Gülek
Milletvekili
C. H. P. Genel Sekreteri

Sayın Albay J. J. Fens
Atlantik Kongresi Milletlerarası Sekreterliği
73, Great Peter Street
Londra - İngiltere

Öğrenildiğine göre, bu mektup üzerine, Atlantik Kongresi Sekreterliği masraflarım deruhte ederek, Türk Hükümetinden üç kişinin daha gönderilmesini istemiştir. D. P. milletvekilleri Ahmet Tokuş ve Ahmet Hamdi Sezen bu suretle ve sonradan toplantıya katılabilmişlerdir. İsmine bir davetiye gelmediği için Gülek toplantıya gidememiştir.

Kasım Gülek, Başbakan Menderesin elinde bulunan bu mektubun bir "tertip" olduğunu iddia etmektedir. Temmuz başında Türkiyeyi ziyaret eden ve kendisiyle görüşen Mr. Fens'ten böyle bir mektuptan haberi olmadığına dair imzalı bir yazı almıştır. Kasım Gülek -eğer fikrinden vazgeçmediyse- pek yakında bir basın toplantısı yaparak, meseleyi kendi zaviyesinden halk efkârına açıklıyacaktır.

Basın ve Mesuliyeti

Erdoğan ALKİN

Basın müesseseleri görünüşte âzami kâr gayesi ile kurulmuş birer münferit ekonomidirler. Bu firmalar da kendileri için en uygun kombinezonlar arayacaklar, rakip firmaları iktisadi ve idari politikaları ile "atlatmaya" çalışacaklar ve denge noktasını aşağıdan yukarı doğru zorlıyacaklardır. Bu anlayışa göre idarecilerin mesuliyeti de sadece iktisadî olacak yani tutturacakları kâr seviyesi âzami sınırın altında dalgalandıkça sorumlulukları da bu dalgalanmaya paralel bir seyir takibedecektir.

Bu iktisadi kurumların bir diğer önemli vasfı da umumi efkârı aydınlatma ve olayları murakabe edebilme kudretine sahip olmalarıdır. Normal zamanlarda müesseseyi kavrayan, kuşatan iktisadilik vasfının yerini fevkalâde hallerde ki bu hallerin başında demokratik rejimin tehlikeye düşmesini sayabiliriz- ikinci vasıf almaktadır. Bu belki "âzami kârdan vazgeçmek"den daha fazla bir fedakârlığı icabettirmektedir, fakat basın mümessilleri bu müessesenin "mürakabe ve aydınlatma kudreti"ni kendiliğinden "murakabe ve aydınlatma mesuliyeti" altına girdiğini idrak etmelidirler. Bu sorumluluk artık kâr seviyesinin fonksiyonu değildir, kâr dalgalanma larıyla aralarında direkt bir münasebet kurulamaz. Bu mesuliyetin seyri aklın, izahın, vicdanın, aklıselimin, hicaba dalkavukluğun, tabasbusun, küçük hesaplama, menfaatlerin tesirindedir. Müeyyidesi ise oldukça ilgi çekicidir: Azami ka--a susamış ve kulaklarını aklıselimi ve vicdanına tıkamış olan idareci hedefin gitgide kendinden uzaklaştığını gördükçe şaşıracakta; çünkü elde edeceği net avantajın davranışına bağlı olduğunu kavrayamıyacak, usulsüz, yersiz ve tek taraflı kullanılan kudrete halkın nasıl yüz çevirdiğini anlayamayacaktır. Toplumun sırtına çarpıp geri dönen kâğıt yığını üzerine oturup ta gözlerine kesekâğıtlarının dibi kadar karanlık ve boş bir hüzün çöktüğü zaman da artık iş işten geçmiş olacaktır.

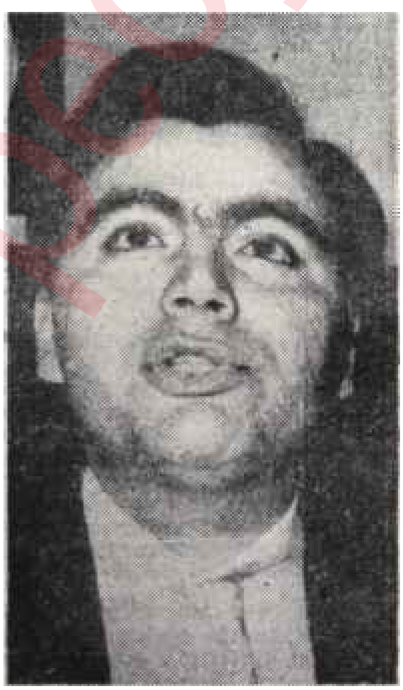
imkânı yok, bu kadar başarılı mücadele edemezdik" diyerek, bugünkü gençliğin ileriye doğru yol. aldığını sevinçle belirtiyorlardı. Yalçın Küçük ve Erol Ünala eski ve yeni federesyoncul ardan tebrik - ve tasvip telgrafları yağıyordu.

Yalçın küçük
Azmi, büyük ya...

Onar ve gençlik

Gençlik teşkilâtını D. P. nin şubesi hâline, getirmemek için mücadele eden, D. P. nimetlerine ve kaba kuvvete hayır diyen Yalçın Küçük ve arkadaşlarının, mücadelenin kızıştığı günlerde, üniversite muhtariyetinin şampiyonu Rektör Sıddık Sami Onan hatırlamamalarına imkân yoktu. Gençler haklı olduklarına inandıkları dâvalarının haklılığını bir de

Erol Ünal
Dayanıyor

onun ağzından duymak ihtiyacındaydılar. Bu sebeple "Rektör sizi kabul etmez" diyenlerin sözlerine aldırmadan Onardan randevu istediler. Gençler, tahminlerinde -yanılmadılar. Hakkın üstünde bir şey olmıyacağına inanan Rektör Onar gençleri derhal kabul etti ve onlara mânevi bir destek oldu.

Yalçın Küçük ile Onar arasında geçen konuşma bir hayli enteresandı. Gençleri güler yüzle karşılayan Rektör, onlara "kanuni yollardan mücadeleye devam" tavsiyesinde bulundu. Bu söz, Yalçın Küçükte "acaba kanunsuz bir şey mi yaptık" endişesini uyandırdı. Ama Sıddık Sami Onar "Şimdiye kadar kanun çerçevesinde hareket ettiniz. Ayni şekilde devam edin" deyince, endişenin yerini' büyük bir sevinç akü. Haklı olduğuna yüzde yüz inanan insanlar bile, itimat ettikleri kimselerin ağzından haklı olduklarını duymak ihtiyacındaydılar. Bu yüzden Sıddık Saminin "geçmiş olsun" ile başlıyan ve "devam edin" ile biten sözleri gençler için paha biçilmez bir mükâfat oldu.

Üniversite öğretim üyelerinin bir çoğu -bilhassa genç hocalar-, Yalçın Küçüke muhtaç olduğu mânevi desteği cömertçe verdiler. Hıfzı Veldet, hâdiselerin ilmî tahlilini yapan bir yazı yazacağını vaadediyordu. Hâdiselerin tahlilini çoktan yapan genç doçentler, kanunun Erol Ünal, Yalçın Küçük ve arkadaşlarından tarafa olduğunu halk efkarına açıklamışlardı. Gençlere her türlü hukuki yardımı yapmaya hazırdırlar. Kübalının asistanı Alp Kuran, polisin karşısında hakkın yaman, bir müdafii idi.

Üniversite dışında bir Yusuf Ziya Ortaç, "Sizi dövdüler mi?" sualine müsbet cevap alınca hüngür hüngür ağlıyacak kadar heyecan içindeydi. Metodik Reşit Ülker, gençlerin "siyanet meleği" rolündeydi.

İstanbul basını da, başta Orhan Birgit ve Sadun Tanju olmak üzere gençlerin dâvasını kendi dâvası edinmişti. Aslında şunun dâvası, bunun dâvası diye bir mesele mevcut değildi. Ortada tek bir mesele vardı: O da iktidarın emelleri önünde az çok bir mania teşkil eden mutavassıt teşekküllerin dizgin altına alınmasını önlemekti. Basın, gençlik teşekkülleri, üniversite, hâkimler v.s. totaliter bir gidişe karşı en büyük teminattı. "Dikensiz gül bahçesi" istiyenlerin her şeyden evvel bu dikenleri ortadan"kaldırması lâzımdı. Nitekim bütün bir milleti "bir avuç toz" haline getirmek arzusunda bulunanların, herşeyden önce yıkmak istedikleri, dağınık fertler ve iktidar ovasındaki. bu manialardı.

Belki şimdiye kadar bazı basın organları, bazı üniversite ve adalet temsilcileri, her şeyi yutmak istiyen totaliter bir zihniyet karşısında gerekli mukavemeti gösterememişlerdi. Ama şimidi gençlik bu mukavemeti gösteriyordu. Hürriyetin fiyatını yaşlılardan daha, iyi bilen gençliğin bu mukavemeti, tabiî ki her taraftan pek çok kişiyi gençlerin cephesinde topluyordu.

Adliyede

Ne bir kahraman, ne bir "Fidel Castro" olan 50 kiloluk Yalçın Küçük ve arkadaşları, Balıkesir Kongresi ve kongrenin müncer öldüğü hâdiselerden sonra, adaletin sözünü bekliyorlardı. 14 dâva açmışlardı. İstanbul Valisi Ethem Yetkiner aleyhinde, 40 paralık bir tazminat dâvası da dahil olmak üzere 4 dava vardı. Dâva rekorunda ikincilik, 3 dâva ile Balıkesir Valisi Arat'a aitti Ondan sonra pazusu kuvvetli Emniyet Birinci Şube Müdürü Yasar Yiğit -2 dâvageliyordu. Ayrıca kanunsuz fiil ve hareketlerde bulunan bazı polis ve komiserler hakkında 6 dâva açılmıştı. Daha bir sürü hukuk dâvaları vardı.

Akademik kariyer mensubu hukukçular, gençlerin hukuken yüzde yüz haklı olduğu kanaatindeydiler. Avni kanaati taşıyan Yalçın Küçük

Sıddık Sami Onar

Şefkatli alâka

ve arkadaşları da bu yüzden avukat tutmaya bile lüzum görmediler. Dâva lâyihalarını da kendileri hazırladılar.

Gençler şimdi Adaletin tecellisini beklemektedirler.

Sadık Asabeycilere gelince

Demokrasinin "baş" sayısına dayandığını söyliyen Sadık Ağabeyciler hâlen, bir bina, "25 kuruşa kandırılan bir mühür ve birkaç bastan ibaret bilançonun dehşet verici yalnızlığı içindedirler. Halbuki Sadık Bey bütün istediğini elde etmiştir, Samet Güldoğanı seçtirmiştir. Son arzu" olarak. İdare heyetinin beğendiği kimselerden teşkili gerçekleşmiştir. İdare Heyetinin büyük çoğunluğu. Samet Güldoğanın D. P. li hemşehrilerinden mürekkeptir. Sadık Ağabeyin, sadece Balıkesirdeki beş müstenkifin elebaşısı saydığı ve C. H. P. sempatizanı diye işittiği İkinci başkan hakkında biraz tereddüdü vardı. Ama son basın toplantısıyla, bu tereddütler de yenilmiştir. Koyu D. P. li sayılmıyan ikinci başkan da, kafileye ayak; uydurmaktadır.

Neylenir ki. "baş rejimi" demokraside gövdesiz birkaç baş ele geçiren "Sadık Ağabey kendini çok yalnız hissetmektedir. "Yalnız" Sadık Ağabey için de en çok üzülün adam tüy sıklet Yalçın Küçüktür. Küçük, gençlik hareketine yeni bit hız verdiği için Sadık Ağabeye medyunu şükrandı.

Padola ve Polis Dayağı

Geçen hafta bir polisin öldürülmesi, İngiltereyi ayağa, kaldırdı. Avam' Kamarasında, tam yarım saat, sert münakaşalar oldu; milletvekilleri İçişleri Bakanı Butler'e ter döktürdüler. Bütün gürültü, Padola adındaki bir Almanın polis tarafından dövülmesi yüzünden kopuyordu.

Padola, bir polis müfettişini tabancayla öldürmüştü. Polisin tabanca taşımadığı İncil terede, polis öldürmenin cezası idamdır. Bu yüzden hâdise, İngiliz polisinde büyük bir heyecan yarattı. Katil, 16 Temmuz günü uzun bir kovalamacadan sonra yakalandı ve poliste sorgusu tam 7 saat devanı etti. Sorgu sonunda Padola, ayaklarıyla geldiği karakoldan şeyde ile çıktı. Üstü bir bezle örtülü sedye, doğruca hastahaneye gönderildi ve tanı dört gün kendisinden hiç bir haber alınamadı. Avukatı dahi Padola ile sürüşemedi.

Hâdiseyle yakından alâkadar olan halk efkârı galeyan hâlindeydi: Bir Alınan polis öldürdü diye değil, kaatil bile olsa bir insan nasıl olur da karakolda dövülür diye... Gazeteler, ilk sayfalarında yedi sütunluk büyük başlıklarla hâdiseyi bildiriyor ve katilden sanık Padola'nın, polisler tarafından intikam kastıyla dövüldüğünü, kaşının yarıklığını, sözünün şiştiğini ve dudaklarının patladığını yazıyorlardı.

Mesele, milletvekilleri tarafından derhal Avam Kamarasına getirildi. "Karakolda dayak", İngiltere için sürülmemiş ve dehşet uyandırıcı bir hâdiseydi.

İçişleri Bakanı Butler'in kürsüde "Padola'ya karakolda kötü muamele yapılmamıştır" lâfı hiç bir milletvekilini tatmin etmedi. İçişleri Bakanının sözü, "Demek ki Padola'ya karakolun dışında kötü muamele yapıldı" şeklinde tefsir olundu. Meşhur avukat Paget (İşçi Partisi) kürsüde çok sert bir şekilde konuştu ve dedi ki: "İngiliz polisinin her karakulundu kim olursa olsun herkes emniyet içinde bulunmalıdır. Padola'yı dövenler hakkında derhal takibata geçilmelidir".

Milletvekili Gordon Walker, "İngilterenin en nefret ettiği sanık, kanılının tanıdığı bütün haklardan faydalanmazsa adliyemiz tehlikededir" diye ikaz etti.

Hâdisenin, bizim için, derhal akla gelen iki ehemmiyetli tarafı vardır: Demek ki İngilterede, polisin en nefret edilen bir kaatile bile dayak atması, bütün milleti galeyana getiren bir hâdisedir. Halbuki, daha geçenlerde, bütün suçları kanunun kendilerine verdiği haklara sahip olmak için ayak diremek olan Yalçın Küçük ile Erol Ünal adındaki iki üniversiteliye atılan dayak, "ahval-i âdiye"den sayılmıştır. İkinci nokta, İngiliz Parlâmentosunun, bir kaatil bile düvülse, hu hâdiseyi derhal müzakere etmek imkânına sahip olmasıdır. Bizde Meclis tahkikatı önergelerinin bile aylarca sıra beklediği malûmdur ve meselâ Muhalefet lideri İnönünün başına atılan taş hâdisesinin ne zaman Büyük Meclise geleceğini hiç kimse bilmemektedir.

Ama, demokrasi adlı sevgiliye serenadlar otamaktan da geri kalan yoktur!.

Koordinasyon

Sulfatanın şekeri

Geçen hafta, İktidarın horazanı Zafer gazetesinin ilk sayfasında üç büyük haber çıktı. Birbirinin kopyası olan üç büyük haberde, Koordinasyon Heyetinin, Pazartesi, Salı ve Perşembe günleri Başbakanın riyasetinde toplandığı bildiriliyordu.

Başbakanın D. P milletvekillerine. "müjdeler"den bahsettiğini bilenler, onun katıldığı toplantılardan ne çıkacağım merakla beklemekteydiler. Tecrübeyle öğrenilmişti" ki, D. P. içinde seçmenden gelen sesi en iyi işiten kulağın sahibi Genel Başkan Menderesin müdahaleleri, istikrar politikasının gerektirdiği sert ve insafsız tedbirleri -hiç değilse görünüşte- yumuşatma istikametinde tecelli etmektedir: İlâç fiyatlarının yükselmesinden ve inhisar maddelerine zamdan sonra, Bakanlar Kurulunu bazı ilâç fiyatlarının ucuzlatılacağım vaadetmeye ve "halk tipi sigara" çıkarmaya zorlayan Menderes olmuştur. Korkunç zamlarla birlikte gelen Kurban Bayramı arifesinde, şokun tesirini hafifletmek maksadıyla Sümerbank mamullerinde ufak tefek indirmeler yapılması fikrini ortaya atan Menderesti. Elektrik fiyatlarındaki bü-

yük sıçramaları takip eden ufak bir ucuzlatma teşebbüsü de onun eseridir.

Gerçi, istikrar sulfatasının zehir acılığını gizlemek için sonradan girişilen bu şekerleme ameliyeleri, hiç bir şeyi değiştirmemiştir. Ama istikrar politikasını "ucuzluk" etiketi altında satmakta ısrar eden D. P. propagandasının bu tesellilere -veya müjdeler- büyük ihtiyacı olduğunu kabul etmek lâzımdır. Nitekim bu teselli mükâfatlarından bir yenisi, Toprak Mahsulleri Ofisinin 50 kuruşa Aldığı buğdayı, müstehlike 60 kuruş yerine 58'e satması şeklinde tezahür etmiştir.

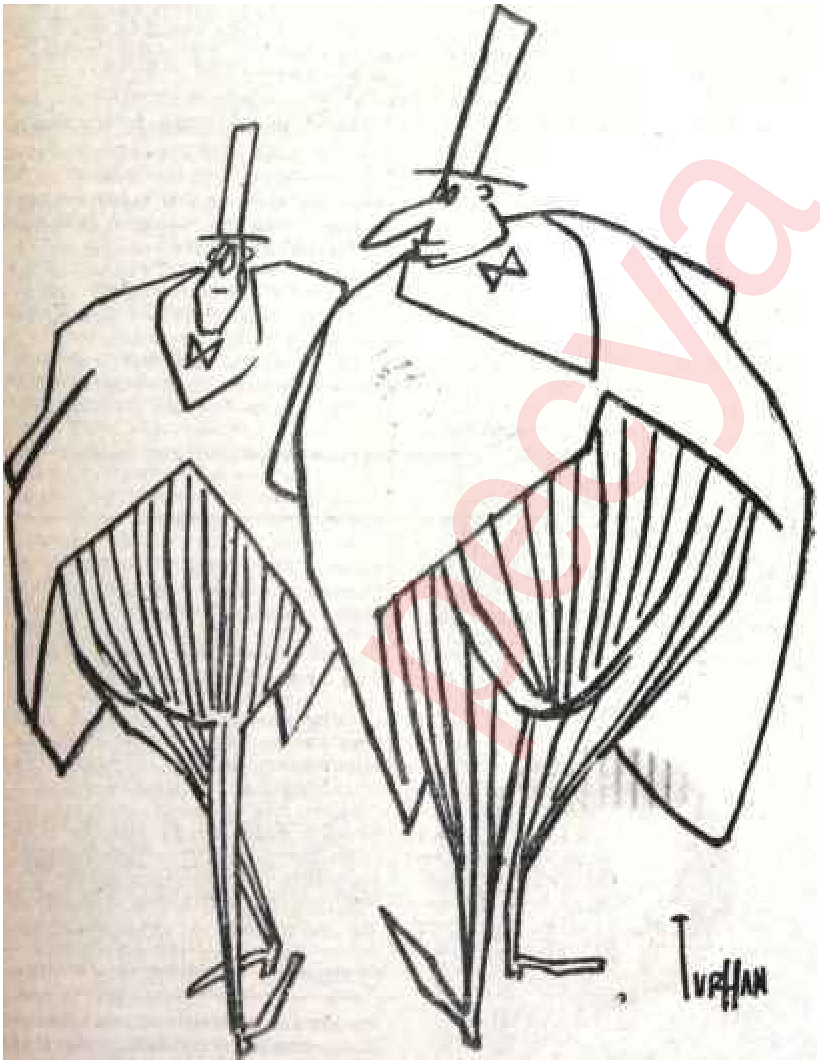
B. M. M. nin son oturumunda köy yolları ve içme suyu temini için -1957 seçimleri arifesinde de böyle bir tahsisattan faydalanılmıştı.- alınan 60 milyonluk tahsisatta müjdelerin en büyüklerinden biri sayılmaktadır.

En son olarak otomobil ithali, sulfatanın acılığını giderecek tatlı bir hediye şeklinde sunulmaktadır. Otomobil ithali ile bir taşla iki kuş vurulacağı umulmaktadır: Birinci kuş, "İşte bolluk! Viskiden sonra otomobil bile getirdik, kahve de yoldadır" temidir. İkinci kuş, 1 dolar 9 lira hesabiyle bile ithal olunacak otomobillerin maliyeti ile karaborsa fiyatları arasındaki farkın, hükümete intikalinin teminidir. Karaborsa fiyatıyla otomobil satışından elde olunan kâr. Meclis kontrolü dışında Hükümetin arzu ettiği bir şekilde kullanılabilecektir.

Tabii ki bütün bu perdeleme faaliyeti, gerçeklerin şalla örtülmesi mümkün olmayan sert yüzü karşısında, avcıdan gizlenmek için başını kuma sokan devekuşunun gayretinden daha tesirli olmaktadır. M. Cahan'ın "Kenar yollara sapmayın" ihtarıyla methini yaptığı istikrar politikasını zedelemek pahasına, verilmek istenen D. P. nin mecburen katıldığı istikrar balesinde, ayaklarının dolaştığını göstermektedir.

"Evvelâ 10 kuruş zam, sonra 1 kuruş ucuzlatma"nın adına D. P. yüksek çevrelerinde artık "müjde" ismi verilmektedir!

Ankarada gecekondular yıktırılıyor -Gazeteler-

— Nasıl olsa Ankarada seçim kazanamıyoruz!

Bağdat Paktı

Yeni isim peşinde

Geçen hafta, Bağdat Paktının yem merkezi Ankarada yapılan mutad daimi temsilciler toplantısı pek eğlenceli geçti. Türk, İngiliz, Pakistanlı ve İranlı diplomatlar tahayyül kabiliyetlerini bol bol kullanmak, geçen yılların sıkıntılı çalışmalarından sonra biraz da neşelenmek imkânını buldular. Mesele, Pakta yeni bir isim yakıştırmaktan ibaretti.

Hakikaten Iraktaki rejim değişikliğinden ve bilhassa Bağdat hükümetinin Pakttan resmen çekilme kararından sonra, eski isim kulağa biraz gülünç, hattâ rahatsız edici gelmeğe başlamıştı. Geçen haftaki toplantıda, artık bu meseleyi ele almanın zamanı geldiği anlaşıldı ve muhtelif teklifler görüşüldü. Heri sürülen yeni isimlerin hepsi, tıpkı NATO gibi İngilizce kelimelerin baş harflerim bir araya getirmek suretiyle teşkil edilmişti. Üzerlerinde en çok durulan isimler METO -Middle East Treaty Organization = Orta Doğu Andlaşması Teşkilâtı- ve WATO -West Asia Treaty Organization = Batı Asya Andlaşması Teşkilâtı- oldu. Bu arada "Orta Doğu Savunma ve İktisadî Gelişme Teşkilâtı" kelimelerinin kısaltılmışı olan MEDEDO isminden de bahsedildi. Fakat, daimi delegeleri en çek eğlendiren "Türkiye, İran, Pakistan Andlaşması Teşkilâtı" mânasına gelen TIPO kelimesiydi.

Müzakereler sosunda, az çok METO üzerinde karar kılındı ama, şimdilik bunun da bazı mahzurları olabileceği düşünüldü. Iraktaki hâdiselerden ve bilhassa Amerikanın yeni Orta Doğu siyasetinden sonra, Bağdat Paktının iktisadî gelişme ile alâkalı olan cephesine ehemmiyet verilmeğe başlanmıştı. Yeni, bulunacak ismin bu istikamet değişikliğini de ifade etmesi isteniyordu. METO ismi bu maksada kâfi gelmediği gibi, üstelik "Orta Doğu Paktı" adı altında 1954'ten beri, yapılan talihsiz teşebbüsleri hatırlatması bakımından da mahzurluydu. Kati bir karara varamayan delegeler, meseleyi başka bir toplantıda tekrar ele almak üzere dağıldılar.

Gizli Pazarlıktan Sonra

«Ha bugün, ha yarın... Yeter k biraz yumuşayın" diyerek "af müjdeleri" vermekte Adete yarış eden bazı Babıâli üstadlarının sesi artık duyulmuyor. Meclisin yaz ta tiline başlamasıyla, basın suçlularının affı, vâdesi 1 Kasımdan ötöye temdit edilmiş pek zayıf bir ümit haline girmiştir. Pazarlıkçı üstad lar, "mev'ud af" yerine, şimdi "al çalmış tirajlar" ile başbaşa şaşkın üzgün ve hayal kırıklığı içindedirler Üstelik gölgesinden korkuya düş tükleri Damoklesin kılıcı, tepele rinde her zamankinden daha büyük bir dehşetle sallanıp durmaktadır.

İsimlerini ve mücadelelerini, bir panik psikolojisi içindi, tıpkı oğlu nun cırtlağına b çağını uzatan Haz reti İbrahim tevekkülü ile fedayı kalkışanların bugün içinde bulun dokları üzüntülü halin mes'ulü, hi şüphe yok, bizzat kendileridir.

Tanrı, sevgili kulu Hazreti İbra himin İmdadına bir kurban gönde rerek yetişmiştir. Ama selâmetler için "Basın Hürriyeti"ni kurban etmeye kalkışan bizim üstadlar, halâlarının kefaretini bizzat ödemek durumundadırlar.

Turquie

M. A. E. Yalman (Vatan, Istanbul) a également traité la question de l'auto-contrôle. Après avoir décrit les difficultés bien connues que rencontre la presse turque et la lutte courageuse que mènent les journalistes, il a annoncé à l'Assemblée que les directeurs de journaux avaient eu récemment avec le premier ministre, un entretien à la suite duquel on espère que le gouvernement décrètera une amnistie et allégera les lois sur la presse, les journaux s'engageant en retour à faire preuve d'auto-discipline. (Depuis l'Assemblée, M. Yalman, son fils et un directeur du Vatan ont été condamnés à une peine de prison et au bannissement en vertu des lois sur la presse actuellement en vigueur ; il reste à voir ce qui va se passer maintenant.)

Yalmanın sözlerinin özeti
Hafıza yanılabilir

Meselâ Ahmet Emin Yalman -ki gizli pazarlığın hiç. bir safhasına katılmadığını, fakat arkadaşlarının teşebbüslerini, kaleminin tam mânasıyla tasvip ettiğini müteaddit defa açıklamıştır-, kapıldığı hoş ümidin peşine başkalarını da takmak için az mı gayret sarfetmiştir? Üstadın daha, bu ayın başında çıkan "Yeni Basın Rejimi" başlıklı başyazısının ilk pragrafına bakın:

"Basın suçlularının affı yoluna gidileceği. Basın ve Ceza kanunlarındaki demokrasiye aykırı tehditlerin, kaldırılacağı ve kâğıt hakkındaki baskı tedbirlerine son verileceği ve basının günü gününe aydınlatılması ve. aradaki devamlı temasın muhafazası çığırının yemden kurulacağı hakkında son zamanlarda iktidarın selâhiyetli temsilcileri tarafından defalarca sözler verilmişti. Ortada dolaşan haberlere göre, bunların gerçekleşmesi için icap eden hazırlıklara girişilmiş bulunuyor".

Şimdi "af perisi" kaçıp 1 Kesittin gerisindeki dağlara gizlenince, hiç kimse çıkın sormasa bile, bizzat Üstad Yalmanın kendi kendine "defalarca verilen sözler, girişilen hazırlıklar ne oldu?" diye düşünmesi ve suale bir cevâp getirmesi beklenmez mi? Ama hafızasının kendisine zaman zaman feci surette ihanet ettiğini, Abdi İpekçiyle giriştiği münakaşada ortaya koyan Ahmed Emin Yalman, gene bir büyük unutkanlık içinde görünmektedir. Herkesin hatırladığı gibi. İpekçiyle münakaşasında, Yalman, Milletlerarası Basın Enstitüsünün Berlin Kongresinde "memleketimizdeki basın tahditleri yüzünden bir takım arkadaşlarımızın zindan köşelerinde cefa çektiğini, dünyanın hiç bir yerinde görülmemiş bir takım tekzip usullerinin bizde hüküm sürdüğünü" söylediğini iddia etmiş ve bu İddiayı İpekçi tashih etmişti. Milletlerarası Basın Enstitüsünün Temmuz bülteni, Abdi İpekçiyi teyid etmekte ve Yalmanın, hafızasının zayıflığı neticesi, pek iyi hatırlayamadığı konuşmasını şöyle hülâsa etmektedir: "Yalman, Genel Kurulda gazete patronları ve Başbakan arasında bir görüşme cereyan ettiğini açıkladı. Bu 'görüşmeden sonra hükümetin af çıkartacağı ve basınla ilgili kanunları yumuşatacağı ümit edilmektedir. Mukabilinde gazeteler, kendi kendilerini disiplin altına al---- taahhüt etmelerdir." Bültendeki yazı parantez içindeki şu satırlarla sona ermektedir.: (Yalman, oğlu ve Vatan gazetesi yazı işleri müdürlerinden biri, meriyetteki basın kanunları hükümleri mucibince hapse ve sürgüne mahkûm olmuşlardır.)

Milletlerarası Basın Enstitüsünün Temmuz bülteninde, "Türkiyede ucuzlama ümitleri" başlıklı bir yazıyla, AKİS'in 6 hafta evvel açıkladığı "Gizli pazarlık"ın hikâyesi de yer almaktadır:

Hükümetle yapılan temaslar sonunda gazete patronları iki vaad elde ettiler: Evvelâ, D. P. Grubunun 6 Mayıs tarihli tebliğinde ifade edilen tarzda, İdare basına karşı daha *sert ve tesirli tedbirler* almaktan vazgeçecek, sonra hükümet hapisteki veya hapise gitmemekle beraber mahkûm olmuş gazetecileri af maksadıyla bir Af Kanunu Tasarını Meclise sunacaktır.

İdare ve gazete direktörleri arasındaki anlaşma, basının daha yumuşak davranmasını derpiş etmektedir. Su mânada ki basın, tahrik sayılabilecek yazıları yayınlamaktan kaçınacaktır.

Basın, anlaşmadan sonra yumuşak davranmaya başlamışsa da, af mevzuunda şimdiye kadar bir şey yapılmamıştır".

Milletlerarası Basın Enstitüsü bülteninin hakikati, tam mânasıyla hakikati ifade ettiği şüphesizdir ve fakat bizim pazarlıkçı üstadlar, Damoklesin kılıcı ile alçalan tirajlar arasındaki tereddütleri içinde hiç bir hakikati farketmez görünmektedirler. O hakikat ki zaman, zaman başlarının üzerinde asılı bulunan Damoklesin kılıcının gölgesinden daha ağır ve fakat daha emin darbeleri, bizim pazarlıkçı üstadların kafalarına indirecektir.

Kıbrıs

Makarios
Müfritlere dikkat!..

Paylaşılamıyan miras!

Cumhuriyet daha kurulmadan. Kıbrıs Cumhurbaşkanı adayı Makarios ve BOKA lideri General Grivas arasında patlak veren ihtilafın bünyesi, Ucube Cumhuriyetin dünyaya gelip gelmiyeceği hususunda ciddi şüpheler uyandırmaktadır.

Adanın- yegâne sahibi gibi konuşan Grivas, geçen haftanın ortasında, İngilizlere üs, Türklere belediye verilmesini şiddetle tenkid eden bir konuşma yapmıştır. Yani açıkça söylemese bile, Grivas. Londra ve Zürich anlaşmalarına aleyhtardır. Makarios ve Küçük, belediyeler mevzuunda uzuri müzakereler ve çetin çekişmelerden sonra bir prensip anlaşmasına vardıkları halde, Grivas bu prensip anlaşmasını bile tanımamakladır. Gerçi Küçük ve Makarios, belediye işinin asıl güç tarafına, yani belediye hudutlarının tesbiti işine, henüz el atamamışlardır. O zaman büyük çekişmeler ortaya çıkabilecektir. Fakat Geheral Grivas'ın daha ilk adımda, Zürich ve Londra anlaşmalarını hiçe saymaya kalkışması ve bunun Ada Rumları arasında akis bulması, Cumhuriyetin istikbalinin tehlikede olduğunu göstermektedir. Makarios'un iddia ettiği gibi, iyi. niyet sahibi olduğu kabul edilse bile, yerini her an Grivas'ın liderlik ettiği müfritlere kaptırması mümkündür. O takdirde iç harb yeniden -hem de daha büyük bir şiddetle- başlıyabilecektir. İşler bu safhaya gelmese bile, müfrit Rumların iddiaları, Türk cemaatinin Rum cemaatine karsı duyduğu itimatsızlığı körüklemektedir. Bu yüzden Kıbrısta, Londra ve Zürich anlaşmalarıyla taksimden vazgeçilmesine rağmen 'taksimden başka çare yoktur tezi kuvvetlenmektedir. Adada Türk cemaatinin giriştiği teşebbüsler, taksime götüren bir merhale olarak karşılanmaktadır: Ayrı belediyeler taksime götüren bir adımdır. Rumlarla alışveriş yasağı iktisadi bir taksimin başlangıcıdır. Türk cemaatinin iktisaden kalkınmasına müteallik projeler, Rumlara muhtaç olmadan Türk cemaatinin kendi kendine yetebilmesi fikrine dayanmaktadır. Taksim tezi hâlâ o kadar rağbettedir ki, Kıbrıslı liderler, taksim devrinin kapandığını ve işbirliği devrinin başlaması lâzım geldiğini katiyetle söylemeye cesaret edememektedirler. "Taksime gidiyoruz" şayiaları ne teyid, ne tekzip edilmektedir.

Her halükârda teşkilâtlanmak ve iktisaden kuvvetlenmek için birşeyler yapmak lâzımdır. Bazı kimseleri pâye vererek mükâfatlandırmaktan başka bir işe yarayacağı tahmin olunmıyan 40 kişilik istişarî komiteden sonra, gençlik hareketinin genişlemesi teşkilâtlanma yolunda atılan ilk adımdır. Gençlik teşkilâtı, bazı üyelerde görülen "zorbalık derebeylik ve bol bol edebiyat" yapma temayüllerinden kurtulabilirse, enerjilerin iktisadî faaliyetlere şevkinde faydalı bir rol oynayabilir.

Şimdilik liderler, Türk Cemaatinin hayatî iktisadî kalkınma dâvasında "yardım temini" safhasındadırlar. Münhasıran Türk cemaatini ilgilendiren yardımın Türkiyeden geleceği aşikârdır. Bu maksatla Federasyon Başkanı Rauf Denktaş, geçen haftanın 5 gününü Türkiyede geçirmiş, Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu ve Bayındırlık Bakanı ve Millî Eğitim Bakanı vekili Tevfik İleri ile görüşmeler yapmıştır. Rauf Denktaşın Kıbrısa bir sürü vaadler ve "hay hay efendim"lerle döndüğü şüphesizdir. Kıbrıslı lider para, adam, teknik bilgi, gümrük avantajları v.s. gibi her şeyi Türkiyeden beklemektedir. Ne yazık -ki bu yardım gayretine muvazi olarak, yardımın nasıl ve nerelerde kullanılacağı hakkında ciddi bir düşünme gayreti henüz yapılmamış» tır.

Mahdut yardım imkânlarının çarçur edilmesini önlemek için, Adadaki Türk cemaatinin iktisadi mukadderatını müşahhas bir şekilde tesbit ve tâyine çalışan bir nevi- iktisadî plâna ihtiyaç vardır. Yerli ve yabancı mütehassıslar, bir an evvel böyle bir plân hazırlamak maksadıyla çalışmaya 'başlamalıdırlar.

Anavatandaki gibi Kıbrıs Türkleri için de parlak lâfları bırakıp 24 saatte 23 saat çalışma devri gelmiştir.

Havacılık

Roma şenlikleri

Hava Yolları idaresi, şu günlerde, Ağustos başlarında Romada açılacak olan Fresanda meydanındaki muhteşem Türk Hava Yolları bürosunun açılış hazırlıklarıyla meşguldür. Umum Müdür Ulvi Yenalın Londrada dış seferler için harıl harıl uçak tedarikine çalıştığı bir sırada, Umum Müdürlük Türkiyenin sere-

Romadaki T. H. Y. Bürosu
Dostlar alışverişte görsün

fiyle mütenasip bir açılış merasimi yapmak maksadıyla seferber olmuştur. Roma bürosunun üç ay önceden tâyin edilen personeli programın Roma kısmını tertiplemektedirler. Ankaradakiler, merasime katılacak muteber zevatın listesini ve davetiyeleri hazırlamaktadırlar. Bu işe üç uçak tahsis edilmiştir. Muhtemelen, İngiltereden alınan 5 Viscount uçağından işler halde bulunan 3 ü, aralarında basın mensuplarının da bulunduğu güzide zevatı Romaya götürüp getirecektir. Zararları her yıl bütçeden ödenen milyonlarla karşılanan Anonim. Ortaklık, Türkiyenin şerefinin ve dış itibarının bahis mevzuu olduğu bu merasimde hiç bir maddi fedakârlıktan kaçınmamıştır. Esasen bütçeden ödenen yardımların yanı sıra, Türk Hava Yollarının iç seferler tarifelerine yapılan iki büyük zamdan sonra, Anonim Ortaklık her türlü maddi endişeden kurtulmuştur. İçerideki zamlar ve vergi mükellefleri muhteşem açılış merasimi masraflarını ve dış Seferler zararlarını nasıl olsa kapatacaktır.

Görülmemiş kalkınmanın yeni bir zaferi şeklinde takdime çalışılan dış seferlerin büyük zararlarla kapanacağını şimdiden söylemek için kehanet sahibi olmaya lüzum yoktur. Hava seferleri gibi büyük ölçüde tecrübe ve itimada dayanan bir meselede, bu işe yeni atılan bir Türk şirketi ağzıyla kuş da tutsa, ismi dünyaca duyulmuş büyük şirketlerle rekabet edemiyecektir. Nasıl en ufak bir hastalık veya ameliyat, cebinde parası olanları ecnebi doktorlara koşturuyorsa, hava yollarının dış Bölerlerinde de durum ayni olacak ve yolcular ecnebi şirketlere koşacaklardır. İşte bu iddianın taptaze bir delilini Viscount uçaklarının yeni başladıkları Atina seferleri getirmektedir. Atina seferleri evvelce, İzmirden geçmek suretiyle Dakota uçaklarıyla yapılırdı. İzmir - Atina arasında yabancı uçaklar uçmadığı için, Dakotalar Atinaya dolu gider, dolu gelirdi. Hâlen her işte kâr yerine prestiji esas alan zihniyet neticesi, Atinaya yeni Viscount seferleri ihdas edilmiştir. Yalnız İzmir hava meydanının inişe müsait olmaması yüzünden bu seferler İzmir üzerinden yapılamamaktadır. Ankara - Atina arasında, bizim uçaklar ecnebi şirket uçaklarının geçtiği yolu takip etmektedir. Yani Ankara - Atina seferlerinde Türk Bava Yolları Ortaklığı, ecnebi şirketlerle rekabet hâlindedir. Rekabetin neticesi de koskoca Viscount uçaklarının âzami 3 - 5 kişiyle Atinaya gidip gelmeye başlamasıdır!

Bugün Atinada başımıza geleni yarın daha büyük ölçüde Romada, Pariste, Londrada tekrarlanacaktır... Ama israfı ve gösterişi muvaffakiyet sayan bir zihniyete, iki iki daha dört ettiğini anlatmaya imkân yoktu/.

(Savcılık eliyle aldığımız tekziptir)

Yersiz İddia !.

Hakikat:

İstanbul'da Kuruçeşmedeki gayrimenkulumun istimlâki hususunda geçenlerde gazetelerde çıkan yazılar, İstanbul Valisi tarafından cevaplandırılmış olduğundan o zaman bu konuda bir açıklama yapmağa lüzum görmemiştim.

Bu defa (Akis mecmuası)nda çıkan bu mevzua müteallik yazı münasebetile hakikati bildirmek lüzumunu hissediyorum.:

Bahis mevzuu istimlâk yeni bir mesele değil, bundan üç yıl önce cereyan etmiş bir muameledir.

(1956) yılında bu gayrimenkulumun denizin görünmesine ve manzaraya mani olduğu düşüncesiyle İstanbul Belediyesi tarafından duvarlarının yıktırılıp (75) santimetre indirilmesi kararlaştırıldı.

Bende şahsen imarcı ve idareci bir insan sıfatile memleketin güzelliği namına buna razı olmuştum.

Duvarlar (75) santimetreye indirildiği esnada gayrimenkulumun önündeki caddenin genişletilmesini ve kısmen yeşil saha yapılması düşüncesiyle karar değiştirilerek duvarlar kamilen yıktırılmıştır. Buna rağmen yine yurdun imarına hizmet bakımımdan buna da ses. çıkarmamıştım.

O civarda bize komşu sahalarda başlamış olan istimlâk muamelesi sırasında belediyece komşu arsalara metre kare başına konulan (350) liralık istimlak bedeline mal sahipleri itiraz etmiş mahkemeye başvurarak bu bedeli (350) liradan (700) ve (800) liraya çıkarmak kararını almışlardır.

Bu durumda istimlâk kararından rücu edemiyen belediye tahmininden fazla bir istimlâk bedeli ödemeye mecbur kalmıştır.

Bütün bu sebepler tesiriyle bu civarın istimlâkine tahsis edilmiş olan para gayri kâfi bir hale gelmiş olmalıdır ki mümasil arsaların taayyün eden kıymetine göre yüksek bir paraya ihtiyaç gösteren benim arsamın istimlâk muamelesi durdurulmuş, duvarları yıkılıp yola katıldıktan 3 yıl sonra sadece 10 metre genişliğindeki bir kısmının istimlâki tamamlanmış geri kalan kısmın istimlâki ise gayri muayyen bir zamana talik edilmiştir.

8 yıl sonunda tahsisatın kifayetsizliği muvacehesinde yeşil sahaya hasredilecek kısımlarının yani tamamının, istimlâkinden şimdilik vazgeçilerek yalnız caddeye katılmış kısmının zaruri olarak istimlâki yapılmış ve bu istimlâk muamelesi kanunen tebligat yapıldığı zamanki-kıymet üzerinden icra edileceğinden son durumda metrekaresine (650) lira takdir olunmuştur.

Civardaki emsallerime nazaran rayiç itibarile çok düşük bulunan bu takdire yine İstanbul imarına olan sevgim dolayısile de itiraz etmedim.

Böyle olduğu halde istimlâk bedelinin tutarı olan (307) bin liranın tutarı da tamamen değil, ancak yanlından azı olan (150) bin lira bana ödenmiştir*.

Bu itibarla, istimlâk bedellerinin herkese ancak yarı yarıya ödendiği halde, bana tam amanın ödenmiş olduğu hakkındaki iddialar tamamen asılsızdır.

İleride arsanın geri kalan kısmıma da istimlâki mukarrer olması hasebile buran halen istifade edilemez bir durumda bulunduğundan şerefiye alınması gibi bir mevzuda yoktur. Şerefiye alınmadığı yolundaki iddialarda bu bakımdan tamamen mesnetsizdir.

Kendilerine hususi muamele yapılmasına ihtimal verilmiyen bazı zevat nakden ve defaten bir milyon liralık istimlâk bedeli alırken pek ziyade tasvipkârı bulunduğu imar faaliyetleri uğrunda duvarlarının yıkılması, mülkünün yalnız bir kısmının alınıp yarıdan az istimlâk bedeli verilmesi ve muamelesinin yıllarca bekletilmesi gibi maduriyet sayılacak ahvale kendi arzusu ile rıza göstermiş olan bir kimse hakkında asılsız dedikodular çıkarmak, insafa sığmayan ve hakikate uygun olmıyan bir takım siyaset oyunlarıdır.

Sadece umumi efkârı bulandırmaya matuf bu yazılar, hususi maksatlarla uydurulmuş bir takım isnatlardan başka bir şey olmadığından matbuat kanunun hükümlerine dayanarak teksip ederim.

Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Vekili

Dr. Lûtfi Kırdar

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

İspanya

"Türkiye gibi değiliz"

Geçen haftanın başında Para Fonunun direktörleriyle birlikte 375 milyon dolarlık bir kredi anlaşmasını imzalayan İspanyol Ticaret Bakanı Senyor Alberto Ullastres'in ilk sözü "Bizim, Türkiye ve Fransa gibi ağır dış borç yükümüz yok!" demek oldu. Madrit Üniversitesinin etki Maliye ve İktisat hocası, bu sözle "Biz şimdilik borçlanabiliriz" demek istiyordu. Ama bu vesileyle sırtlarında ağır bir borç yükü taşıyan memleketlerin, fazla borçlanmalarını "tehlikeli" saydığını da bilvasıta belirtmiş oluyordu. Anlaşılan iktisatçı Bakanın, yeni borçlanmaların görülmemiş kalkınmaya yabancılar tarafından hayran kalınması" şeklinde takdim edilebileceğinden haberi yoktu. 375 milyon dolar borç bularak, kazandığı büyük zaferin farkında bile değildi. "Nurlu günler, bolluk, ucuzluk V. s." nutukları atmıyordu. Hattâ "Bu yeni- devre İspanyol halkına bâzı fedakârlıklar yükliyecektir" diyerek görülmemiş zaferin daha başlangıçta zaferlik bir tarafını bırakmıyordu. Hiç şüphe yok, eski Maliye ve. iktisat hocası Ullastres, politika zekâsı kıt, ama çok kıt bir bakandı...

Tahlisiye ameliyesi

Döviz kaynakları çoktan kuruyan ve enflâsyonun pençesinde kıvranan İspanya epeyce bir zamandan bert büyük ölçüde bir dış yardım peşindeydi. Franco, tabii ki şimdiye kadar İspanyaya 1 milyar dolardan fazla iktisadî yardım veren Amerikaya başvurdu. Durumun ciddiyetini anlattı. Ama "tahlisiye ameliyesi"ni şartlı şurtlu yapmayı prensip edinen Amerika, Fransa, Türkiye ve Arjantin'in talepleri gibi İspanyanın talebini de milletlerarası teşekküllere havale etti. İşte uzun müzakerelerden sonra Para Fonu ve Avrupa İktisadî İşbirliği Teşkilâtı, geçen haftanın başında İspanyaya da bir tahlisiye simidi uzattılar

Tahlisiye simidine, 375 milyon dolarlık bir çek -Türkiyenin çeki 359 milyonluk idi.- eklenmiştir. Çekin 100 milyon dolarlık kısmı, Avrupa İktisadî İşbirliği Teşkilâtı (O. E. C. E.) ve teşkilâta mensup zengin üyeler tarafından temin edilecektir. Para Fonu 75 milyon verecektir. Geri kalan 200 milyon dolar, Amerikanın hissesine düşmektedir. Bu 200 milyonun 70 milyon dolarını The Chase Manhattan Bank v.s. gibi hususi bakanların açacağı krediler teşkil etmektedir.

O. E. C. E. âdeti veçhile yardımı iki taksitte vermektedir. 1960 Şubatında verilecek ikinci taksitten evvel, "Canan Heyeti"ne benzer bir heyet İspanyaya gidecek, durumu beğenirse yardımın mütebaki kısmı ödenecektir.

Madolyanın öbür tarafı

375 milyon dolarlık çeki kabullenen İspanya, enflasyonla gösteriş için kalkınma" politikasından vazgeçerek, istikrar -yani kemer sıkma politikası takip edeceğini milletlerarası teşekküllere taahhüt etmiştir. Yeni politikanın anahtarları, Türkiyede olduğu gibi, milletlerarası mütehassıslar tarafından çizilmiştir. Ama millî gururu incitmemek için, programın üstüne bir İspanyol damgası vurulmuştur. Bu damgaya dayanarak, devlet adamları, millî gurur mevzuunda son derece hassas İspanyol halkına 'Bu bir İspanyol programıdır; Programın yabancılar tarafından zorla kabul ettirildiği asılsızdır" diyebileceklerdir.

General Franco
Sırtını Amerikaya verdi.

Avrupa İktisadî İşbirliği Teşkilâtı Bakanlar Kurulunun tebliğinde bu hakikat diplomatik bir tarzda ifade olunmaktadır.

"İspanyol Hükümeti, Batı memleketleriyle hemâhenk bir hale getirmek maksadıyla, İktisadi politikasına yeni bir istikamet vermek arzusunu İzhar etmiştir. Bu maksatla, ilk üyelerin 16 Nisan 1958 de imzaladıkları Avrupa İktisadî İşbirliği Anlaşmasının yüklediği mecburiyetleri tedricen yerine getirmek kararında olduğunu İspanyol Hükümeti açıklamıştır. İspanyol Hükümeti, bu mecburiyetleri karşılamak için zarurî bir seri iktisadî ıslahata girişmektedir."

Zarurî ıslahatın ilk maddelerini İspanyol parasının değerinin düşürülmesi ve tek kur esasının kabulü teşkil etmektedir. Bu taahhüt geçen haftanın bayında yerine getirilerek, 1 doların 43 pesata yerine 60 pesataya tekabül ettiği ilân olunmuştur. Yani Türkiye devalüasyonla parasının yüzde 69 unu budarken, İspanya ancak yüzde 21 ini budamaktadır. Devalüasyondan sonra 1 peseta 21,5 kuruştan 15 kuruta geçmektedir.

Devalüasyonla birlikte ithalât tahditleri tedricen kaldırılacaktır. 1959 Temmuzu sonunda ithalâtın yüzde 50 si serbest bırakılacaktır. Geri kalanı da tıpkı Türkiyedeki "Global kota" sistemi çerçevesinde yapılacaktır. Batılı mütehassısların, ithalât tahditlerinin kaldırılmasında, İspanyaya karşı Türkiyeden daha az müsamahakâr davrandıkları anlaşılmaktadır. Türkiyede istikrar programının bir yaşım doldurduğu şu günlerde ancak yedek parça, kitap gibi bir iki maddenin ithalâtı serbest bırakıldığı halde, İspanya ilk adımda ithalâtın, yarısından lisans usulünü kaldırmaktadır.

İthalâttaki bu nisbeten geniş serbesti, servetini lisans ticareti üzerine inşa eden siyasî nüfuz sahibi zevat kadar, İspanyol sanayicilerini de üzmüştür. İş gücünün müthiş ucuz olmasına rağmen, İspanyol sanayii, Avrupa mamulleriyle rekabet edecek durumda değildir.

Bunun yanı sıra İspanya, Türkiyenin yaptığı gibi enflasyona durdurmaya matuf tedbirleri alacaktır: Devlet sektöründe vergiler arttırılacak, masraflar kısılacaktır. Bu suretle Merkez Bankasının avanslarıyla kapanan açıklar tedricen azalarak 1960 da ortadan kalkacaktır. Banka kredilerine bir plafon tesbit edilecek, faiz haddi yükseltilecektir.

375 milyon dolara, erisen kredilerin fiyatı budur. Ameliyat muvaffak olursa, İspanyol iktisadiyatı sağlam temeller üzerine oturacaktır. Yalnız istikrar politikası -ki bir kemer sıkma politikasıdır- uzunca bir' müddet için 'mahrumiyeti gerektirecektir. Fiyat artışları, zamlar, vergiler, uzun bir enflasyon devresinden sonra girişilen istikrar politikasının mukadder neticeleridir. Franco rejimi, bu kritik devreyi atlatabilecek midir? Rejime hiç bir sempati duymamakla -beraber, halkın protesto etme duygusunu büyük ölçüde kaybetmesi, General Franco'nun bu devreyi de atlatabileceği intibaını vermektedir.

Avrupaya kabul

İspanyaya verilen dış krediler, aynı zamanda, Avrupa ailesinden, diktatörlük rejimi yüzünden afaroz edilen bu memleketin yeniden aileye kabulüne vesile oldu. İspanya, Franco'nun Cumhuriyet Hükümetine karşı ayaklanmasının yirmiüçüncü yıldö-

nümü günü, resmen Avrupa İktisadî İşbirliği Teşkilâtının onsekizinci üyesi hâline geldi. İspanya için -ikinci merhale, şimdi NATO'dur. Bu merhale de muhtemelen pek yakında gelecektir, İskandinav memleketleri hariç, artık hiç bir NATO üyesi, İspanyanın NATO'ya alınmasına muhalefet etmemektedir.

Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilâtı ile İspanyanın temasları, 1955 yılının ilk ayımla başladı. İspanya o tarihte O. E. C. E.'ye "müşahit üye" olarak kabul edildi. Bu sıfatla Ziraat ve Beslenme komitelerinin çalışmalarına katılmak hakkını haizdi.

10 Ocak 1958 de. bu münasebetler daha genişletildi. Teşkilâtın İspanyayı ilgilendiren her türlü çalışmalarına bu memleketin katılman kabul olundu. Son kararla İspanya O. E. C. E.'nin tam bir üyesi hâline gelmektedir.

İspanyama yeniden Avrupa ailesine alınması tabii ki, İdeolojik ve stratejik sebepler arasında bir tercih yapmak gerekince daima İkinciyi seçen "Washington'da büyük bir memnuniyet uyandırdı. De Gaulle Fransası da büyük memnunlar arasındadır.

Maamafih, hikmeti vücudunun hürriyet olduğunu söyliyen bir aileye diktatör Franco'nun kabulü, Batının liberal çevrelerinde hürriyete ihanet sayılmıştır. Menfaati hürriyetten iki plâna almak, büyük bir riyakârlık sayılmaktadır. Fakat bazı liberal fikirli Batı çevreleri, büyük bir iyimserlikle, "hele bir İspanya aileye girsin, ailenin içindeki hürriyet havası oraya da sirayet edecektir" demektedirler. Gelgelelim bunun için şimdiki rejimin yıkılması lâzımdır.

Franco rejimine kuvvet şurubu uzatanların, şurubun rejimi kuvvetten düşürmesini nasıl olup ta bekledikle rin anlamaya imkân yoktur.

Dış Ticaret

Yediler anlaşması

Ceren haftanın başında Avrupanın hâlen en az sıcak şehri Stockholm'de toplanan yedi Avrupa memleketi temsilcileri, umulduğundan da çabuk bir prensip anlaşmasına vardılar. Hakikaten başta İngiltere olmak üzere. Müşterek Pazarın dışında kalan yedi Avrupa memleketi bir buçuk günlük bir çalışmadan sonra "küçük serbest mübadele bölge9İ" tesisine mâtuf prensip anlaşmasını kabul ettiklerini açıkladılar. Muhtemelen Kasımda toplanacak olan bir konferans, teferruatlı anlaşma metnini hazırlıyacak ve anlaşma parlamentolar tarafından tasdik olunduktan sonra "küçük serbest mübadele bölgesi" dünyaya gelecektir.

Küçük Serbest Bölgenin üyelerini İngiltere, İsveç. Norveç, Danimarka, İsviçre, Avusturya ve Portekiz teşkil etmektedir. Rusya ile iyi geçinmeyi şiar edinen Finlandiya, Rusyanın serbest bölge teşebbüsünü hoş karşılamaması yüzünden, bölge dışı kalmaya zorlanmıştır. Türkiye, Yunanistan ve İzlanda, gibi üç fakir Avrupalıyı dâveti de zengin "Yediler" hatırlarına getirmemişlerde.

Küçük Serbest Mübadele Bölgesinin gayesi, üye memleketler arasında sanayi mamullerinin gümrüksüz giriş çıkışını 10 yıl zarfında temin etmektedir Ziraî maddeler balıkçılık için hususi anlaşmalar düşünülecektir. İlk hedef 1960 Temmuzunda üyeler arasında gümrük tarifelerinin yüzde 20 indirilmesinin teminidir.

Maamafih İngilterenin patronluğunu yaptığı Yediler Kulübü"nün ciddiyetine birçok kimse inanmamaktadır. Maksadın "Altılar'a gözdağı vermek ve onları müzakereye mecbur etmek okluğu söylenmektedir. Bu görüşe göre, "Yediler"in birleşme teşebbüsü, ihracatının yüzde -29 unu bu memleketlere yapan Almanyayı korkutacaktır. İskandinav pazarlarında, Alman otomobillerinin yerini İngiliz otomobillerinin alması tehlikesiyle karşı karşıya kalan Almanya, Fransa üzerinde tazyik yapacak ve "Yediler ile anlaşalım" diyecektir. Bunun üzerine Türkiye, Yunanistan ve İspanya da dahil 18 Avrupa memleketi arasında, geniş bir serbest mübadele bölgesi tesisi için tekrar konuşmalara başlanacaktır.

Bu hesap gerçekleşirse, gerek "Altıların, gerek "Yediler"in dışında tutulan Türkiye ve Yunanistan bakımından avantajlı olacaktır. Fakat Fransa her ne pahasına olursa olsun "Müşterek Pazar"dan vazgeçmemeye azimli görünmektedir.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Doğu - Batı

Cesaret Aşısı

(Kapaktaki adam)

Gecen hafta sonunda Batı Berlindeki Tempelhof hava meydanına toplanan binlerce Alman, Amerikan Hava Kuvvetlerine ait muazzam jet uçağından inen uzun boylu adamı acıyarak seyrettiler. Gelen, Amerikan Dışişleri Bakam Christian Herter'di. Artiritis hastalığından muzdarip olan Bakan, koltuk değneklerine yaslanarak yürüyordu ve Cenevrede haftalardan beri sürüp gelen konferansın yorgunluğunu yüzünden okumak mümkündü. Fakat, bütün bunlara rağmen, Herter, Doğu-Batı müzakerelerinin bu safhasında, Berline kadar gelmeyi lüzumlu saymıştı. İlk bakışta, bu ziyaret, sâdece bir merasimle alâkalı zannedilebilirdi. Hakikaten, o gün, Batı Bellinde büyük bir caddeye "Jhon Poster Dulles Strasse" adı verilecekti ve eski bakanın yerine geçmiş insan sıfatıyla Christian Herter'-in de bu merasimde bulunması kadar tabiî bir şey olamazdı. Fakat, Herter bakımından, bu ziyaret çok daha fazla şey ifade ediyordu. Almanlar, Cenevredeki görüşmeler sırasında Batıkların Sovyetlere karşı pek tâvizkâr davrandıklarını sezmişler ve bir harp korkusu yüzünden eninde sonunda Berlinin de feda edilebileceğinden şüphelenmeğe başlamışlardı! İşte. Amerikan Dışişleri Bakam, hasta hâliyle oralara kadar gelmekle, Batının Berlinden ayrılmamak azmini ifade etmek istiyor ve Almanlara biraz daha cesaret aşılamak maksadım güdüyordu-. Berlinin sosyalist belediye başkanı Willy Brandt'ın sözlerine bakılırsa, "bu ziyaret maksadına tam mânasiyle erişmiş sayılabilir, çünkü yavaş yavaş Ruslara terke dikliklerini zanneden Batı Berlinlilerin azmi tam zamanında yeniden tazelenmiştir."

Cenevredeki son hafta

Herter'in Cenevrede geçirdiği son hafta da önceki haftalardan pek farklı olmadı. Milletler Sarayında yapılan resmi ve alenî toplantılara ilâveten, zaman zaman hususi toplantılar da yapmak icabetti ve birlikte, yenen yemekler sırasında nazik pazarlıklara girişildi. Meselâ, geçen haftanın son günü, Batılı dışişleri bakanlarıyla Sovyetler dışişleri bakanı Gromyko öğle yemeğini Herter'in villâsında yediler ve aralarında görüştüler. Başka zamanlarda saatlerce süren böyle bir yemek, o gün müzakerelere daha fazla vakit bırakabilmek arzusuyla pek kısa kesildi. Yemeğe 12.20 de oturuldu ye sofradan 13 te kalkılarak salonda görüşmelere başlandı. O günkü konuşmalar saat 15 e kadar sürdü. Her iki taraf da görüşlerinde tekrar İsrar ettiler, verebilecekleri azamî tâvizlerin hududunu gösterdiler. Geçen hafta içindeki başka toplantılara bakarak bu son toplantıda hiç değilse bir arpa boyu yol gidildiğini söylemek mümkündü, çünkü toplantıdan sonra yapılan basın toplantılanndaki sözlere göre "görüşler arasında bir yaklaşma müşahede edilmişti ve şimdilik konferansı sona erdirmek bahis mevzuu değildi". Halbuki, hafta ortasında, iki tarafın teklifleri arasındaki alıklık o hâle gelmişti ki, tam bir fiyaskodan bahsedilmeğe başlanmış, konferansın neticesiz dağılacağı ileri sürülmüştü.

Diplomatik spor harbi

Haziranın 20 sinda Cenevre konferansına üç haftalık bir ara verildi; ği zaman her iki tarafın da durumları aşağı yukarı nihai tâviz noktalarına yaklaşmış bulunuyordu.

Batılılar Almanyamn geleceğini hemen bir hâl çaresine bağlamak hususunda pek bir şey elde edemiyeceklerini görünce, hiç olmazsa Berlin mevzuunda geçici bir anlaşmaya varmak ve siyasî gerginliği azaltmak maksadını gütmüşlerdi. Berlin buhranı bir defa yatıştırıldıktan sonra yaratılacak sakin hava içerisinde uzun vadeli Almanya meselelerini görüşmek dalla kolaylaşacaktı. Batılıların böyle geçici bir uzlaşmaya varmak hususunda razı olabilecekleri tâvizler, Berlindeki Batılı garnizonun mevcudunu azaltmak ve propaganda faaliyetlerine son vermekten ibaretti. Buna mukabil de Sovyetlerden, Batıcıların Berline giriş çıkışlarının tahdit edilmiyeceği huhusunda teminat istiyorlardı.

Sovyetlere gelince, Moskova, üç Batılı devletin eninde sonunda Şerlinden çıkmalarının zarurî olduğunu iddia etmekteydi. Başlangıçta, şehrin terkedilmesi için 18 aylık bir mühletten bahseden Sovyetler, sonradan, Batılı garnizonun mevcudu azaltılırsa, propaganda faaliyetlerine son verilirse ve nihayet Almanyamn geleceğini kararlaştıracak muhtelit bir Alman komitesi kurulursa, 18 ayın sonunda zecrî tedbirlere başvurmayacaklarını bildirmişlerdir.

Batılılar, her ne şekilde olursa olsun, bir mühletten bahsedilmesini ültimatom mahiyetinde telâkki ediyorlar ve bu şartlar altında görüşmelere devam etmeyi imkânsız buluyorlardı. Konferans, böyle bir hava içinde tatil devresine girdi.

Bütün bakanlar memleketlerine dönüp biraz dinlendikten sonra, Cenevrede tekrar bir araya gelindiği, zaman, karşılıklı siper harbi aynı yavaşlık ve yeknesaklıkla başladı. Mühlet meselesinde Sovyetlerin tutumu. biraz yumuşamıştı ama, bu defa da Doğu Almanya temsilcilerinin prestiji meselesi ortaya çıkmıştı. Gromyko, Doğu Almanyalılar da katılmadıkça gizli toplantı yapmanın mânâsız olduğunu iddia etmiş, başlangıçta dört gün müddetle alenî toplantılardan başkasına yanaşmamıştı. Sonradan böyle bir tutumdan bir şey elde edemediğini gören Gromyko, Doğu Almanyalılar olmadan da dörtlü gizli toplantılar yapmağa razı olmuş, fakat bu defa kurulacak muhtelit Alman komitesinde Doğu Almanya Cumhuriyetine ayrılan kontenjanı münakaşa mevzuu hâline getirmişti. Sovyet görüşüne göre, Almanyanın birleştirilmesi için uzun vadeli tedbirler bulmak üzere kurulacak olan

Herter ailesi
Kum gibi!.

komite tamamen Almanlardan müteşekkil olmalıydı ye üstelik bu komitede her iki Almanyaya ayrılacak kontenjanlar eşit tutulmalıydı. Batı Almanyanın arazice ve nüfusça Doğu Almanyadan büyük olması pek bir şey ifade etmedi; niyahet iki ayrı hükümrân devlet bahis mevzuu idi ve bunların komitede eşit bir şekilde temsil edilmeleri kadar tabii bir şey olamazdı. Gromyko, geçen haftaki görüşmeleri bu noktalar üzerinde ısrar ederek kapatmıştı.

Batılılara gelince, Amerikan, İngiliz ve Fransız dışişleri bakanları, Almanyanın birleştirilmesinin sadece Almanları alâkadar etmediğini, bilakis bütün Avrupanın geleceğiyle yakından alakalı bir mesele olduğunu iddia ediyorlar, birleştirme, işinin dört büyüklerden müteşekkil bir komisyona bırakılmasını istiyorlardı. Ancak, Almanlardan kurulacak muhtelit bir istişare komitesinin de bu komisyonla birlikte çalışması ve onların da görüşünün alınması kabul edilmeliydi. Bu muhtelit komitenin teşkilinde eşitlik esasından hareket etmek. Doğu Alnı anyayı olduğundan çok daha büyük ve ehemmiyetli bir devlet olarak kabul mânasına gelecekti. Halbuki, Batı Almanya liderlerine karşı kendilerini bağlı hisseden Batılıların böyle bir şey yapmalarına imkân yoktu. Gecen Haftaki görüşmeler sonunda Altılıların gelip de dayandıkları tâviz hududu bundan öteye geçmiyordu.

Zirve korkusu

Bütün bu teferruat ve teknik meseleleri ortasında Cenevre Konferansının asıl gayesi gözden kaçar gibi olmaktadır. Konferans, başlangıçta, dört hükümet başkanı arasında bir zirve toplantısına lüzum olup olmadığını anlamak maksadıyla tertiplenmişti. 1955'te Cehevredeki zirve toplantısının fiyaskoyla neticelenmesinden sonra Sovyetler Birliği yeni bir toplantı yapılması kutusunda mütemadiyen ısrar etmiş, bu uğurda muazzam propaganda mekanizmasını harekete geçirmişti. Barışın sadece askeri kuvvet sayesinde ayakta tutulabileceğine inanan General Eisenhower ise yeni bir zirve toplantısına hiç taraftar değildi. Beyle bir teşebbüsün Sovyet propagandasını kolaylaştırmaktan başka bir işe yaramıyacağını, Üstelik Moskovanın iyi niyetleri hakkında kati delillere sahip olmadan pazarlığa yanaşmanın Amerikanın hür dünya liderliği vasfına yakışmayacağını söylemekteydi. Tabii, uzlaşma siyasetinden bucak bucak kaçan o zamanki Dışişleri Bakanı John Foster Dulles da Eisenhower'i bu noktada destekliyor, hattâ onun yumuşamağa başladığı zamanlarda sert çıkışlar yaparak, istediği gerginliği tekrar yaratabiliyer-

Fakat, Sovyet diplomasisinin yıllarca süren sabırlı gayretlerinden sonra dünya şiyasî manzarası öyle bir hâl almıştı ki, bir areya gelip konuşmaktan kalınmak hususunda Ameri-

Herter Cenevrede
Dulles'tan farklı

kanın daha fazla ısrar etmesi, bu memleketi açıkça "barış düşmanı ve harp meraklısı" durumuna sokabilirdi. Sovyetlerin teknik sahada kaydettikleri gelişmelerin de tesiri altında, Amerikan halk efkârı artık meseleleri konuşarak halletmekten başka çare kalmadığına inanır gibi olmuştu. Eisenhower-Dulles ekibi, hem "anlaşma düşmanlığı" damgasından kurtulmak, hem de Sovyet propaganda tuzağına düşmemek için zirve yolculuğuna çıkmağa razı oldular ama, bunu hemen yapmağa taraftar değillerdi. Önce, dört devlet dışişleri bakanları bir araya gelmeli, asgari uzlaşma şartlarının bulunup bulunmadığım araştırmalıydı. Katiyen pazarlık taraftarı olmayan bir Dulles'ın katılacağı konferansta uzlaşma şartlarının bulunabileceği hususunda, aslına bakılırsa kimsenin fazla bir ümidi yoktu. Dulles, o her zamanki sertliği ve inatçılığıyla konferansı akamete uğratacak, "zaten ben" bu adamlarla görüşülmez, dememiş miydim" diyerek işin içinden sıyrılacaktı.

İnce ruhlu adam

Tam Cenevre konferansının başlıyacağı sırada, John Foster Dulles'ın yerini Christian Herter'in alması, zirve toplantısına dünya barışı bakımından büyük ümitler bağlıyanların yüzlerini güldürmüştü. Mizacı ve geçmişteki faaliyetleri dolayısıyla Dulles'tan çok daha uysal, anlayışlı bir insan olarak tanınan Berter, Cenevrede bir argarî anlaşma zemininin bulunması için elbette daha samimî olarak çalışacak, meseleleri misyonerlik Tesviyesinden değil, gelecek nesillerin saadeti bakımından ele alabilecekti.

Christian Herter 1895 yılında Patiste doğdu. Bir ressam olan babası, yine kendisi gibi ressam Adele McGinn's adında bir kızla evlenmiş, Amerikadaki cemiyet ölçüleri içinde pek fazla rahat edemiyen bu sanatkâr aile, Parise yerleşerek bohem hayatı sürmeğe başlamıştı. Aslına bakılırsa, buna tam bir bohem hayatı" demek de mümkün değildi; çünkü ressam kankocanın yaşayıştan parasızlığın değil, mizaçlarının neticesiydi ve icap ettiği zaman bol bol para sarfetmekten de çekinmiyorlardı. Meselâ, Christian Herter doğduğu zaman, kendisine hemen bir Alman mürebbiye tutuldu ve ileride Almanyayı birleştirmek için haftalarca didinecek olan müstakbel diplomatın ana dilinden önce ilk öğrendiği dil Almanca oldu.

Herter'in boyu, daha çocukluk devresinde bile, anormal derecede uzundu. O kadar ki, belkemiğini dik durdurabilmesi için tam altı yıl müddetle hususi tedaviye tâbi tutulmuş, çelik çemberler içinde gezmişti. Harvard'a üniversite tahsili yapmak üzere gittiği zaman da, bu komik derecede uzunluk herkesin dikkatini onun (üzerine çekmişti. Herter, üniversitede pek parlak bir talebe esmadı, Aklı fikri, sanat meselelerindeydi. İleride kendisini meşhur edecek olan politika ve diplomasi sahalarıyla alâkası sıfır derecesindeydi.

Uzun boylu adamın evlenmesi de üniversitedeki talebelik yıllarına rastlamaktadır. Herter, karısıyla arkadaşları tarafından tertiplenen bir partide tanıştı. Mary Carolyne Pratt, meşhur Standard Oil şirketi sahibinin kızıydı. Kendisi, Christian'ı ilk gördüğü zaman, anormal boyuna bakarak bir hayli güldüğünü itiraf eder ama aralarındaki arkadaşlığın yavaş yavaş aşka ve dört yıl sonra da evliliğe yol açtığını söylemekten de zevk alır.

Christian Herter, Harvard'dan sonra, New York'a gelerek Colombie Üniversitesinin Mimari kısmına yazıldı. Fakat, 1916 yılında Berlindeki Amerikan Büyükelçiliğinde ehemmiyetsiz bir vazifeye tâyin edilen bir arkadaşımın ısrarıyla diplomasi hayatına atılmağa karar verdi ve yine Ber--nde başka bir münhal diplomatik memuriyete tâyinini yaptırarak arkadaşıyla, birlikte yola çıktı. Herter'in Berlinden sonraki ikinci diplomatik vazifesi Alman işgali altındaki Brükseldeydi. Ömrünün hapisteki ilk ve son gecesini de ovada yaşadı; Amerika harbe girdiği zaman, bir gün casusluk suçundan tevkif edildi; durumu anlatıncaya kadar da geceyi hapishanede geçirmekten kurtulamadı.

Politika yolunda

Uzun boylu diplomat,. 1957 yılında memleketine dönerek askere, gitmek istedi. Fakat, boyundaki anormallik yüzünden buraya da kabul edilmedi. Bu sırada çok sevdiği küçük kardeşi Everit, cephede bir Alman

şarapneline kurban giderek öldü. Herter, bu hâdiseden sonra, bütün hayatını dünya barışının muhafazasına vakfetmeğe karar verdi.

Harpten sonra, Avrupaya yiyecek yardımı yapmak için kurulan komisyonda çalışan ve bol bol seyahat eden Herter,' bu komisyonda meşhur politikacı Herbert Hoovor'le tanıştı. Hoover, 1921 yılında Ticaret Bakanı olunca, bu istidatlı genç adamı da yanına muavin olarak aldı. Washington'da üç yıl çalışan müstakbel dışişleri bakanı, 1924'te resmî vazifesinden ayrıldı ve "Indepandent" adındaki bağımsız fikir mecmuasında çalışmağa başladı. Daha sonra, 1929 yılında da bıraktı ve Harvard Üniversitesinde milletlerarası münasebetler dersi okutmağa başladı.

Herter'in politika sahasına girişi tam bir tesadüf eseri oldu. Massachusetts Eyalet meclisinde çalışan bir arkadaşı, artık faal politikadan çekilmeğe karar verdiği zaman, yerine adaylığını koyması için Christian Herter'i ikna etti. 12 yıl müddetle Eyalet devletinin siyasî hayatında dürüstlüğü ve çalışkanlığıyla isim yapan politikacı, niyahet Washington'daki Kongreye de seçildi. Böylece, "büyük politika"nm yolları önünde açılmış oluyordu. Herter, Marhall Plânının kabul edilmesinde, Dış Yardım Komitesinin kurulmasında gayet faal rol oynadı. Mensup olduğu Cumhuriyetçi Parti içindeki inziva taraftarlarıyla daimî mücadele halindeydi. Fakat, bu mücadelelerden hep galip çıkması kendisinin siyasî yıldızını yükseltti ve Herter, bir müddet sonra Massachusetts gibi çok ehemmiyetli bir eyaletin valiliğine seçildi. Hattâ bir ara, Eisenhower'le birlikte Başbakanlık seçimine girmesi ve Nixon'un yerine Başkan Muavini seçilmesi bile bahis mevzuu oldu..

Valilikteki kanunî müdetini dolduran uzun boylu politikacı birgün, Washingtonda ki arkadaşı Dışişleri Bakanı John Foster Duiles'ın kendisini telefonla aradığını öğrendi. Dulles, gelip Washington'da beraber çalışmasını teklif ediyordu. Herter kabul etti ve böylece Dışişleri Bakanlığının 2 numaralı adamı oldu. Fakat, sonradan, bu teklife "evet" demekle hata ettiğini anlamakta da gecikmedi. Duiles'ın şahsiyeti o derece kuvvetli ve o derece belirliydi ki, onunla birlikte çalışmak demek, gölgede kalmak demekti. Herter, bu gölgedeki çalışmalarında da kendisini göstermesini bildi ve nihavet Dulles iş başından ayrıldığı zaman Bakanlığın idaresi ona verildi.

Fazla centilmen

Christian Herter'in en çok tenkid edilen tarafı fazla centilmen oluşudur. Dulles gibi sert konuşmaktan hoşlanan, icabında karşısındakileri tersliyebilen ve etrafa tehditler savurmaktan çekinmeyen bir adamdan sonra, sakin, nazik ve ihtiyatlı Herter'in dışişleri bakanlığına gelmesi

Nixon
Tüy siklet!

Amerikalılar tarafından ilk önce biraz yadırganmıştı. Fakat, Cenevre konferansı zamanı gelip de, bu nevi konferanslarda Herter gibi tiplerin ideal bir diplomat olarak meydana çıktıkları anlaşılınca, yapılan seçimin doğruluğuna herkes inandı. Sabır

Krutçef
Ağır siklet!

sız ve ateşli Dulles olsaydı, Konferans çoktan gürültü patırdı arasında sona ermiş ve dünya barışı tekrar tehlikeye girmiş olurdu. Herter, bütün soğukkanlılığıyla sonuna kadar dayanmakta, mümkün olanı kurtarmağa çalışmaktadır. Ancak, şurasını da itiraf, etmek lâzımdır ki, Eisenhovver'in ve bakanlıktaki eski Dulles ekolünün tesirleri henüz tamamiyle ortadan kalkmamıştır Geçmişte Quemoy ve Matsu adalarının tahliyesi mevzuunda mantıkî fikirleriyle tanınan Herter, şimdi zirve toplantısının hazırlanmasında Eisenhovver'in isteksizliğine göre hareket etmek zorunda kalmakta, bazı meselelerdeki davranışları başlangıçta kendisine bağlanan, ümitleri haklı çıkarmaktadır.

Bu da başka bir centilmen

Herter Cenevrede haftanın son görüşmelerini yaparken Amerikan Başkan Yardımcısı Nixon da Moskova hava meydanına ayak basmaktaydı. Görünüşte, Nixon'un bu ziyareti Moskova sergisindeki Amerikan Pavyonunun açılmasıyla alâkalıydı; fakat, aslında, Krutçef'le temas etmek ve Sovyet Başbakanının hakikî niyetlerini öğrenmek arzusu daha ağır basmaktaydı. Ne yazık ki, Amerikan Başkan yardımcısının gelişi Krutçef-in en kızgın bir gününe rastladı ve böylece, daha başlangıçtan itibaren, iki adam arasındaki münasebetlere soğuk bir hava hâkim oldu.

Nixon Moskovaya geldiği gün, Washington'da Eisenhower "Esir Milletler" haftasını açmaktaydı. Amerikalıların "esir milletler"den kastettikleri Ruslar ve Sovyet peykleriydi. Tabiî, böyle bir şey, Krutçef i müthiş kızdırdı ve o gün, muazzam bir işçi kütlesine hitabeden Başbakan "size esir diyenler gelsinler de şu halinizi görsünler" dedi.

Hâdiseler, bununla da bitmedi. Ertesi gün, Amerikan Pavyonu birlikte ziyaret edilirken, iki devlet adamı televizyon kameralarının ve kalabalık bir halk topluluğunun önünde düpedüz ağız kavgası ettiler. Krutçef, "siz, bütün bunlara ağzımız açık hayran kalacağımızı zannediyorsunuz ama, bizde daha iyileri var" diye düelloya başladı ve sonra, Nixon'un alttan almalarına bakmadan, "generalleriniz bizi mahvetmekten bahsediyorlar, halbuki bizim silâhlanmaz sizinkilerden daha öldürücü" diyerek devam etti. Bütün bunları söylerken, Sovyet Başbakanının kızdığını, asabi hareketler yaptığını uzaklardan bile farketmek mümkündü.

Krutçef'in İskandinavya seyahatinden ani bir şekilde vazgeçmesiyle Moskovadaki, sinirli hâlini bir araya getirenler, bu belirtileri Sovyet siyasetinde yeni bir sertleşmenin başlangıcı saymaktadırlar. Fakat, Batı Bellinde çıkan Nacht Depesçhe gazetesi, olup bitenleri çok daha basit bir sebebe dayandırmakta ve Krutçef'in beyin tümöründen muztarip bulunduğunu iddia etmektedir.

Küba

Castro'nun dönüşü

Hatta sonunda Kübadan gelen haberler, Başbakan Fidel Castro'nun tekrar, iş başına dönmeyi nihayet kabul ettiğini göstermekteydi. Hâdiselerin bu şekilde gelişeceği daha henüz haftanın ortasında belli olmağa başlamıştı. "Batista rejimine karşı ayaklanmanın yıldönümünde, yani 26 Temmuz günü halkın yapacağı tercihe boyun eğeceğim" diyen Castro, başbakanlıktan ayrılmak niyetinde olmadığını açıkça ihsas etmişti.

32 yaşındaki genç adamın yılbaşı günü kati zafere ulaştırdığı, ihtilâl, Kübada Batista'nınkinden farklı bir diktatörlük yaratmıştı. Memleketin bütün idaresi Castro'nun veya adamlarının elindeydi. Fakat, eski durumdan farklı olarak, tek elde toplanan böyle bir idare, Kübanın istismarını değil, kalkındırılmasını ve iktısaji istiklâline kavuşmasını hedef tutmaktaydı.

Kafası muaazam fikirlerle dolu olan Fidel Castro, ihtilâli başardığı günden beri gayet faal bir hayat yaşamaktaydı. Hemen hemen her akşam saatlerce televizyonda konuşup fikirlerini halka ansıtmak, halkın tasvibini almak için didinmekteydi. Çabama saatleri de çok gayri muntazamdı. Uykusuzluktan bitap bir hâle gelinceye kadar çalışır, ondan sonra da. evine kadar gitmek lüzumunu hissetmeden birkaç saat uyurdu. Fakat, bütün bu didinmeleri sonunda, "Küba tarihinde ilk defa olarak" dürüst ve namuslu bir idare kurmuş, esaslı bir toprak reformuna girişmiş, vaktiyle diktatör Batista ila birlikte çalışıp milleti soyanlardan tam 550 kişiyi kurşuna dizdirmişti.

Sam Amcanın ettikleri

Castro'nun Kübada giriştiği icraat geniş halk kütlelerini son derece memnun etmekle beraber, bazı zümrelerin biç hoşuna gitmemişti. Bunların banında, tabii, büyük toprak sahipleri geliyordu. Sonra, çoğu Amerikan sermayedarların elinde bulunan ve aynı zamanda şeker kamışı yetiştirilen topraklatın da sahibi durumunda olan seker şirketleri de olup bitenlerden biç memnun değillerdi. Meyva ihracatıyla uğraşan kumpanyalar ve büyük sanayi şirketleri Castro'nun halkçı politikası karşısında sızlanmaklaydılar. Ayrıca, bu gayrimemnunlar kütlesine, genç ihtilâlci tarafından iş basından uzaklaştırılan 20 - 30 bin kadar memuru, askeri ve polisi de katmak gerekmekteydi.

Yapılan işlerden dolayı keyifleri kaçanlar, Fidel Castro idaresini başlıca iki noktadan tenkid etmekteydiler. Bir defa, memlekette işsizliğin arttığından, piyasaya durgunluk geldiğinden bahsediliyor, hükümetin ticareti tahdit edici tedbirlerden vazgeçmesi isteniyordu. İkinci mühim hücum taktiği de Castro'ya. komünistlik isnat etmekten ibaretti. Bilhassa, Kübadaki kârlı işleri tehlikeye giren Amerikan kumpanyaları bu noktaya ehemmiyet vermekte ve halk efkârında komşu bir memleketin komünizme doğru sürüklendiği intibaını uyandırarak hükümeti Castro aleyhinde harekete geçmeğe zorlamaktaydılar.

Fidel Castro
Fazla naz...

Castro'nun muarızları son haftalarda faaliyetlerini bir hayli arttırmışlardı. Küba Hava Kuvvetleri Kumandanlığından istifa eden Binbaşı Pedro Luis Diaz Lanz Amerikaya ayak basar basmaz, Kübada menfaatleri haleldar olan şirketler hemen, harekete geçmişler, muhtelif siyasi nüfuz yolları sayesinde kendisini Senato Dahili Emniyet Komitesi önünde beyanatta bulunmağa ikna etmişlerdi. Halâ McCarthy metodlarıyla çalışmaktan hoşlanan senatörler karşısında konuşan vatan haini, Fidel Castro'yu "Kübanın bir numaralı komünisti" olarak tavsif etmişti.

Ateşli ihtilâlci, bu gibi hareketleri memleketin iç işlerine karşı Amerikalılaun müdahalesi olarak görmekteydi ve Başkan Urrutia'nın da şeker şirketlerinin oyununa geldiği kanaatindeydi. Başkam iş başından' uzaklaştırmak, aynı zamanda kendi prestijini de arttırmak için Castro'nun bulduğu yol çok basitti. Bir sabah, ihtilâl hükümetinin gazetesi "Revolucion" başbakanın istifa ettiğini bildirdi. Bunun üzerine sokaklar ve meydanlar Castro lehine nümayiş yapan kalabalıklarla doldu. Televizyonda ve radyoda konuşan sakallı ihtilâlci, Başkan Urrutia'nın hatalarım birer birer sayıp döktü; kukla başkan da bu ithamlar» karsısında istifa etmekten başka çare bulamadı. Castro'ya gelince, ortaya çıkan durumdan biraz daha faydalanmak fırsatını kaçırmayan usta politikacı istifasında 'bir müddet ısrar etmek suretiyle nazlandı ve nihayet ihtilâlin başlangıç gününün yıldönümünde dramatik bir jestle "halkın arzusuna boyun eğdi".

Şirketlerin korkusu

Fidel Castro, bundan sonra da, girişmiş olduğu toprak reformuna bütün gücüyle devam edeceğine göre. Amerikan şirketlerinin şikâyetleri ve kendisini devinmek yolundaki faaliyetleri daha bir müddet sürecek demektir. "Hakikaten, yem toprak kanunu Kübadaki yabancı sermayedarların hiç işine gelmemişti. Bir defa, yabancılar Kübada toprak sahibi olmaktan kati surette menedilmişlerdi. Küba vatandaşlarının elindeyniş gibi gözüken topraklar için de bazı hadler tesbit edilmiştir. Bir tek şahsın elinde bulunan toprakların genişliği takriben 500 hektarı geçmeyecektir; ancak şeker ve pirinç ziraatiyle uğraşanlar veya hayvancılık yapanlar için bu hâd 1500 hektar olarak kararlaştırılmıştır. Gerek yabancıların elinde bulunan toprakların dağıtılmasında, gerekse büyük arazinin parçalanmasında, hükümet mal sahiplerine tazminat ödeyecektir. Ancak bu tazminat, şimdiye kadar ödenmekte olan arazi vergisi nisbetleri üzerinden hesaplanacaktır. İste, Amerikan şirketlerinin en çok zararlı çıktıkları nokta da bu olmaktadır. Rüşvet, siyasi tazyik ve başka çeşitli yollardan düşük vergi nisbetleri tesbit;ettirerek bundan önce Küba halkının sırlından geçinenler, şimdi iş tazminat safhasına gelince kıyameti koparmaktadırlar. Aslında Fidel Castro'nun yaptığı şey, haksız yere kazanılmış paraları seri almaktan başka bir şey değildir.

Değişen zihniyet

Mamafih, Lâtin' Amerika memleketlerinde çıkan ihtilâller karşısında Kuzey Amerikadaki iş ve ticaret muhitlerinin bu çeşit kötüleme yollarına saptıkları eskiden beri bilinmekteydi. Birçok hâllerde ihtilâlciler, "yankee*'leri kızdırmamak, menfaat sahiplerini kuşkulandırmamak için pek mutedil davranmak zorunda kalmışlardı. Meselâ, Guatemalada girişilen toprak reformu bu yüzden çok yavaş gitmiş, evvelden kararlaştırılan istimlâk ve tevzi islerinin çoğu yarım bırakılmıştı. Fakat, Amerikan sermayedarları bununla da iktifa etmemişler, civardaki diktatörlüklerden tuttukları kiralık askerleri kullanarak Guatemalalı lider Arbenz'i 1954 yılında iktidardan düşürmüşlerdi.

Tabiî, Fidel Castro, son reform kararlarını alırken, geçmişteki bu dersleri de gözönünde tutmuştu. Yalnız, o zamandan beri değişen bazı şeyler vardı. Venezueladaki Amerikan taraftarı diktatörlüğün yıkılışından sonra, Washington hükümeti

diktatörlerin dostu gözükmekten biraz çekinmekteydi. Meselâ. Dominik Cumhuriyetindeki diktatör Trujillo, Kübayı istilâya karar verse, Amerika böyle bir hareketi desteklemek yoluna gitmiyecektir. Bu bakımdan, iş ve ticaret muhitlerinin tutumlarına karşılık, resmî makamlarla halk efkârında başlayan uyanıklık hayli ümit vericidir. Başkan Eisenhovver, Castro aleyhindeki komünistlik iddialarını ciddiye almamıştır. New York Times gazetesi de, bu mevzudaki eski tutumunu bırakmış, gayet makûl ve yerinde yazılar yazmağa başlamıştır. Gazeteye göre. "Fidel Castro'ya karşı ileri sürülen ithamlar, Kübada Amerikaya karşı tarihte misli görülmemiş bir kırgınlık yaratmıştır. Kübalı idarecilerin gururu o kadar yüksektir ki. komünizm aleyhindeki duygularının derinliğine rağmen, bunları açıkça ifade etmek ve böylece sanki Amerikan tazyikine boyun eğmiş gibi gözükmek istemiyeceklerdir. Castro'nun halk nazarındaki sevgisi, kudreti o derece muazzamdır ve uzun müddet iş başında kalması o derece kuvvetle muhtemeldir ki, kendisine karşı uzun vadeli bir politika gütmek realizmin icabıdır. Dr. Castro ve etrafındaki Kübalılar, giriştikleri hareketin yalnız Küba bakımından değil, bütün Lâtin Amerika bakımından da istikbali temsil ettiğine inanmaktadırlar. Pidel'in sesi, zamanımızdaki kızgın delikanlıların sesidir".

Sarsılmayan adam

Geçen hafta sonunda Bağdat Radyosundan konuşan Başbakan Abdülkerim. Kasımın sesi hiddetten titriyordu. General, "halk düşmanlarım bizzat cezalandırmak hevesine kapılanlar var; halbuki kimin halk düşmanı olduğunu takdir etmek hakkı sokaklardaki kalabalığa bırakılmamıştır; ica'beden tedbirleri almak memleketteki resmî makamların vazifesidir" diyordu. 14 Temmuz 1958 kahramanı, İhtilâlden tam bir yıl sonrak, Irak şehirlerini tekrar kana. bulayan hâdiseler yüzünden bu şekilde konuşmağa mecbur kalmıştı. "Sokaklardaki kalabalık"tan kastettiği de, her fırsattan faydalanarak memlekette kar:ş klik çıkarmağa uğraşan komünist unsurlardı.

Nuri' Sait idaresine karşı başarılan ayaklanmada mühim rol oynayan komünistlerle Abdülkerim Kaşım hükümetinin münasebetleri, daha başlangıçtan beri gayet nazik bir muvâzeneye dayanmaktaydı. İhtilâlci general, bu unsurların memleketteki . kuvvetlerini ve ayaklanmadaki faal rollerini iyi bildiği için, genç cumhuriyetin istikbali bakımından arzettikleri tehlikeye rağmen, kendileriyle iyi geçinmeğe bilhassa dikkât etmişti. Komünisetler de yeni kurulan rejime karşı açıkça cephe almak' şöyle dursun, bilâkis bu rejimin en hararetli taraftan kesilmişler, aleyhteki en küçük bir kıpırdanma karşısında ortalığı velveleye boğmağa başlamışlardı. General Kasımla solcu unsurlar arasındaki bu fiilî yakınlık, Kahire ve Şam radyolarından Bağda ta karşı ateş püsküren Nâsırcı propagandanın işini son derece kolaylaştırmıştı. Birleşik Aran Cumhuriyetinin yorulmak nedir bilmeyen sözcüleri, mütemadiyen, Irak başbakanının ateşle oynadığını, komünistlere müsamahakâr davranmakla memleketini felâkete sürüklemekte olduğunu söyleyip durmuşlardı. Bu bakımdan son Kerkük hâdiseleri, bu Nâsırcı propagandacılar için bulunmaz bir nimet oldu. Kahire ve Şam radyoları, Irakın kuzey bölgelerinde ve güneydeki bazı şehirlerde olup bitenleri bire bin katarak anlatmakta âdeta birbirleriyle yarış ettiler. Tabii, bütün konuşmalarda tekrarlanan tema, "bunun böyle olacağını biz dememiş, miydik; Nasırın gösterdiği yoldan gitmeyenlerin sonu işte budur" şeklindeydi.

Bir bakıma, 14 Temmuz İhtilâlinin yıldönümünde ve onu takip eden yedi sek z gün içinde Irakta olup bitenler hakikaten endişe vericiydi. Kerkükte, aralarına İkinci Tugay mensuplarının da katıldığı bir komünist kalabalığı, "halk düşmanı, mürteci bozguncu" olarak ilân edilen bazı kimseleri yakalamışlar, birçoğunu sokaklarda sürükliyerek öldürmüşlerdi. Komünistlerle eskiden beri hiç de iyi olmıyan Kerküklü Türkler-Dışişleri Bakanlığının hafta sonunda Ankarada yayınladığı tebliğde de belirttiği gibi en fazla zayiat veren gruptu. Solcu unsurlar bununla da kalmamışlar, Kerkükte, olup bitenleri rejim düşmanlarının bir tertibi olarak göstermek suretiyle. "Irakın başka şehirlerinde de nümayişlere girişmişlerdi. Bağdat tan Beyruta gelen yabancı müşahitler, bütün bu hâdiseler sırasında ölenlerin" sayısını 50-60 civarında tahmin etmekteydiler. Halbuki, Birleşik Arap Cumhuriyetinin radyoları 000 kişiden bahsetmekteydi. Maksat aşikârdı: Nasırdan ayrı bir yol takip eden Iraktaki rejimin sallanmakta olduğu ve yakında komünistlerin tazyiki altında yıkılacağı intibaı uyandırılmağa çalışılıyordu. Fakat. General Kasımın rejimi bu son imtihanı da muvaffakiyetle atlatmış ve Iraka yeni bir veçhe vermeğe çalışan adam sarsılmadan yine iş başındaydı. Hafta sonunda Bağdattan gelen haberler, memlekette sükûnun tamamen geri geldiğini ve hükümetin heryerde duruma hâkim olduğunu göstermekteydi.

Yürüyen kervan

Dış kaynaklardan aleyhine esen şiddetli propaganda rüzgârlarına rağmen. General Kasım Irakın içtimai çehresini hızla değiştirmeğe devam etmektedir. Devlet dairelerinde yapılan temizlikten ve Nuri Sait zamanından kalma suiistimallerin ayıklanmasından sonra, şimdi de sıra Iraktaki derebeylikleri tasfiyeye gelmiştir. İhtilâlin ilk yıldönümünden nemiz bir. hafta sonra, toprak reformu kanununun tatbikatına geçilmiş ve topraksız çiftçilere ilk toprak dağıtımı yapılmıştır. Vaktiyle bir tek kimsenin mülkiyetinde bulunan 10.000 dönümlük bir arazi, devlet eliyle 1200 çiftçi ailesi arasında paylaştırılmış, böylece Irakın içtimai bünyesindeki yaraları temizlemek yolunda esaslı bir adım daha atılmıştır. Kuzeydeki karışıklıklara rağmen, hu gibi işlere ne kadar ehemmiyet verdiğini göstermek isteyen Başbakan, Bağdat in 45 kilometre güneyindeki Lâtifiye bölgesine gitmiş ve ilk on köylü ailesinin tapularını bizzat dağıtmıştır.

Kasım, dış siyasetteki bocalamalarına ve iç siyasetteki tereddütlerine rağmen, Irakı içtimai bakımdan yükseltmek için gece gündüz çalışan bir adam olarak geniş halk kütlelerinin itimadını kazanmıştır. Bu İtimat devam ettikçe, başında bulunduğu rejimin sokak kavgaları yüzünden yıkılması elbette beklenemezdi.

Yunanistan

Politikacı Grivas

Türk ve Yunan eksperlerinin, başbakanlar ve dışişleri bakanlarından sonra iki memleket arasındaki dostluğu tamire çalıştıkları şu günlerde EOKA lideri Grivas, general üniforması, Kıbrıs lejandı ve gayri memnunlar sayesinde iktidara gelmenin yollama aramaktadır. İlk günlerde "politika yapmıyacağım" diyen 6 evlik general, geçen hafta bir gazeteciye "milletin davetine icabet edeceğim" cevabını vermiştir. Bundan başka, çiçeği "burnunda politikacı "kendisini görmek isteyen "delegasyonları ve milletvekillerini kabul maksadıyla" Atinada bir büro açmıştır.

Grivas'ı politikaya kendi ihtirası kadar, son seçimlerde hezimete uğrayan sağcı partiler itmektedir. Demagoji içinde bocalayan bu çevreler, sonbahara kadar' bir "Millî Toplama Cephesi" teşkil etme kararandadırlar. Kabinede bir koltuk istedikleri halde alamıyan radikal milletvekillerinin, emekli subayların, hattâ muvazzaf subayların, sağcıların cepheye katılacakları umulmaktadır. Cepheye bir de bayrak lâzımdır. Bayrak olarak, bir Hollywood şirketiyle anlaşarak "Kıbrıs Kahramanlıkları" filminde başrolü oynamayı kabullenen Grivas seçilmiştir. Mareşal Papagos'un muvaffakiyetinden ümide kapılan Grivas'ın politik müşterileri, Grivas sayesinde iktidarı ele geçireceklerinden emindirler. Yunan halkının "Millî Kahraman, Allâhın gönderdiği adam" propagandasına zaafı olduğunu bilenler, böyle birşeyi imkânsız sayamamaktadırlar.

Grivas, iktidara gelirse. Yunanistanın Batıyla münasebetleri ve yeşertilmeye çalışılan Türk - Yunan dostluğu büyük bir darbe yiyecektir.

K A D I N

Sosyal Hayat

Dans

Umumiyetle sevilen ve hakikaten zevkli bir eğlence olan dans yeni yetişmeğe başlayan; çocukluktan gençlik devresine geçen kızlarda ve erkeklerde heves uyandırır. Evde kendi aralarında günün modası olan dansları güzel yapabilmek için adeta prova ederler. Nihayet 17-18 yaşına gelince eğlence yerlerindeki pistlerin en canlı oyuncuları olurlar.

Yalnız dans etmenin de bir takım adabı olduğu unutulmamalıdır. Birbirlerini tanıyan kimselerin bulunduğu danslı eğlence yerinde, en çok dikkatli olması icap edenler erkeklerdir. Bir damı dansa davet etmek isteften erkek, ceketini küçük bir hareketle düğmeleyip, usulca rica eder. Bu teklif kabul edilirse, kadın erkekten bir adım önde olmak üzere piste gidilir. Kadının teklifi reddetmesi o toplulukta 'başka kimseyle de dans etmemeye niyetli olması demektir. Çünkü, birine "hayır" dedikten sonra başkalarıyla dans etmek, reddedilen kimseyi müşkül vaziyette bırakacağı için ayıptır.

Dans esnasında erkekle kadının boyu uygunsa, erkek sağ elini kadının bel hizasından biraz yukarı avucuyla tutar Kısa boylu ise enseye yakın olmamak şartiyle, daha yukardan tutabilir. Uzun boyluların tam bel yerinden tutmak lâzımdır. Elbisesin sırtı açıksa o zaman mümkün olduğu kadar yandan tutulur, çıplak sırt tutulmaz. Dans eden bir çift diğerine çarparsa, erkek af diler. Elleri terleyenler avuçlarım serbest bırakıp parmakları birleştirebilirler.

Danseden bir çift

Bunun da usulü var

Dansta kadın kendini tamamiyle erkeğe bırakmalıdır, çünkü idare eden odur, hareketler ona uymalıdır. Bir erkekle bir defa dans ediliyorsa, mutlaka ilk konuşmayı da erkekten beklemelidir. Müziği mırıldanmak yakışıksız bir şeydir. Dans ederken elde mendil ve çanta bulundurulmamalı, bittikten sonra kolkola dönülmemelidir. Yine kadın bir adım önden yerine gelmeli, kavalye damım oturttuktan sonra yerine oturmalıdır: Nazik bir erkeğin masada bulunan hanımlarla hiç değilse bir defa mutlak dans etmesi küçük bir nezaket kaidesinden başka bir şey değildir.

Kadın daha evvel dans ettiği kavelyeye isterse teklif edebilir, bu teklifte hiç bir mahzur yoktur. Bir çiftin yanında tek bir erkek misafir olursa, çiftin erkeği arkadaşına damıyla dans etmesini teklif etmelidir Bir arada bulunabildiklerine göre b teklifin yapılmaması ayıt) sayılır.

Günün modasına göre dans kıyafeti kadın için lâcivert ve açık lâcivert kostümler uygundur; Bu elbiselerle, lokal, klüp ve pavyonlarda rahatça eğlenilebilir. Piknik ve mütevazi gazinolarda ki danslarda belirli kıyafete sahip olmağa lüzum yoktur. Fak at büyük balo ye partilerde kadının tuvalet, erkeğinde frak veya smokin giymesi şarttır.

İhtiyarlık Korkusu

Fatma ÖZCAN

Bir çok kimseler yaşlılıktan korkarlar. Yaşlanınca, herşeyden el çekip bir köşede ölümü beklemekten başka çare kalmadığına inanırlar. Değerlendirmesini bilenler için insan hayatının her devresi, şüphesiz ki ayrı bir güzelliktedir. Yaşımıza yaş katan yılları durdurabilmek imkânsızdır. Ama, kafaca ve ruhça genç kalmak elimizdedir. Yaşı yıllarla biçmek pek doğru bir hesap olmasa gerek Çünkü, genç oldukları halde yaşama sevincini, heyecanını kaybetmiş, fikri ve bedeni faaliyetlerini durdurmuş, yeniliklere karşı, nice ihtiyar ruhlar vardır. Gençlik hayatin bir devresi değil de insan ruhunun ifadesi olarak görülmelidir.

Fikri fâaliyetten zekâyı açık tuttuğunu, zekâsı uyanık olan kimsenin de ihtiyarlamıyacağını söylerler. Bu sözün doğru olup olmadığı düşünülürken bir an tereddüt edilse bile akla gelen bir çok isimler şüpheyi kolayca silebilirler. Meselâ: Bernard Shaw, Einstein, Winston Churchill, Charlie Chaplin ve hemen hatırlanmayan pek çok ruhen genç yaslılar vardır. İleri yaşlarına veyahut ileri yaşlardaki ölüm günlerine kadar fikri faliyetlerini durdurmayan, değerli çalışmalarına dünyanın saygı duyduğu bu kimseler, yaşlılıktan ve ölümden korkuyorlar mı ?

Genç kalmanın sırrı hayatı sevmek, fikri faaliyeti durdurmamak ve gençlere kulak vermektir. Yaşlılığı benimseyenler çok zaman hırçın olurlar. Bu titizlik, hayatının en canlı yıllarını yaşayan gençlere karşı duydukları gizli kıskançlıktır. Gençleri beğenmemek, geçmiş yılların hasretini duymak, yaşlılıklarını değerlendirme kaygısındadır. Halbuki, tanıdığını bir yaşlı hanım vardır, kızının arkadaşlariyle konuşmaktan zevk duyar. "Hepsinden ayrı bir şey öğreniyorum, onlar beni yeniliyorlar, yaşayışlarındaki heyecanı gördükçe heveslenmeğe başlıyorum, dinç kalmağa çökmemeğe gayret ediyo rum" der. Yeniyi ve ileriyi gençler getirir. Geçmişin tecrübelerine dayanan yenilik faydalıdır, doğrudur sanırım.

Dikkat edilecek olursa, bir nesil evvelinin 50-60 yaşını sürdüren kimseye nazaran, bugün aynı yaşı yaşayan daha genç ve dinç görünmekledir. Gençler cemiyet faaliyetlerine katıldıkları müddetçe, yaşamanın sadece soluk almak olmadığı gerçeğini ortaya koymakta ve hayan devam ettirebilmek için hız almaktadırlar. Günleli değerlendirecek meşgale bulabilenler

içki hayat, yük olmaktan çıkar, yaşamağa değer hale gelir. Frankta "Hayatı seviyorsanız, zamanını zı israf etmeyin; zira zaman hayatın ta kendisidir" diyor.

Güzellik

Reçeteler

Doğuştan kusursuz güzellik pek herkese nasip olmaz. Fakat bakım ile cazip ve sampatik olmayacak cadın da yoktur denebilir. Meselâ tırnaklarının güzel ve temiz görünmesini isteyen bir kimse, biraz zeytinyağı içine on damla sirke, on damlı limon suyu ve ve pek az asitborik gaye ederek iyice karıştırmak ve tar-akları bu suyun içinde onbeş dakika tutmalıdır. Böylece tırnağın üzerindeki lekeler çıkar, rengi parlar, çabuk kırılması önlenmiş olur.

Gece geç yatanların çoğu zaman göz kapakları şişer. Göz şişliği yorgunluktan da olur. Bir bardak kırmızı şarap içine birkaç tane gül çiçeğinin yaprağını atarak, şarap yarı yarı-

ya eksilinceye kadar iyice kaynatmalı. soğuduktan sonra bir şişeye koyarak günde iki defa °öz kapaklarına banyo yapılmalıdır.

Ellerin beyaz ve cildin düzgün olması için, mısır unu içine bir parça limon ve bir parça gül suyu ilâve ederek bir hamur yapılmalı ve bu hamur ile eller hergün iyice oğulmalıdır.

Bir çok kimseler alınlarının çabuk buruştuğuna ve kırışıklıklar peydahlandığına üzülürler. Bu kırışıklıkların sebebi gene kendileridir. Kaşları boyuna çatmak, alına zorla çizgi çizmek demektir. Yemek yerken de bu hususta ihtiyatlı davranmak lâzımdır. Dikkat edilecek olursa ekseriya kaşık ile bir şey yendiği zaman ağız açılırken gayri ihtiyari kaşlar kaldırılır. Günde en az bir kaç defa tekrarlanan bu hareket istenilmeyen çizgiyi biraz daha derinleştirir. Okunan kitap baş hizasında tutulmazsa yine kaşların kalktığı görülür. Bütün bunlar farkında olmadan yapılan, istenmiyen kırışıklıkları meydana getiren lüzumsuz hareketlerdir.

Hastalıkla geçen bir gecenin sabahında renk solgundur, göz altları kararır. Böyle yorgun bir günde giyime bilhassa dikkat etmek en akıllıca iştir. Genç gösteren kıyafetler seçildiği gibi renklerin de parlak, canlı ve karışık olmasına bilhassa itina edilmelidir.

Yazın şişman vücutların ve yağlı ciltlerin burunlarının üzerinde boncuk gibi ter damlacıklarının biriktiği görülür. Mütemadiyen silmekle de önüne geçilmeyen bu küçücük derde deva vardır. Burun limon suyu ile oğulduktan sonra, kurumadan üzerine "Poudre d'alun" sürülmelidir. Bu pudra eczanelerde kolayca bulunabilir.

Makyaj yapan kadın
Cümlenin maksudu bir..

Bir çocuk bahçesi
Hava da bir gıdadır

Bu ufak tefek kusurları düzeltmek görüldüğü gibi pek basit bir iştir. Fakat umursamamakla , birleşen bu küçük kusurlar güzelliği gölgeleyebilir.

Çocuk

Parklar

Nebatlar da dahil her canlı yaratıktan daha çok havaya ihtiyaç duyan çocuklardır. Büyük şehirlerde, apartmanlarda yaşayan çocuklar bu ihtiyaçlarını ancak çocuk parklarında karşılıyabilmektedirler. Ama gelin görün ki, parklar sanki bir süstür. Bir köşede kum havuzu, bir kaç salıncak, bir o kadar tahtaravalli ve kayak. Bunun dışında bol bol levhalar üzerinde "Çimenlerde yürümeyiniz" "Burada oynamayınız" yazılıdır. Halbuki bahçe gerçekten, çocuğun malı olduğu ve çocuk serbest hareket edebildiği takdirde asıl değerini kazanır.

Bahçenin faydası, ilk gelişme çağlarında bulunan çocuğa temiz hava bol güneş ve hudutsuz hareket vermekten ibaret değildir. Tabiatın küçük bir parçası olan bahçe çocuğun şahsiyetinin teşekkülünde yapıcı unsurdur. Ama kucağından ilk okuma çağına kadar olan devrede bir yandan vücudun, diğer yandan dimağın gelişmesi üzerinde harikulade tesirini görmek mümkündür. Aklî muvazeneleri kuvvetli, dürüst, iradeli, enerjik, dikkatli çocukların, daha çok bahçeden ve dolayısiyle tabiat nimetlerinden bol bol istifade edenler arasından çıktığı müşahede edilmiştir.

"Çocukluk devresi diğer bütün yaratıklardan daha uzun olan insan, doğuştan en son tekâmül noktasına kadar insanlığın geçirmiş olduğu devreleri kısa kısa yaşar" derler Çocuğun her çağının tam hakkı verilmelidir. Maymun gibi ağaçlara tırmanmâlı, tabanını güneşte yaka yaka yerde gezmeli, minicik böcekleri saatlerce tetkik etmeli, sonsuz merakını gidermek için imkân verilmelidir. Sağlam ve sıhhatli çocuğa sahip olmak isteyenlerin bir an bile tereddüt etmeden tabiata terketmeleri icap eder. Şehir hayatında, bu bakımdan çocuk bahçelerinin büyük ehemmiyeti daima göz önünde tutulmalıdır.

CEMİYET

«Hariçteki akrabaların hediyesi" formülü ile yurda siren, altı siyah üstü beyaz boyalı 1959 modeli muhteşem bir Chrysler 15 günden beri . otomobil meraklısı İstanbulluların ağzını sulandırıyor. "W. T. 59 - 66, US Empire State" plâkasıyla cevelân eden bu sanat eserinin sahibi Baykan Günel, Teşvikiyedeki Belveder apartmanının önünde otomobilini seyretmek için toplanan meraklılardan ton derece şikâyetçi... Bu güzel otomobilin en fazla sefasını sürenlerden biri de Emin Kalafat. Eski Devlet Bakanı, kardeşi Ayşe Günelin kocasının kardeşinin karısı olan Baykan Günelin kullandığı bu otomobille İstanbulu dolaşıyor.

*

Bu hafta, neşeli profesörler ve İş Badanılan grupunun gidişinden sonra, Kilyos plajının evler kısırıma bir sessizliktir çöktü. Fakat, meşhur turistik - akademik seminerin son haftasına ait hâdiseler, otelde ve plaj evlerinde kalanlar arasında hâlâ eğlence mevzuu olmakta berdevamdı. Bilhassa, Robert Kolej iktisat profesörü Peter Franck'ın hâli kimsenin gözünden gitmiyordu. Son haftaya ait raporlardan AKİS'te bahsedilmiş olması, bu misafir profesörü hayli telâşa düşürmüştü. Türkiyedeki döviz sıkıntısından, bunun sebeplerinden ve çarelerinden bahseden sözlerinin basına aksetmesine fena hâlde üzülen Profesör Franck, yanında taşıya taşıya eskittiği nüshayı her önüne gelene gösteriyor, "acaba bütün bunları raporuma yazdım diye beni memleketi terke dâvet ederler mi?" diye soruyordu. Aslına bakılırsa, seminaristler arasında AKİS okuyan sadece Amerikalı profesör değildi: Bilhassa, kapağında Profesör Sıddık Sami bulunan nüshasına ilim adamlarının yatak odalarında sık sık rastlamak mümkündü.

Münci Kapuni ile Osman Okyarın Cumhuriyetteki yazılarından sonra, toplantı raporlarının Cihat İren tarafından İktisat Gazetesinde neşredilmesi ve nihayet AKİS'in de seminerdeki meselelerin bir kısmını objektif bir şekilde ele alması, konferans tertipleyicilerinin keyiflerini hayli kaçırmıştır. Ücra bir köşeye çekilip "kahramanca" konuştuktan sonra, bu kahramanlığın gazetelere aksetmesine pek memnun olmamışlardı. Balyosa dinlenmeğe gelen öbür müşteriler, konferansın son günlerindeki asık suratlara ve Tertip Komitesindeki telâşa bakarak "madem bu kadar çekinirsiniz, öyleyse ne diye bu işe girersiniz" demekten kendilerini alamadılar.

Leylâ Erduran

Geçmiş olsun!..

Sosyete yazarlığını eğlenceden eğlenceye koşmaktan ibaret bir hoş iş zannedenler, hemen kanaatlarını düzeltsinler.- Zira, bu mesleğin de sonu dayağa kadar varabilen tehlikeli bir iş olduğu artık anlaşıldı. Milliyetin dedikodu yazar Leylâ Erduran, geçen hafta bir meydan dayağından ancak Büyükada karakoluna sığınarak zor kurtuldu. Bir düğünü dâvetli blihadığı için uzaktan seyrettiğinin yazılmasına kızan bir sosyete hanımı, dedikodu yazarını Büyükada Kulübünde ele geçirince vakit kaybetmeden üzerine yürüdü ve son derece eğlenceli bir kovalamacadır başladı. Kapağı karakola atan Leylâ Erduran. şimdilik dayaktan kurtuldu ama, ikinci tesadüfte Allah Kerim...

*

Geçen yıl at sırtında Paristen İstanbula gelen bir Fransız kızı, halk efkârım epeyce meşgul etmişti. Şimdi bir başka atlı Fransız kızı, Ankara ekâbirini kendisine hayran etmekle meşgul... Ankara Palasta numaralarını yapan Monique Montez, kabiliyetli ve sevimli partoneri bir beyaz atla piste çıkınca herkes heyecandan nefesini kesiyor. Zira ise üzerindeki beyaz tuvaleti kraliçe edasıyla yere atmakla başlayan siyah saçlı Fransız kızı, numarasının sonunda atın üstünde Havva anamızın incir yaprağı ile kalıyor. Streep - Tease'in her türlüsüne kanıksıyan Ankara ekâbiri, şimdi soyunmanın atlısı ile gönül avutuyorlar.

*

Amerikanın Long Beach sayfiye şehrinde yapılan Dünya Güzellik müsabakasında kraliçelik ünvanını Japon güzeli Kozima kazandı. Bizim güzel Ezel Olcay,. daha ilk elemede ayrılan 15 finalistin arasına giremediyse de diğer güzellerle ve tanınmış sinema yıldızlarıyla poz poz resim çektirdi.

*

24 Temmuz Cuma günü. sansürün kalkışı dolayısile İstanbul Gazeteciler Cemiyetinde bir tören yapıldı ve mesleğin eskilerimle cemiyetin yarışmasında derece alanlara armağanları verildi. Tören davetlilerinden İstanbul Valisi Ethem Yetkiner, az kalsın Kasım Gülekin yanına oturmak zorunda kalıyordu ama. bereket versin Fahrettin Kerim Gökay ikisinin arasına oturarak halefini bir güç durumdan kurtardı ve hazır bulunanlara diplomasi mesleğinde de. nasıl muvaffak olduğunun parlak bir misalini verdik.

Gülek - Gökay - Yetkiner

Diplomasi

Kültür

Anadoluya musiki

Anadolu, Batı musikisi karsısında ne gibi bir tepki gösterebilir, bu musikiyi nasıl karşılar? Radyonun, belirli bir kültür programından uzak olan Batı musikisi yayınları böyle bir suâlin cevaplandırılmasında ölçü olamaz. Ama, Anadolu ahalisinin karşısına canlı olarak çıkarılan Batı musikisi, istenen cevabı sağlıyabilir. Evvelki hafta sona eren Erdek Şenliğinde, büyük şehirler dışı Türkiyesine ilk defa olarak batı musikisi dinletildi. Hikmet Şimşek idaresinde Ankara Yaylı Sazlar Orkestrasının Erdekteki konserleri halkın, sanat musikisi karşısında nabzının ne süratte attığını ölçmiye yaradı. Netice ümit vericiydi. Bir daha anlaşıldı ki Anadolunun, batının sanat musikisi hakkında gerçi en iptidai bir fikri bile yoktur; fakat Anadolu bu musikiyi bağrına basmıya hazırdır. Şimdi artık, musiki halkın ayağına götürülmelidir.

Erdekteki, aynı zamanda Bandırma ve Balıkesirdeki tecrübelerinden cesaret alan Hikmet Şimşek, bu güne kadar yurdumuzda hiçbir eğitimcinin, hiçbir musikişinasın girişme zahmetini göze almadığı bir işe "girişmeğe karar vermiştir. "Musikiyi halka ulaştırmak için elinden geleni yapacaktır. Orkestrasının konser verdiği yerlerde karşılanışı, gayretinin boşa gitmiyeceğinin teminatıdır. Erdekte, program mucibince verdiği dört konserden başka Ankara Yaylı Sazlar Orkestrası, Vivâldi'lerden, Haydn'lardan, Bach'lardan, Mozart'-lardan meydana gelen repertuarını, önce Erdekin deniz kenarındaki gazinolarından birinde,- sonra da Bandırma ve Balikesirde tekrarladı. Her yerde halk, bu "yeni" musikiyi, çalınırken büyük saygıyla dinledi; çalmış bittikten sonra da büyük tezahüratla alkışladı. İcra sırasında tavla şakırtıları dinmiş, alaturka yayan hoparlörler. susmuştu; müşterilerin arasında çay ve gazoz dolaştıran garsonlar herkesin meşrubattan çok Mozart'a ilgi gösterdiğini gördüler. Konser bittikten sonra derleyiciler -"bis", yahut "encore" kelimelerini belki ömürlerinde duymamışlardı- "bir daha, bir daha!.." dîye bağırıyorlardı. Bandırmada Şehir Bahçesinde verilen konserden sonra bir köylü, şefin ellerine sarıldı: "Kusura kalma bey!" dedi. "Anlamıyoruz ama. pek hoşlandık." Her' yerde "dinleyici sayısı, İstanbulda ve Ankarada açıkhavada zaten pek seyrek verilen Batı musikisi konserlerinin; dinleyicilerini kat kat aşıyordu.

Orkestra üyeleri de bir dava uğrunda çalışmakta olduklarını iyice idrak etmişlerdi. Üyelerden ikisi yüksek ateşli hasta oldukları halde, istirahate çekilmeyi düşünmediler. Kemancılardan biri elleri yaralı olduğu halde konserlere katıldı ve "Ankada, elimdeki yaralardan onda biri olsa çalmazdım" dedi. Başta şef Şimşek olmak üzere bütün orkestra üyeleri, kendilerine ödenen maaşlarda, milyonlarca Türk vatandaşının bir hissesi olduğuna inanıyorlar ve bunun karşılığını ödemek istiyorlardı. Hikmet Şimşek, "sırf kendi, mevcudiyetimizi muhafaza etmek gibi egoistçe denebilecek bir maksatla hareket etsek bile, taşraya batı musikisini götürmiye mecburuz" diyordu.

Hikmet Şimşek
Halka doğru!.

Musiki Halkın Ayağına Giderken

İlhan K. MİMAROĞLU

İlk tecrübe yapıldı ve başarıya ulaştı. Birşey de anlaşıldı: büyük şehirlerin dışındaki halkı sanat musikisine lâyık görmeyen, o halkın sanat musikisini reddedeceğimi taslıyan çeyrek münevverin aldandığı, hem de aldattığı... Anadolu, görünürde, sanat musikisini istemiyordu. Bilinmiyen, varlığından haberdar bile olunmıyan birşey nasıl istenir ? Ama şimdi Anadolu'nun, küçücük de olsa, bir kesimi bu musikinin varlığından haberdar oldu. Ne olup bittiğini anlamadı belki. Zaten musikiyi 'anlamak" münakaşalı bir bahistir. Fakat duyduklarından hoşlandı ve hoşlandığını açığa vurdu. Tecrübeyi yapanlar sevinç içindedirler. Giriştikleri işi sürdürmekte kararlıdırlar.

Sürdürebilecekler mi? Karar onlardan çok, Ankaranın bürokratlarına aittir. Cumhurbaşkanlığı Orkestrasının idealist yardımcı şefi gerçi her zaman, kendi gibi iyi niyetli musikişinas dostlarının işbirliğine başvurabilir; şu ya da bu derneğin göstereceği maddî yardımcıklarla birkaç taşra şehrini, kasabasını dolaşabilir. Bu yıl Erdekte, Bandırmada, Balıkesirde yaptığını, aynı çapta, Yozgatta, Sivasta, Erzincanda tekrarlıyabilir. Ne var ki daha büyük çapta işlere girişilmesi zamanı gelmiştir. Bunun için de Ankaranın güçlü bürokratlarının desteğine ihtiyaç vardır. Bugün, Cumhurbaşkanlığı Orkestrasının yalnız Erdek şenliğine katılan, Bandırmada, Balikesirde ilk defa olarak sokaktaki -taşra sokağındaki adamla karşılaşan birkaç üyesi değil, denebilir ki istisnasız bütün kadrosu, musikiyi Anadolunun ayağına götürmek istemektedir. Bu büyük isteğin gerçekleşme ümitleri sadece Hikmet Şimşekin şahsi teşebbüsüne bağlı kalmamalıdır.

Ankara bürokratlarının da Hikmet Şimşekin ve orkestra üyelerinin "iyi niyet" cephesine samimiyetle katılmaları sayesinde kolayca halledilecek madd'î meseleler yanında, sanat musikisini Anadoluya götürürken ortaya çıkacak belki en önemli mesele, böyle bir teşebbüs istikametini verecek olan, halk eğitimi programı ve zihniyeti meselesidir. Daha şimdiden, şehirhi zevkini ifsat eden çeyrek münevver zihniyetinin, köylü ve kasabalı zevkini de karartmasından korkmaya başlıyabiliriz. "Önce kolayından, hafifinden başlıyalım gitgide gücüne, ağırına, ciddisine, karmaşığına varalım" zihniyeti bu güzel tasavvura bulaşacak olursa, günün birinde musiki zevksizliğinin büyük şehirlerimiizin sınırlarını aştığım, bütün Anadoluya yayıldığını görürüz. Bir de bakarız ki "hafiftir, kolaydır" diye işe Carmen Silva ile Kontes Maritza'dan başlıyanlar yıllar geçmiş ancak Yarasa "uvertürüne varmışlar ve bir adım bile ileri gidememişlerdir. Son tecrübelerin de gösterdiği gibi, Anadolu halici sanat musikisi karşısında bomboş bir karatahta gibidir. Üstüne istediğinizi yazabilirdiniz. Eğer halka musiki sevgisi verilmek isteniyorsa, Hikmet Şimsekin yaptığı gibi Vivaldi"den, Rameau'dan, Bach'dan -bu "güç" bestecilerden- başlamak gerekir. Şehrin çeyrek münevverlerinin bir türlü kabul edemediği modern musikiden de pekâlâ başlanabilir. O zaman görülür ki Saray Sineması yahut Devlet Operası konserleri müdavimlerinden çoğunun karşısında kulaklarını tıkadığı Bartok'u, Stravinski'yi, Roussel'i Niğdeli ilmmî "bir daha, bir daha!" haykırışlarıyla alkışlamıştır.

T İ Y A T R O

Fransa

Joyce'un eseri

Belki günün birinde James Joyce'un "Ulysse" isimli eseri, .asrimizin en tipik çalışmalarından biri kabul edilecektir. Otuz yıllık bir emek mahsulü olan eser, bütün ilmî görüşlere kafa tutmakta, buran dışında da devrimizin edebiyat ve sahne anlayışımı bir çok yenilikleri getirmektedir. Bu getirişe bir zorla kabul ettirmek te denilebilir. His âleminin ilk plana geçirilmesi, yeni bir anlatış sırasının ortaya konması, insan, tarih ve kâinat arasındaki münasebetlerin bambaşka bir noktadan ele alınıp tetkiki ve bütün bunların son derece mükemmel ölçüler içinde yapılması, bu garip kitaptan çıkan hakikatlardır..

Kabul etmek lazımdır ki Joyce'un eseri Batıda Homere ile başladığına inandığımız Hümanizm için bir karşı silahtır, iç duygularımızı şüpheli kılan bir noktadır.

Valery Larbaud'un kusursuz çalışmasından sonra ortaya çıkmış bulunan Joyce'un Ulysse'i modern bir düzen içindedir. İrlandaya mal etmeye muvaffak olan yazar, eseri içine yeni keşifleri, milliyet meselelerini, din problemini, aile, cemiyet, seks ve estetik dâvalarım velhasıl mevcudiyetimizi ve gerçekteki, yerimizi öylesine ustaca yerleştirmesini bilmiştir ki, okuyucu yahut piyesi seyreden seyirci okuduklarının, gördüklerinin mazinin malı olduğunu düşünememektedir. Joyce eserine hergün, evde dışarda gördüğümüz, şahidi olduğumuz, duyduğumuz şeylerden kurulu bir havayı yerleştirmekle başarısının "eskimez" cinsten olmasını sağlamıştır.

Hiç kimse vakanın bir gece içinde geçtiğini -hesaba katmıyor. Bu gece 16 Temmuz 1904 tarihidir. Hiç kimse hâdisenin İrlandada geçtiğini düşünmüyor. Hâdise mahalli Dublin'dir. Nihayet gene hiç kimse için Ulysse, Penelope, Telemaque, Nausicaa, Elpenor, Ajax, Circe, Antineus gibi tarihi şahsiyetler, oyunun havası dışında bir mâna taşımıyor. Her şey, sabahtan akşama kadar olup biten, yaşanan şeylere benziyor. Ortada, sadece sembolik .bir efsane mevcut. Ama mazi olarak, işte hepsi bu kadar.

Sihirbaz oyunu

Dedalus -Ulysse rolünü oynayan Leopold Bloom- Dublin'in kalabalığı içinden sıyrılarak kendini bir umumi kütüphaneye atar. Stephen -Telemaque rolünü oynayan- ayni kütüphane içinde bir kitabı incelemekle meşguldür.

Oyunun en belli başlı bu iki şahsiyeti, bundan sonra muhtelif yerlerde, muhtelif zamanlarda sık sik, on din, yirmi defa karşılaşırlar ve her bir, seferinde bir başka mevzu üzerinde fikir yürütürler, münakaşa ederler. Bu karşılaşmalar sokakta, "Hür adam" isimli gazetede, parkta, lokantada vuku bulur. Hamlet, yalnızlık, Mev'ut Toprak, Sürgün ve daha başka mevzular onların, üzerinde lâf ettikleri şeylerdir."

Hakikat olan şudur: Bloom'un bütün merakı ilimdir. Stephen'inki ise sanat.. Bloom hayat içinde pratiktir, olgun bir yaştadır ve oturmuş görüş ve fikirlere sahiptir. Stepnen ise mistik bir ruh haleti içindedir. Gene ve ihtilâlcidir. Bloom'da diğerkâm olmak, insan olmak, başkalarını memnun etmek fikri hâkimdir. Stephen'de ise egoizm, aksilik, sadece kendi fikirlerine bağlılık ilk plândadır.

Sadece buraya kadar olan tarafı ile Joyce'un eseri görülüyor ki yüzde yüz insancı bir düzen içindedir. "Ulysse"in mevzuunu bu iki değişik karakterin anlayışlarına ve hareketlerine uygun bulan Joyce, İrlandanın, asrın başındaki devrini ve gerçek yaşayışım da eserine dekor olarak seçmiştir. Bu cesurca bir iştir. Bununla beraber Joyce kazanmıştır. Stepken ve Bloom'a as veya çok, bütün insanların bir benzer tarafı olduğunu hesaba katmış olan yazar, oyununda, senelerin günümüze kadar getirmiş olduğu her meseleyi iki cephesi ile göstermeye çalışmıştır. Sadece bu kadarı, James Joyce'un "Her devrin yazarları" listesinde yer almasını sağlanmıştır. O kadar sağlanmıştır ki, ortaya koyduğu yüzde yüz insancı düzen devirlerden devirlere başarılı bir sanat eseri olarak nakledilecek Joyce'a manevi nazların en büyüğünü -kendi Kendini tatmini- vermiştir..

Kabul edilmesi lâzımdır ki, James Joyce bu güne kadar başarılan büyük işlerden birini yapmıştır. İnsancı bir düzen içinde ortaya -göz önüne- serdiği oyunu ile klâsik yazarlar listesine ismini hakkeden Joyce'ı tebrik etmek yerinde olacaktır.

Bir moral çalışması

Ulysse ile Joyce'un bir yenilik değil, bir moral çalışması yapmış olduğu düşünülebilir. Şayet bu gün fizikte veya kimyada olduğu gibi edebiyatta da bir Joyce Prensibini kabul etmek icap ederse, bu prensibin tarifini yapmak yukarıda zikredilen . görüş karsısında güç olmayacaktır. Joyce Prensibi, bir Dünya Monologudur.. Muhakkak olan hususlardan bir tanesi de yazarın sahneye, kahramanlarının ağızlarından son derece zengin bir mevzuu, Dünyanın.ta kendisini, getirmiş olduğudur. Böylelikle Tiyatro, sadece eserin mevzuuna bağlı kalmak gibi dar bir çerçeveden:,çıkarılmış, sanat tarafına bir de ruhi ve sosyal düzen eklenmiştir.

Oyunun tamamı insan üzerinde mühim tesirler yaratmıyor. Amma sahnede edilen sözlerden her seyirci kendi payına, kolay kolay unutamıyacağı dersler alıyor. Joyce'un zengin hazinesi, her akşam salonu dolduran binlerce kişiye, tek tek bir şeyler veriyor. Birayı bozmadan, diziyi atlamadan her kimse için ayrı bir şey...

Joyce. Ulysse'in onsekiz bölümden kurulu tamamını dağıtmamak için, ortaya bir oyuncu da çıkarmış. Bu "bağlayıcı", elinde bir kitap, sahnenin bir kenarında oturmuş olduğu iskemleden, yeni mevzuya seyirciyi hazırlıyor, mevsim bağlıyor.

Joyce'un eseri üzerinde çok konuşulacağı, çok söz edileceği şüphesizdir. Zira muhakkak ki her kimse, eserin tamamı içinde, benimseyeceği yahut kabullenmek istemiyeceği bir şey bulacaktır. Bununla beraber, "Ulysse"in tepeye tırmanmış olduğu, sanat çevrelerinin ana fikridir. Joyce'un dehası muktedir kalemi bu tırmanışı tek başına hazırlamıştır. Yoksa bir sıra nutukla, tümen tümen fikirle aldatılmış bir koca ile babasını arayan bir çocuğun çeşitli yerlerde bulunması ise, zaman mefhumuna da ehemmiyet vermeksizin muvaffak olmak, her yazarın harcı değildir.

D İ K K A T !

AKİS'in 115 ve 123. sayısı mahkeme karariyle toplattırılmıştı. Gene mahkeme karariyle iade edilen bu fevkalâde mecmualar şimdi satışa arzedildi.

Merakla ve katıla katıla gülerek okuyacağınız bu iki mecmuayı AKİS mecmuası P. K. 582 Ankara adresine göndereceğiniz 2 adet altmış kuruşluk posta pulu ile temin edebilirsiniz.

KİTAPLAR

GENÇLİK ANSİKLOPEDİSİ

(Hazırlıyan Baki Kurtuluş. Birinci, cilt (A - BO). Ankara, Kurtuluş Yayınevi, 1959. 818 Sayfa, resimli, ciltli. Fiyatı 25 Lira)

Ansiklopedi alanındaki çalışmalar memleketimizde ancak şu son on onbeş yıl içinde bir canlılık kazanmağa bağlamıştır. Bir yandan genel ansiklopediler, bir yandan da belli bir bilim veya sanat koluna ait özel ansiklopedilerin batıdaki örneklerine uygun olarak hazırlanıp yayımlanması çok yenidir. •Geleceğin aydın topluluğunu meydana getirmeleri ve ilk yetişme çağında bulundukları- için, çocuklar ve gençler için hazırlanan, "çocuk ansiklopedileri" bilhassa ehemmiyet kazanmaktadır. Fakat ne yazık ki, bu yoldaki yayınlar, bir elin parmaklarını aşmaz bile. Bunlar arasında Nebioğlu Yayınevinin 1948 - 1952 arasında yayımladığı 3 ciltlik "Nebioğlu çocuk ansiklopedisi", Doğan Kardeş Yayınları arasında çıkan tek ciltlik, "Fen ve tabiat ansiklopedisi" '(1955, ikinci basım 1957), "Bir Yayınevi"nin ilk . ve ortaokulların haftalık ders programlarına göre tertiplediği iki ciltlik "Okul ansiplopedisi" (1955 - 58), ilk çocuk ansiklopedilerimizden olan ve Tan gazetesi tarafından hazırlanan ansiklopedinin yeni baskısı "Yeni çocuk ansiklopedisi" (1956 - 57) bu alandaki yayımların belli başlılarını teşkil eder. Geçen yıldan beri, bunlara yeni bir ansiklopedi daha katılmış bulunuyor. Baki Kurtuluşun hazırladığı ve mütehassıs bir öğretmenler heyeti tarafından incelenen "Gençlik ansiklopedisi", ilk on fasikülüyle birinci cildini doldurmuş bulunmaktadır. Beş veya altı ciltte tamamlanacak olan "Gençlik ansiklopedisi", ilk, ortaokul ve liselerin müfredat programlah gözönünde bulundurularak hazırlanmıştır. Fakat, pek yerinde bir davranışla, sadece müfredat programlarına bağlı kalınmamış, en azdan bir genel kültür seviyesine erişen kimselerin bilmeleri gereken çeşitli bilgiler de ansiklopediye alınmıştır. "Gençlik ansiklopedisi" ayrıca, günümüzün en yeni hâdiselerini, şahıslarım ve mevzularını da içine almaktadır. ,Ansiklopedilerin ne kaşlar Çabuk eskidikleri gözönünde bulundurulursa, 'bu en eni bilgilere yer verilmesiyle isabetli bir iş yapıldığı kendiliğinden ortaya çıkar. Böylelikle okuyucu "Gençlik ansiklopedisi"-nde, meselâ Cemal Abdünnâsırın, Conrad Adenauer'in, Samet Ağaoğlunun Abdullah Akerin, İsmail Rüştü Aksalın. Faik Ahmet Barutçunun... biyografilerini veya "aya seyahat", "Batı Avrupa Birliği" gibi en yeni bilgileri bulabilmektedir. Temiz ve açık bir dille kaleme alınan "Gençlik ansiklopedisi" bu haliyle, tamamlandığı vakit yalnız ilk ve orta öğretim mensuplarının 'değil, bütün aydınların zaman zaman başvuracakları bir müracaat kitabı olmak yolundadır.

DEĞİŞİM

(Yazan: Franz Kafka, Çeviren: Vedat Günyol. İstanbul, Ataç Kitabevi, 1959. 62 sayfa, fiyatı 2 Ura. "Ataç Kitabem Yayınları: S")

Franz Kafka 1924 de Viyamı yakınındaki bir sanatoryumda öldüğü vakit 41 yaşındaydı. Yarım kalmış üç roman -'Der Prozess - Dâva", "Das Schloss - Şato", "America"- ile yakılmasını vasiyet ettiği bir sürü irili ufaklı hikâyeler ve mektuplar bırakmıştı. Bundan dolayı, eserlerinin hemen hepsi, kendisi öldükten sonra, arzusu hilafına, basılmış; yayımlandıktan sonra da birçokları, Kafka'nın eserlerinin yakılmasını istemekte haklı olup olmadığını uzun uzadıya tartışmışlardır. Zira bu eserlerde, insanı ürküten, ümitsizliğe düşüren, hale de istikbale de korkuyla baktıran, kâbuslu ve korkunç bir hava vardı. İlk Dünya savaşı sonunda Almanyada ve diğer Orta Avrupa memleketlerinde başgösteren bezginlik, mağlûbiyet, insanın kendi gücü dışında, bilinen ve bilinmiyen kuvvetlerin bir kuklası olduğu yolunda inanmış, bu eserlerde son derece açık, keşin, objektif bir ifadeyle ortaya konmaktaydı. "Dâva"da, hiçbir suçu olmadığı halde esrarlı bir adalet mekanizmasının çarkları içine düşen ve kendini kurtarmıya uğraştıkça but çarklar arasında büsbütün, ezilip kaybolan Joseph K.'nin macerası, yahut kendini Tanrının koruyuculuğuna bırakmak isteyip de, araya giren bürokrasinin çarklarına kapıldığı için buna muvaffak olamıyan K.'nin macerasının anlatıldığı "Şato", Kafka'nın bu kötümserliğinin, - mistisizmini ortaya koyan başlıca eserlerdir. İkinci Dünya Savaşını takibeden günlerde de bir kısım "topluluklarda ilk dünya savaşını andıran bir bezginlik, ümitsizlik havasının belirmesi, Kafka'nın birdenbire yeniden ön plâna geçmesine yol açmıştı. Bizim dergilerimizde de birdenbire bir "Kafka 'modası" denebilecek hareket başgöstermişti. Fakat işin tuhafı, bizde çok kere rastlandığı gibi. Kafka'nın Türkçeye çevrilmiş hiçbir eseri olmadan sadece baklanda bol bol lâf edilip durulmakla iktifa ediliyordu. Ancak ilk lâf ebeliği hizam kaybettikten sonra Kafka'nın birkaç hikâyesi, birkaç mektubu çevrilmiş, nihayet 1955 de de Vedat Günyol "Değişim"in çevirisini yayımlamıştı. Şimdi, ikinci defa basılan "Değişim", Kafka'nın daha büyük eserleri olan "Dâva" ve "Şato"yu tanımıyan okuyucuya Kafka'nın görüş, üslûp ve anlatımı hakkında bir fikir verebilecek eseridir. Bütün ömrü, küçük bir memurun saat intizamiyle yürüyen çabaları, alışkanlıkları ve cansıkıcılığıyle dolu olan Gregor Samsa'nın bir sabah uyandığı vakit kendisini korkunç bir hamam böceği olarak bulmasiyle başlıyan "Değişim", Samsa'nın annesi, babası, kızkardeşi, müdürü ve komşularının bu "değişim" karşısındaki korku ve dehşetlerini, ne yapacaklarını şaşırmış durumlarını, bütün hayatlarını belli kaidelere göre ayarlamış insanların beklenmedik bir olay karşısındaki zavallılıklarını, alışılmış olanın ağır basmasiyle insanların en çok sevdiklerine karşı bile alabildiğine merhametsizce davranışım anlatıyor. Kafka'nın çok tabii bir hâdiseyi anlatırmışçasma soğukkanlı, şakin ifadesi, en ufak teferruatı büyük bir gerçek -çilikle veren üslûbu, bu sembolik hikâyeye alabildiğine korkulu, kâbuslu bir hava kazandırıyor.

Sergiler

Bir ay önce Newyork'ta açılan Sovyet Sergisine karşılık olarak geçen hafta Moskovada açılan Amerikan sergisinde çeşitli pavyonlar arasında bir de 5 bin kitaplık bir sergi hazırlanmıştı. Fakat daha sergiye konacak kitaplar paketlerinden çıkarılmadan, resmi Sovyet memurları kitapların üstesini tetkik etmişler ve serginin açılışına kadar hemen her gün, sergide teşhir edilmesini istemedikleri kitaplarını isimlerini vermeğe başlamışlardı. Geçen haftanın ortasında sergi, Amerikalı Cumhurbaşkanı yardımcısı Nixon tarafından resmen açılırken, Sovyetlerin istemedikleri kitapların sayısı yüze yaklaşmıştı. Bunlardan çoğu, doğrudan doğruya Sovyet ler Birliğinden bahseden veya bazı sayfaları: Sovyetler Birliğine ayrılmış kitaplardı. New York'taki sergilerinde propagandaca hiç yer vermediklerini, buna karşıladı Amerikalıların Moskovadaki sergisinin bu kitaplarla bir propaganda meşheri haline geldiğinden şikâyet eden Sovyetler ilk bakışta haklı gibi görünüyorlarsa da, sergiden çıkarılmasını istedikleri kitaplardan bazıları insanı yalnız haklı olduklarından şüpheye düşürmekle kalmıyor, işi gülünçlüğe kadar da götürüyor. Yasak edilmesi istenen kitaplardan bazıları şunlardır : World Almanac 1959 - 1968 Dünya Almanağı", "Great Ages and Ideas of the Jewish People-Yahudilerin büyük çağları ve fikirleri", "The United Nation's Peace Force Birleşmiş Milletlerin barış kuvveti", "Pic - ture Book on Israel - Resimlerle İsrail", "New History of the United States - Yeni Birleşik Amerika tarihi", "The Purity of Words - Kelimelerin saflığı", "India' and America - Hindistan ve Amerika"!..

S İ N E M A

Türkiye

Kaybolan bir devir

İstanbul Belediyesi çalışmalarından yalnız birini büyük bir zevkle ve hiç aksatmaksızın yapar: Ceza kesmek; Bu sahada o kadar gözü kapalı o kadar mutaassıptır ki, bazan insanı gülmek mi yoksa ağlamak mı gerektiğinde tereddüte düşürecek tatbikat tuhaflıkları gösterir. Meselâ imar çamuruna batmış sokaklarda vatandaşın türlü akrobasi hünerlerine girişmelerini seyreder de, aynı çamurun içine atılan bir izmarit "sokağın kirletilmesine sebep olduğu için "cezaya yol açar. Yol inşaatı artıklarını bırakıp giden Belediyeye kimse ses çıkaramaz ama, kapı önünde kalan az miktardaki kömür tozu vatandaşın ceza yemesi için kâfi görülür. Belediyellin bu karakuşî yasaklarından biri de şehir içindeki film şirketlerinde negatif film bulundurulmasına asla müsaade etmemektir. Aslında bu çok yetinde bir yasaktır; zira negatiflerin en çok kullanılan bir çeşidi barut kadar çabuk alev alan, tehlikeli bir maddedir. Belediye, şirketlerin şehir içindeki binalarında, bir kutu negatif görse ceza keseceğini kesin olarak bildirmiştir. Sinemacılar da zaten onbinlerce lira değerindeki filmlerini göz göre göre tehlikeye atmamak, can ve mal kaybına yol açmamak için bu yasağa uymak isterler. Yalnız, bu yasağı yerine getirebilmek için ortada bir film deposu olması şarttır. Belediye böyle bir depo göstermiştir. Ama ne depo! Eskiden alt katı çöpçü ahırı, üst katı çöpçü yatakhanesi olarak kullanılan, damı ahşap, zavallı bir bina. Tek meziyeti gelirin dışında bulunması, etrafında başka binalar olmamasından ibaret bir depo. Buna karşılık, deponun içindeki, maddî değeri milyonları aşan, manevi değen ise ölçülmiyecek kadar büyük olan filmler kendi kendilerine terkedilmişlerdir. Zira bu ilim deposu, alelade, bir eşya ambarı değildir. Soğuk hava tertibatlı, vantilâtörlü, çift çelik kapılı, tehlike anında otomatik olarak yukarıdan tazyikli su fışkırtabilecek, zehirli gazların bir anda boşalabilmesi için geniş bacası olan, elektrik tesisatı sapsağlam, Kısaca bu iş için bütün medenî memleketlerde olduğu gibi gerekli fenni tesisatı haiz bir film deposu olması gerekir. Nitekim, Belediyenin gösterdiği depoya film koymanın, ateş üzerine film yerleştirmekten pek farklı olmadığını bilen sinemacılar on yıldan beri modern bir film deposu yapmak için Belediyeye teklif üstüne teklifte bulunmuşlardır Depoyu kendi paralariyle yapıp 30 yıl işlettikten sonra bedelsiz olarak belediyeye devretmeği taahhüt etmişlerdir. Ama bütün bu tekliflere cevap bile verilmemiş,' milyonlarca liralık film kontağın, bir iz--aridin, bir kıvılcımın tesadüfüne bırakılmıştır.

Kül olan filmler

Nihayet geçen hafta bu korkulan tesadüf meydana gelmiş, milyonlarca liralık film, bir anda kül tabakası haline geri vermiştir. Depoda binMr güçlükle yabancı ülkelerden temin edilip de henüz piyasaya çıkarılmamış yepyeni filmler, eskiden ithal edilmiş filmler, yeni çevrilmiş ve henüz sansürden bile geçmemiş Türk filmleri ile eskiden çevrilmiş birçok yerli filmlerin asılları, nihayet bol miktarda kullanılmamış, film bulunmaktaydı. İlk tahmin edilen zarar 10-13 milyon liradır. Fakat zarar bununla kalmıyacaktır. 10-15 milyon lira bu filmler için ilk elde verilen, paradır. Bir de bunların artık işletilmesine imkân kalmadığı için yok olan kazanç vardır. Bir de depoda bulunan ham maddelerin işlenir hale geldiği vakit sağlıyacağı kazancın yok olması vardır. Bunların doner ticarî değeri en azdan 50 milyonu bulmaktadır Fakat hepsinden ehemmiyetlisi, bir daha geri dönmemek üzere kaybolup giden, sinema tarihimizin eserleri vardır.. Zira depodaki filmler arasında, sinemamızın başlangıcından beri meydana getirilmiş birçok filmlerin, bu arada Atatürke ve Millî Mücâdele zamanına ait filmlerin negatifleri de bulunmaktaydı. Bunların artık yerine konması ihtimali yoktur. Bir devir, bütün iptidailiğine, bütün geriliğine rağmen sinemamızın başlangıcım, emeklemelerini, sinemamızın şimdi rahmete kavuşmuş sanatçılarını üzerinde taşıyan bu negatiflerle birlikte kaybolup gitmiştir. İlerde; Türk sinemasının bu devresine ait çalışmalarda bulunacak olan sinema tarihçisi, bu çalışması için temel madde olan filmleri artık bulamıyacak, göremiyecektir. Onları ancak, asıl filmin yerini hiçbir vakit tutamıyacak olan sansür dosyalarındaki kifayetsiz senaryolardan, henüz sinema tenkidçiliğinin mevcut olmadığı bir zamanda çiziktirilen birkaç satırdan takibetmek zorunda kalacaktır.

"Devlet nüshası" olmazsa

Bu durum, bir kere daha filmler için de "devlet nüshası" usulünün kabulü zaruretini ortaya koymakta-

"Bir kavuk devrildi"den bir sahne

Geçmişe mazi derler

dır. Her çeşit basma eserlerin -kitapların, broşürlerin, mecmuaların gazetelerin, notaların, haritaların... bu milletin fikir hayatını en iyi şekilde aksettiren vesikalar olduğunu anlıyan bütün medeni memleketler, bunların eksizsiz bir koleksiyonunu yapabilmek için, her basılan eserden belli sayıda nüshanın bu işle ilgili derleme makamlarına verilmesini mecburi kılmıştır. Batı memleketlerinde bu usûl Onaltıncı Asra kadar uzanır. Meselâ Fransada 1537 yılından beri böyle bir usul tatbik edilegelmiş, yani Gutenberg'ın ilk kitabı bastığı tarihten yalnız 82 yıl sonra böyle bir mecburiyet konmuştur. Bizde ise 'bunun zarureti ancak 1934 yılında, yani mem leketimizde ilk kitabın basılışından ancak 205 yıl sonra kabul edilmiştir. Bundan dolayı Millî Kütüphanenin gayretlerinin en büyük kısmı, aradaki bu iki asır içinde ortaya konan bütün basmaları eksiksiz olarak toplamasına sarf edilmektedir, ama 1934 ten önceki bu ihtimal yüzünden bunu tam olarak yapmak hiçbir vakit mümkün olmıyacaktır.

Sinemaya gelince, filmler için de "devlet nüshası" kabulü Batı memleketlerinde de henüz tamamiyle kabul edilmiş sayılmaz. Bununla beraber hemen her memleketteki film kütüphaneleri -"cinematheque"- hiç olmazsa en ehemmiyetli sinema eserlerini bir araya getirmektedir. Hem yalnız kendi sinemalarının değil, bütün dünya, sinemalarının en ehemmiyetli eserlerim. Bizde ise bu yolda her hangi bir faaliyet gösterilmemiştir. Buna kargılık, oldukça tuhaf bir vakıa ama, "devlet nüshası" na benzer bir usulü bütün memleketler içinde ilk başlatanlardan biri de Türkiyedir. Gerçi bu işi yapanların kafasında "devlet nüshası" diye her hangi bir mefhum yoktu, sadece bir sansür formalitesi olarak bunu tatbik ediyorlardı, ama netice itibariyle Basın- Yayın Umum Müdürlüğünün kuruluşundan 1947-48 yıllarına kadar Türkiyede çevrilen bütün yerli filmlerin hemen hepsinden birer kopya bu suretle toplanmıştı. Fakat 1947 den sonra film yapımının birden bire hızlanması, prodüktörlerin bir kopyayı Basın - Yayın Umum Müdürlüğüne vermemekte ayak diremelerine yol açtı. Prodüktörlerin bunda tamamiyle haksız olduğu söylenemez. Zira en pahalı basma eser 50 lirayı ancak zaman zaman aşarken, bir film kopyası binlerce liraya patlamaktaydı. Bundan dolayı resmi makamların bu mevzuda biraz anlayış göstermeleri, kopya çıkarma masraflarını paylaşmaları, hattâ gerek daha az masraf gerektirdiği gerek depolama işini kolaylaştırdığı için 35 milimetrelik değil 16 milimetrelik kopya istemeleri gerekirdi. Fakat resmi makamlar böyle bir kolaylık göstermedikleri için prodüktörler de diretmişler ve 1948 den sonra artık film kopyası vermemeğe başlamışlardır. Halbuki kabaca bir hesapla 1948 den günümüze kadar çevrilen filmlerin sayısı, sinemamızın başlangıcı olan 1914 ten 1948 e kadar çevrilen filmlerin sayısının on mislidir. Bundan dolayı, sırf resmî makamların anlayışsızlığı yüzünden, sinemamızın en verimli çağındaki filmlerin tam bir koleksiyonu yapılmamıştır. Şimdi İstanbuldaki deponun yanması, bu koleksiyonu sonradan tamamlamak imkânını da büyük ölçüde azaltmıştır. Basın-Yayın Umum Müdürlüğünde toplanan filmlere gelince, maalesef bunlara da fazla bel bağlamamak gerekir, zira bunlar hiçbir fennî şartı haiz olmıyan bir odada yıllar yılı hiçbir bakımdan geçmeksizin durmuştur. Bundan dolayı bir gün bu odadaki filmlerden faydalanmak istiyenlerin kutuları açtıkları vakit çürümüş, yapışmış, kurumuş bir "selüloit" mezarlığı" ile karşılaştıkları duyulursa buna hiç şaşmamak gerekir.

En çok kullandığımız fakat hemen hiç tatbik etmediğimiz bir söz, "zararın neresinden dönülse kârdır" sözüdür. Acaba, bu yangın dolayısiyle olsun ilgililer -yalnız resmî makamlar değil, sinemacılar ve aydınlar- bu "vandalisme"in önüne geçilmesi için teşebbüste bulunacaklar mıdır? Resmî makamla günahlarının bir kısmını olsun affettirmek için gerekli tedbirler alacak mıdır? Çok şüpheli. Ama yine de ümit edelim. Şimdi ilk elde yapılacak isler şunlardır: İstanbuldaki yangında negatifleri yanmış olup da halen pozitifleri piyasada bulunanları piyasadan çekip emniyetli bir yere toplamak. Zira bunlar nasıl olsa üç dört aylık bir oynatımdan sonra artık, bir daha kullanılmaz hale gelecektir. Halbuki şimdiden piyasadan çekilirse, hiç olmazsa asılları yanan bu filmlerin birer kopyaları elde bulunacaktır. Öte yandan Basın-Yayın Umum Müdürlüğündeki kopyaları "olduğu yerde çürüme" halinden kurtarmak lâzımdır. Hepsinden mühimi de, yepyeni bir şekilde hazırlanıp da uzun zamandan beri kanunlaşmamış olan "Derleme Kanunu"nun bir an önce yürürlüğe girmesini sağlamaktır. Zira kanunun, bu yeni şeklinde, basma eserlerden başka filmlerin ve plâkların da derlenmesini mecburi kılan hükümler yer almaktadır. Tabii bütün bu işler inin, her türlü fennî şartları haiz bir deponun zarureti ortaya çıkmaktadır. Bu arada, şimdiki Derleme Kanununda yeri olan, fakat tatbik edilmeyen bir hususun da ilgililer tarafından dikkatle ele alınması gerekmektedir. Derleme kanunu ile son zamanlarda film afişleri de derlenmekte, buna karşılık yeni filmlere ait resimler derlenmemektedir, Halbuki, kanunun derlenecek maddeleri gösteren ikinci maddesinde "her çeşit resimler" kaydı, yerli film resimlerini de içine almaktadır. Eğer bu madde tatbik edilseydi, 1934 ten beri bütün yerli film resimlerinin tam bir koleksiyonu elde bulunacaktı İlgililerin, kanunun verdiği bu selâhiyeti hiç olmazsa şimdiden sonra tatbik etmeleri beklenir.

Bir özel sayı

Ankarada ayda bir çıkmakta olan "Sinema - Tiyatro" mecmuası, son sayısını "Türk sineması özel sayısı" olarak hazırladı. Böylelikle yurdumuzda ilk defa olarak, bir mecmua bütün bir sayıyı Türk sinemasına ayırmış bulunmaktadır. Yalnız bu davranış bile takdire değer bir hâdisedir. Türk Sineması üzerindeki incelemelerin ne kadar az ve eksik olduğu göz önüne alınırsa, "Tiyatro-Sinema"nın bu teşebbüsü daha da değer kazanıyor. Sinemayla yalandan ilgilenenler bu iki formalık mecmuada. Türk sineması üzerine çok çeşitli ve dikkate değer yazılar bulacaklardır. Özel sayının hazırlanmasına yardim eden Tarık Kakınç'ın bir takdim yazısından sonra, geçenlerde İstanbul Gazeteciler Derneğinin tertip ettiği Türk Film Festivalinde en başarılı rejisör armağanını alan Atıf Yılmaz Batıbeki üzerine bir inceleme, Burhan Arpadın "Türk sinemasının kırk yılı, 1919-1959" başlıklı bir tarihçesi, Sezer Tansuğun yerli filmlerdeki üslûp meselesini ele alan yazısı, Halit Refiğin "Türk sineması üzerine düşünceler"i, Orhan Kemalin senaryodan bahseden bir yazısı. sansürümüz hakkında muhtelif tarihlerde verilmiş hükümleri toplıyan bir derleme. Adnan Ufukun "Sinemamız ve edebiyatımın" başlıklı yazısı ile buna ekli olan ve başlangıçtan bugüne kadar Türk sinemasındaki "adaptasyondan gösteren listesi, Semih Tuğrul, Ali Gevgilili ve Attilâ İlhanın Türk sineması üzerine çeşitli düşünceleri, prodüktör' Nejat Durunun Türk sinemasında sermaye" ve "prodüktör" meselesini ele alan yazısı, rejisör Ziya Metinin sinemamızdaki amatör ihtiyacını anlatan yazısı. Nurhan Nur ile Çolpan İlhanın Türk sinemasında kadın oyuncunun yerini, Sadrı Alışıkın sinema oyunculuğunu ele alan yazılan, Kriton İliadisin fotoğraf rektörünün ehemmiyetinden bahseden yazısı, Çetin A. Özkırımın sinema tenkidçiliğinin bizdeki durumu üzerindeki incelemesi ve Metin Erksanın bu yılın başında kurulan "Türk Sinema Sanatçıları Derneği"-nin' çalışmalarından bahseden yazısı ile yengin bir muhteviyatı olan "Sinema-Tiyatro'yu bu mevzu ile ilgili bütün okuyuculara tavsiye ederiz. Öte yandan, İstanbulda çıkan ''Sinema 59" da, Ağustos sayısını "sansür özel sayısı" olarak hazırlamaktadır.

S P O R

Bisiklet

İnatçı İspanyol

Avrupanın klâsik spor müsabakalarından biri olan "Fransa Bisiklet Turu" bu sene de büyük bir alâka ile takip edildi, iyi hazırlanmış bir organizasyonla her yıl yapılan Fransa turu şampiyon bisikletçiler için daima bir "ideal", "bir büyük arzu"dur. Zira Turu kazanan yarışçı, büyük bir şöhretin yanısıra, hatırı sayılacak bir. serveti de ele geçirmiş olur.

Bu sene yapılan Fransa Turu zaman zaman çekişmeli geçmişse de inatçı bir İspanyol, turun ilk etaplarından sonra müsabakanın gidişatına hâkim olmuş, yakın rakiplerine kaçmak fırsatı vermemiş ve Pare de Prince'e -yarışın bittiği spor sahasıemin ve rahat bir şekilde" girmiştir.

1959 Fransa Turunun galibi, Toledolu Freddrico Bahamontes'tir. Bahamontes eski bir yarışçıdır. Halen 32 yaşındadır. Memleketinde "Kartal" namı ile meşhurdur. Fransa Turuna bundan önce 5 defa daha iştirak etmiştir. Kazanmamışsa da daima ilk 12 arasında yer almıştır. Fantezi meraklısı olduğu bilinmektedir. Öyle ki etapı içinde büyük bir iddia taşımıyorsa ve canı da dondurma yemek istiyorsa hiç dinlemez, bisikletinden iner, beş dakikasını feda eder fakat dondurmayı da yer...

1959 Turunu rakipleri İtalyan Baldım, Lüksembuglu Gaul, Fransız Bobet, Riviere, Anguetil, Alman Graf gibi rakiplerinin önünde bitiren Fredirico Bahamontes'in yarış- sonunda ilk yaptığı iş kanamı öpmek ve şeref koltuğuna oturduktan sonra bir "Oh!" çekip "Dünya varmış.." demek olmuştur. Bu "Oh"un içinde 10.000 kilometreden fazla katedilmiş yol ve 123 saat 56 dakika durmadan çevrilmiş pedalların acısı mevcuttur.

Bahamontes bu yıl kazanmış olduğu tur ile bir bakıma da zengin olmuş sayılır. Birinci olarak, bitirmiş olduğu yarış ona ufak bir servet ve kabarık bir kontrat listesi temin etmiştir. Yapılan hesaplar Bahamontes'in 21 gün sonunda beher kilometreyi 150 bin frankla - takriben 2400 - Türk lirası- koşmuş olduğunu göstermiştir. Fredirico bu yıl iki turda "Dağların Kralı" ünvanını da 67 puana, karşı 73 puanla Gaul'den almış, en iyi bir tırmanıcı olduğunu ortaya koymuştur.

Fransa turunu kazanan bisikletçi, yarışı- takip eden bir kaç gün içinde, sadece iştiraki ile beherinden 250 bin frank alacağı 50 den fazla müsabaka kontratı imzalamıştır. Memleketinde ise bir Milli kahraman gibi karşılanan Bahamontes gazetecilere: Nice zamandır, sadece bugünü bekliyordum" demekle yetinmiştir.

Bobet "tur"u anlatıyor

1953, 1954 ve nihayet 1955 yıllarında yapılan Fransa Turlarına iştirak ederek her üçünü de birincilikle bitiren ve böylelikle belki kırılması asla kabil olmıyacak bir rekora sahip bulunan Fransa bisiklet şampiyonlarından Louison Bobet, katılmış olduğu bu yılki yarışmayı 17 nci merhalede terketmek zorunda kalmıştır. Bobet yarısı bıraktığı esnada, turdaki ümidini çoktan kaybetmiş bulunuyordu.

Fransa turundan bir an
Pedala kuvvet

Louison Bobet
Kitap sahibi şampiyon

Robet bu gün 34 yaşındadır. "Bisiklet Şampiyonu" adlı ve Fransada kapışılarak satılan bir kitabın yazarıdır. Louison bu eserinde kendi spor hayatını' nakletmektedir. Bir spor hayatı M bugünkü Fransız gençliğinin rüyalarım ve hayallerini teşkil etmektedir.

Bu gün Avrupada çok geçer akçe olan bisiklet sporunda Bobet gibi her hususta sportmen ve şampiyonluğu kabul edilmiş bir kimsesin fikir ve hatıraları alâka çekicidir. '

Bobet eserinde yarış dünyasını, bu dünyanın çeşitli müsabakalarını, duymuş olduğu hisleri, kazandığı zaferleri nakletmektedir. Tahmin edileceği üzere eserinin geniş, bir kısmı da Fransa Turuna aittir. O tur, o bitmeyen kilometreler, o sert, çıkılması mesele olan dağ tepeleri ki 1959 ile birlikte yedi defa geçmiş, üç seferinde Turan galibi ve senenin sporcusu ol« muştur.

Louison Bobet kitabında bir yarışçının zaman zaman koşu sırasında - duyduğu hisleri, iç dünyasını da nakletmektedir. 188 sayfalık kitabın içi, daha ziyade kazanılan zaferlerle doludur. Spor hayatının ilk günlerinde göğsüne takmış olduğu "Stella" markasını kısa zamanca meşhur eden Fransız şampiyona göre, bisiklet sporunda sadece iki. tane amansız rakip vardır: Fausto Coppi ve nefse itimatsızlık. Birincisi artık mazi olduğuna göre, ortada sadece yarışçının

kendine olan güveni kalıyor demektir. Bobet şöyle yazıyor: "Dikkat edin." İçinizdeki şeytan sizi yemesin.. Koyudan başka bir şey düşünmeyin sonra kendinizi bir hendekte bulursunuz..."

İlk büyük yarış

Bobet'nin kitabının uyandırdığı alakanın en güzel misali L'Express gazetesinde görülebilir. Ciddiyeti ile tanınan bu haftalık, son sayılarından birinin iki büyük sayfasını Louison'un kitabından bir bölüme hasretmiştir. Bobet'nin kaleminden çıkmış olan bu yazı, kazanılan ilk büyük yarışın hikâyesidir. Evet, Çıkış" yazısının asılı olduğu yerden "Bitiş" yazılı noktaya kadar olup bitenlerin bütün teferruatı yazının içinde mevcuttur ve gazete bunun "en iyi macera hikâyelerinden daha heyecanlı" olduğuna kanidi.

Bu ilk büyük yarışın 1955 Fransa' Turu olduğunu kaydetmeye 'bilmem lüzum var mıdır? Bobet, Turun bir bütün olduğunu söylemektedir. Hesaplı harekat etmek gerektiğini izaha çalışmaktadır. İnsan güç ve takatinin 10 bin kilometrelik bir yarışta elbette zaman zaman acık ve fire vereceğinin göz önünde tutulması gerektiği izah edilmektedir. Turun birincilikle bitirilmesinde iç duyguların da söz sahihi olduğu anlatılmaktadır. Yazıda kaç kere kendi kendine "Dayan Bobet!. Haydi daha çabuk, daha çabuk" diye cesaret verdiği itiraf edilmekledir.

Paha sonra zaferin ve güzel şeylerin geldiğini kaydeden Louison Bobat'ye göre, Fransa Turu bir cesaret, bir itimat ve bir iman işidir.

Fenerbahçe

Kadirşinaslık!.

Geçen haftanın transfer haberleri arasında Türk futbolunun iki şöhretli ismi sık sık gazete sütunlarında ver aldı. Bunlardan biri Adalet kulübünden bonservisini alan Selâhattin Torkaldı. 8 sene evvel Osman Kavrakoğro kulüp reisliği yaptığı sırada, onunla çatışmış ve Fenerbahçeden ayrılmıştı. Kendisine şöhret ufuklarını açan sarı-lacivertli camiadan ayrıldığı için pişmandı. 38 yasındaki adamın tek arzusu futbole Fenerbahçe kulübünün bir futbolcusu olarak veda etmekti. Transfer ücreti istemiyor, maaş istemiyor "Sadece Fenerbahçe olsun, bu bana yeter" diyordu.

Diğer sporcu Beykozlu Mehmet Ali Hastı. 1966 senesinde başarı ile sona eren Rusya turnesinde Fenerbahçeye son defa kaptanlık etmişti. Tam 10 sene sarı-lacivertli kulübe hizmet etmiş, parlak zamanlarında kendisine yapılan transfer tekliflerini sarı-lâcivertli renkler için reddetmişti. Ama, Mehmet Âlinin kaybı sadece para ve şöhret değildi. Fenerbahçerin çok sıkıntılı günler geçirdiği bir devirde büyük rakiplere karşı takımında yer alabilmek için tahsilinden vazgeçmişti. O da futbol hayatı Fenerbahçede bitsin istiyordu.. Mehmet Ali hisli, içli ve örnek bir Fenerbahçeliydi.

Fenerbahçe idare heyeti gazete sütunlarından kendisine intikal eden teklifler hakkında bir karara varmak üzere, geçen haftanın ortasında mühim bir toplant:ya çağırıldı. Fenerbahçe kulübünde sadece kredi dağıtan bir bankanın küçük çapta bir ajansı vazifesini gören büyük tüccar Raif Dinçkök Selâhattinin, sporda politikadan şiddetle nefret eden Dr. İsmet Uluğ da Mehmet Alinin kulübe alınmalarını teklif edeceklerdi.

Reis Agâh Erozanın hazır bulunmadığı toplantıda ilk teklifi Raif

Mehmet Ali Has
Mükâfatını gördü

Dinçkök ileri sürdü ve Selâhattin Torkalın Fenerbahçeye transferinin lüzumu üzerinde konuştu. Teklif kısa zamanda müzakere ve kabul edilmişti. Selâhattin efendi, dürüst ve hâlâ kendisinden istifade edilecek bir sporcuydu. Ama. onun en büyük avantajı, itiraf yerinde olur ki. Raif Dinçkök gibi hatırlı bir şahsiyet tarafından müdafaa edilmiş bulunmağıydı.

Biraz sonra da Umumi Kaptan Dr. Uluğ, Mehmet Aliye dair teklifini, açıkladı. Sarı - Lacivertli Kulübün bu en sevilen adamı. "Mehmet Aliyi Fenerbahçeye alalım, kulübümüz ona bu kadirşinaslığı göstermelidir" diyordu. Uluğ sözlerini henüz bitirmemişti ki bazı gazetecilerin kendisinden Sam Amca diye bahsettikleri Müslim Bağcılar ayağa kalktı ve Mehmet Aliyi yerden yere vurdu. Kulübe bol bol borç veren ve hayatında topa ayağını sürmemiş, hiç bir spor yapmamış olan Sam Amcaya göre Mehmet Ali Fenerbahçeye "çok şeyler etmişti" İdarecilere senelerce kan kusturan bu futbolcunun artık Fenerbahçede işi olmamalıydı. Rusya dönüşünde satışa çıkarılmış ve kulüple ilişiği kesilmişti. Hülâsa Bağcılar, Mehmet Aliyi idarecilerin gözünde bir "Fenerbahçe haini" haline sokabilmek için ne yapmak lazımsa onu yapıyordu. Rusya dönüşü ve ondan evvelki hâdiselerden haberdar olmıyan idarecilerin ekseriyeti de -zira o zaman bugünkü idare heyetinden sadece Müslim. Bağcılar idare heyetindeydi- "Vay vay şu hisli, başı önünde gezen Mehmet Ali de kulübe ne kötülükler etmiş" diyerek İsmet Uluğun teklifini reddettiler. Bu karardan en çok üzüntü duyan elbette teklif sahibiydi.

Hatıralar

Halbuki Fenerbahçenin şu son on yıllık hesabını bilenler için durum tamamen Müslim Bağcıların aleyhineydi. Evet. herkes Mehmet Alinin Müslim Bağcıların tazyikiyle Fenerbahçeden ayrıldığını ve satışa çıkarıldığını biliyordu. Ama bu idareci kulübüne dönmek isteyen bir futbolcu hakkında daha mutedil bir tez üzerinde durmalı, yaş meselesini teklifin reddi için kalkan yapmalıydı. Çünkü 1952-53 senesinde bugünkü Mehmet Ali ile Lefterin aynı idarecinin eliyle Adalet kulübüne götürüldüğü hatırlanıyordu. İdare heyetine girmediği için Adalet kulübüyle iş birliği yapan ve Fenerbahceyi ikinci kümeye düşüreceğini ilân eden Bağcılardı. Adalet kulübünün Balattaki Lokalinde Mehmet Ali ile Leftere Fenerbahçeden ayrılıp. Adalete girmelerini teklif eden Atıf İlmen değil, Müslim Bağcılardı. Hâdiseler, başına günlerce mevzu olmuş ve bu idarecinin gayretiyle Adalete transfer edilmek istenen Lefter ve Mehmet Ali bir yaz günü Adalet formasıyla Bursada maça çıkarılmış ve ikisi de Bursalı Fenerbahçelilerin taş yağmuruna tutulmuştu.

Şimdi seneler geçmiş, Adaletin o günkü tekliflerini reddederek Fenerbahçede kalmaya karar veren Mehmet Ali tam 4 sene sonra kınlan prestijinin iadesi için müracaat ettiği sarı-lâcivertli kulübün kapılarının yüzüne kapandığını görmüştü. Mehmet Aliyi üzen buydu. Aleyhindeki kampanyanın şampiyonluğunu, Müslim Bağcıların yapmasını aklı almıyordu.

Fenerbahçe takımında oynadığı müddetçe faydalı olmaya çalışmış, omuzlarda, taşınmış, altın goller atmış Bir Mehmet Alinin yüzüne şimdi kapılar kapanmalı mıydı ?